



T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MESLEK LİSELERİNDE TANITIM ve YÖNLENDİRME  
DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

MUTLU DURMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI

**İstanbul, 2008**



YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MESLEK LİSELERİNDE TANITIM ve YÖNLENDİRME  
DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

MUTLU DURMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI

DANIŞMAN  
Prof. Dr. Semra ÜNAL

**İstanbul, 2008**



TC.  
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

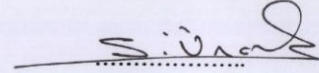
.....MESLEK LİSELERİNDE TANTİM VE YÖNLENDİRME.....  
.....DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....

.....Mutlu DURMAZ.....

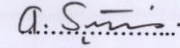
**ONAY**

Jüri:

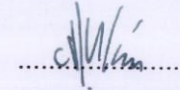
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Semra İNAL.....



Üye : Yardımcı Doç. Dr. Ahmet Şirin.....



Üye : Dr. Mustafa FARSAKIOĞLU.....



Yüksek lisans tezi onay tarihi: ...24./03./2008

## ÖNSÖZ

İnsanlar yaşamlarının her aşamasında kendileriyle ilgili pek çok karar verirler. Kararların isabetli olabilmesi için bireyin, çevre koşullarıyla ve kendisiyle ilgili doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olması gerekir.

Milli Eğitim Sistemimiz genel olarak “Türk Milletinin bütün bireyelerine, beceri ve yeteneklerini geliştirecek bilgi ve davranışlarla birlikte iş görme alışkanlıklarını kazandırmayı, onları hayata hazırlayıp kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamayı” amaçlamaktadır.

Meslek, kişinin sadece kendisi için değil, başkalarının yararlanacağı ve karşılığında kazanç elde edeceği bir faaliyettir. Temel düzeyde yapılan hizmet ve üretim faaliyetleri için dahi mesleki eğitim gereklidir.

Sağlıklı meslek seçimi ve meslekte ilerlemek için kişinin kendisini tanıması ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması temel koşuldur. Öğrencinin ihtiyaç duyduğu en sağlıklı ve güncel bilgiye en kısa sürede ulaşmasını sağlamak için, öğrenciye bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma yolları öğretilmelidir.

Bireyin yapmak zorunda olduğu meslek seçimi çok küçük yaşlarda olması gerekirken, ülkemizde meslek ya da alan seçme yaşına gelmiş öğrencilerin hala bir kararsızlık ya da hiç karar vermeme gibi durumlar içinde olduğu gözlenmektedir.

Tanıtım Yönlendirme Dersi, ülkeye sağladığı istihdam imkânı, üretim sürecinde yarattığı katma değer ve uluslar arası ticaretteki ağırlığı nedeniyle ekonomik kalkınma sürecinde büyük rol oynayan, önemli iş olanakları bulunan mesleki ve teknik eğitim gerektiren tüm alanların altındaki meslekleri tanıtımını kapsamaktadır.

Tanıtım yönlendirme Dersinde, öğrencilerin tüm alanları tanımalarına, vizyonlarını genişletmelerine, kişisel gelişimlerine, kişilik özelliklerine ve becerilerine göre mesleği tanımalarına yardımcı olacak öğretim faaliyetleri bulunmaktadır.

Bu araştırmada, Meslek Liselerinde Tanıtım ve Yönlendirme dersinin değerlendirilmesi kapsamında öğrencilerin meslek seçimindeki etkisini değerlendirmek,

yetersizliklerini ve yeterliliklerini belirlemek, gerekli çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışma sürecinde değerli fikirleriyle araştırmamın yürütülmesine katkıda bulunup, kıymetli yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Semra NAL Hanımefendiye, araştırmaya katılarak anketlerin ortaya çıkmasına yardımcı olan İstanbul ili Beykoz, Üsküdar ve Ümraniye ilçelerindeki meslek liselerinde okuyan oğenci arkadaşlarıma, yüksek lisans eğitiminin ve tez çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve emeği geçenlere minnettarlıkla sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ocak, 2008

Mutlu DURMAZ

<b>İÇİNDEKİLER</b>	<b>SAYFA NO</b>
ÖNSÖZ .....	ii
İÇİNDEKİLER .....	iv
ÖZET .....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
I.1 GİRİŞ.....	1
I.2 PROBLEM DURUMU .....	1
I.3 PROBLEM CÜMLESİ.....	4
I.4 ALT PROBLEMLER .....	4
I.5 SAYILTIAR.....	5
I.6 ARAŞTIRMANIN AMACI .....	5
I.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ .....	5
I.8 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI .....	6
I.9 TANIMLAMALAR .....	8
II.1 İŞ VE MESLEK KAVRAMLARI.....	9
II.2 MESLEK SEÇİMİ VE İNSAN HAYATINDAKİ ÖNEMİ .....	10
II.3 MESLEK SEÇİMİNDE İZLENECEK YOLLAR.....	12
II.4 MESLEK SEÇİMİNDE ÖNE ÇIKAN OLGULAR .....	14
II.5 MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER .....	14
II.5.1 Meslek Seçiminde Yeteneğin Rolü .....	14
II.5.2 Meslek Seçiminde İlgilerin Rolü.....	16
II.5.3 Meslek Seçiminde Beklentilerin ve Değerlerin Rolü.....	17
II.5.4 Meslek Seçiminde Psikolojik İhtiyaçların Rolü .....	19
II.5.5 Meslek Seçiminde Kişiliğin Rolü.....	20
II.5.6 Meslek Seçiminde Benlik-Kavramının ve Öz-Güvenin Rolü.....	22
II.5.7 Mesleki Seçiminde Cinsiyetin Rolü .....	23
II.5.8 Mesleki Seçiminde Ebeveynlerin Rolü .....	24
II.5.8.1 Meslek Seçiminde Karşılaşabileceğimiz Bazı Anne Baba Tutumları: .....	27
II.6 MESLEK SEÇİMİNDE MESLEKİ OLGUNLUĞUN YERİ .....	29
II.6.1 Mesleki Olgunluğun Boyutları .....	30
II.7 MESLEKİ REHBERLİK VE MESLEĞE YÖNELTME .....	31
II.7.1 Mesleki Rehberliğin Tanımı.....	31
II.7.2 Mesleki Rehberliğin Üzerinde Durması Gereken Konular .....	34

II.7.3 Mesleğe Yönelme .....	34
II.7.3 Mesleki Gelişimde Mesleki Rehberliğin ve Çevre Faktörlerinin Rolü .....	36
II.7.4 Mesleğe Yönelme Hizmetlerinin Tarihçesi.....	38
II.7.5 Türkiye’de Mesleğe Yönelmenin Tarihçesi .....	39
II.8 TANITIM ve YÖNLENDİRME DERSİ .....	41
II.8.1 Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Kavramı .....	41
II.8.2 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Önemi .....	42
II.8.3 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Amacı: .....	44
II.8.3.1 Bireyin Yeteneklerini Tanımasına Yardımcı Olmak (Ben Neler Yapabilirim?) .....	44
II.8.3.2 İlgi Alanlarının Belirlenmesi (Ben Neleri Yapmaktan Hoşlanırım?).....	46
II.8.3.3 İş Değerlerinin Belirlenmesi (Ben Ne İstiyorum?).....	47
II.8.3.4 Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi (Karakterim Nasıldır?) .....	47
II.8.3.5 Mesleklerin Tanınmasına Yardımcı Olmak.....	48
II.8.3.6 Öğrencilerin Kişisel Nitelikleriyle Mesleklerinin Gerektirdiği Özellikler Arasında Bağını Kurmasına Yardımcı Olmak .....	50
II.8.6 Tanıtım ve Yönlendirme Dersine Giren Öğretmenin Görev ve Sorumlulukları ....	52
II.8.7 Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Genelgesi .....	53
II.8.8 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Uygulanışı .....	55
II.8.9 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Aşamaları: .....	56
II.8.10 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Ünitelerinin Kaynakları.....	57
II.8.11 Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemlerinde Yönlendirme .....	60
II.8.11.1 Almanya.....	60
II.8.11.1.1 Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Faaliyetleri.....	61
II.8.11.1.2 Eğitimsel Yönlendirme Faaliyetlerinin Niteliği .....	63
II.8.11.1.3 Yönlendirme Metotları ve Çalışma Yolları .....	64
II.8.11.1.4 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri .....	64
II.8.11.2 İngiltere.....	64
II.8.11.2.1 Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Faaliyetleri .....	65
II.8.11.2.2 Yönlendirme Metotları ve Çalışma Yolları.....	66
II.8.11.2.2 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri .....	66
II.8.11.3 Fransa .....	67
II.8.11.3.1 Yönlendirme Metot ve Çalışmaları.....	68
II.8.11.4 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri .....	68
II.8.12 Ülkemizde Yönlendirme Faaliyetleri .....	69
III.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ .....	71

III.2. EVREN ve ÖRNEKLEM .....	71
III.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ .....	72
IV.1 BULGULAR .....	73
IV.1.1 Öğrencinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular .....	73
Tablo 1. Öğrencilerin “ Cinsiyet ” Değişkenine Göre Dağılımı .....	73
IV.1.2 Öğrencilerin Bağımsız Değişkenlere Göre Bağımlı Sorulara Verdikleri Cevaplara Ait Görüş Farklarına İlişkin Bulgular .....	75
IV.1.2.1 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular .....	75
IV.1.2.2 Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptığı Değişkenine İlişkin Bulgular .....	78
IV.1.2.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme dersini kaç kişilik sınıfta aldınız? Değişkenine İlişkin Görüş Farklılıkları .....	84
V.1 SONUÇLAR .....	97
V.1.1 Öğrencinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar .....	97
V.1.2 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar .....	97
V.1.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Yaptıkları Yer Değişkenine İlişkin Sonuçlar: .....	98
V.1.4 Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Kaç Kişilik Sınıfta Aldınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	99
V.2 TARTIŞMALAR .....	99
V.2.1 Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçları İle İlgili Tartışmalar .....	99
V.2.2 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları İle İlgili Tartışmalar .....	101
V.2.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Nerede yaptınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlarla İlgili Tartışmalar .....	103
V.2.4 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Kaç Kişilik Sınıfta Aldınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlarla İlgili Tartışmalar .....	106
VI.1 ÖNERİLER .....	108
KAYNAKLAR .....	112
EKLER.....	116
EK 1: ANKET .....	116
EK 2: ALANA YÖNELTME FORMU .....	119
EK 3: ÖZGEÇMİŞ .....	120



## ÖZET

### MESLEK LİSELERİNDE TANITIM ve YÖNLENDİRME DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada meslek liselerinde Tanıtım ve Yönlendirme dersinin değerlendirilmesi incelenmiştir. Bu tez altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Giriş”tir. İkinci bölümde yöntemin “Teorik Çerçeve”si verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma yöntemi ve elde edilen bulgular incelenmiştir. Bu bulgulardan elde edilen bilgiler dördüncü bölümde “Sonuçlar” bölümü adı altında sunulmuştur. “Tartışmalar” ve “Öneriler” sırasıyla bu tezin beşinci altıncı bölümüdür.

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket Üsküdar, Ümraniye ve Beykoz ilçelerindeki Meslek, Ticaret Meslek Liselerinde öğrenim görmekte olan 300 öğrenciye uygulanmıştır. Anket üç bölüm ve 34 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler ve bağımsız sorulardan, ikinci ve üçüncü bölüm bağımlı sorulardan oluşmuştur.

Bu çalışmada kullanılan anketin istatistikî çözümünden p.05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Anlamlı bulunan ilişkiler değerlendirilmiş ve tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı bir farklılık gözlenmeyen gruplar araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırma sonucunda meslek liselerinde Tanıtım ve Yönlendirme dersinin bir değerlendirilmesi sunulmuştur. Araştırmada ortaya çıkan önemli sonuçları şunlardır:

1. Öğrenciler Tanıtım ve Yönlendirme dersi almaktan memnun olmuşlardır.
2. Öğrencilerin alan ve meslek seçiminde Tanıtım ve Yönlendirme dersinden çok çevresindekilerin fikirlerinin etkili olduğu görülmüştür.
3. Tanıtım ve Yönlendirme dersinde meslekleri tanıma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.
4. Tanıtım ve Yönlendirme dersinin sınıf mevcudu az olan sınıflarda yapılması gerekmektedir.

## **ABSTRACT**

In this study the evaluation of Intraduction and Guidance lesson in vocational high school is analysied.

This thesis contains six chapters. “Introduction” is the first division of the study. In the second division of the thesis is given “Theoretical Frame” of the methods. In the third chapter of this thesis, it is examined the survey techniques and results of the questionnaire. The information determined from the study is presented in the “Conclusions” division. “Discussion” and “Suggestions” are fifth and sixth divisions of this thesis, respectively.

The survey method is utilized in this research. The questionnaire used in this investigation was applied to 296 managers and teachers who are on duty at Vocational high School, Vocational Trade High School in the town centers of Üsküdar, Ümraniye and Beykoz. The questionnaire consists of three parts and 49 questions. In the first part of the questionnaire includes personal information and individual questions. In the second and third parts are formed related questions.

It is determined that the significant relation at level p.05 from the statistical solution of the questionnaire employed in the study. The significant differences are evaluated and presented as tables. The groups which are not observed significant difference are left out of the study. The evaluation of Introduction and Guidance lesson in vocational high school is represented at the correlation of the search. The other important results of this thesis are:

- The students are satisfied for studying Intraduction and Guidance lesson.
- The ideas of the environs more effective then Intraduction and Guidance lessons fort he students at the choice of students brareh and occupation.
- The students specified for acknowledge they found chance about accupation at the lessons.
- This lesson must thought in the classrooms which have few students.

January, 2008

Mutlu DURMAZ

## **KISALTMALAR**

- Ort** : Ortalama  
**P** : Anlamlılık Düzeyi  
**SD** : Serbestlik Derecesi  
**SH** : Standart Hata  
**SS** : Standart Sapma  
**S** : Soru

## TABLolar LİSTESİ

## SAYFA NO

Tablo 1. Öğrencilerin “ Cinsiyet ” Değişkenine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 2. Öğrencilerin “ Baba Mesleği ” Değişkenine Göre Dağılımı .....	73
Tablo 3. Öğrencilerin “ Dersi nerede yaptınız?” Sorusuna Göre Dağılımı .....	74
Tablo 4. Öğrencilerin “ Dersi kaç kişilik sınıfta aldınız?” Sorusuna Göre Dağılımı .....	74
Tablo 5: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	75
Tablo 6: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları.....	75
Tablo 7: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupta birlikte proje hazırladım “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	76
Tablo 8: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları. ....	76
Tablo 9: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları.....	76
Tablo 10: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	77
Tablo 11: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	78
Tablo 12: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	78
Tablo 13: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	79
Tablo 14: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları.....	79
Tablo 15: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularına rahatlıkla cevap bulabildim. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	80
Tablo 16: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	80
Tablo 17: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları.....	80
Tablo 18: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar	

yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.“ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	81
Tablo 19: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	81
Tablo 20: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	82
Tablo 21: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “ Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	82
Tablo 22: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	83
Tablo 23: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	83
Tablo 24: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım. “ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	84
Tablo 25: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	85
Tablo 26: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	86
Tablo 27: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	87
Tablo 28: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları.....	88
Tablo 29: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu. “ sorusuna ilişkin görüş farklılıkları.....	89
Tablo 30: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim. “ifadesine ilişkin görüş farklılıkları .....	90
Tablo 31: Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Değerlendirmesine İlişkin Sorular, Soruların Frekansları ve Yüzdeler Dağılımları.....	91

# BÖLÜM I

## I.1 GİRİŞ

Bu bölümde tanıtım ve yönlendirme dersinin değerlendirilmesi kapsamında; problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

## I.2 PROBLEM DURUMU

İnsanlar yaşamlarının her aşamasında kendileriyle ilgili pek çok karar verirler. Kararların isabetli olabilmesi için bireyin, çevre koşullarıyla ve kendisiyle ilgili doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olması gerekir.

Bireyler özellikle gelişme döneminde kendilerine “Ben kimim?”, “Ne olmak istiyorum?”, “Nasıl davranmalıyım?”, “Hayat tarzım nasıl olmalıdır” şeklinde sorular yöneltir ve bu sorulara cevap ararlar. Bu tür sorulara verilen cevaplar doğrultusunda gelecekleri şekillenir.

Meslek, kişinin sadece kendisi için değil, başkalarının yararlanacağı ve karşılığında kazanç elde edeceği bir faaliyettir. Temel düzeyde yapılan hizmet ve üretim faaliyetleri için dahi mesleki eğitim gereklidir.

Meslek seçimi ile ilgili karar verme aşamasında, telaşa kapılmadan ve tesadüflere bırakılmadan bilinçli davranılmalıdır. Bireyler, mesleğini seçmekle yaşayacağı çevreyi, ekonomik durumunu, ilişkide bulunacağı insanları da bir bakıma seçmiş olur. Birey kendi ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun mesleği seçerse işinde başarılı, mutlu, yaratıcı ve üretici olacaktır.

Sağlıklı meslek seçimi ve meslekte ilerlemek için kişinin kendisini tanıması ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması temel koşuldur. Öğrencinin ihtiyaç duyduğu en sağlıklı ve güncel bilgiye en kısa sürede ulaşmasını sağlamak için, öğrenciye bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma yolları öğretilmelidir.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, ülkeye sağladığı istihdam imkânı, üretim sürecinde yarattığı katma değer ve uluslar arası ticaretteki ağırlığı nedeniyle ekonomik kalkınma

sürecinde büyük rol oynayan, önemli iş olanakları bulunan mesleki ve teknik eğitim gerektiren tüm alanların altındaki meslekleri tanıtımını kapsamaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersinde, öğrencilerin tüm alanları tanımalarına, vizyonlarını genişletmelerine, kişisel gelişimlerine, kişilik özelliklerine ve becerilerine göre mesleği tanımalarına yardımcı olacak öğretim faaliyetleri bulunmaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, bilinçli bir meslek seçimini hedefleyen gençleri ve öğrencileri alanlarla, mesleklerle ilgili olarak bilgilendirmek ve kendi özelliklerine uygun mesleği ya da alanı seçmek için yöneltme görevini üstlenmiştir.

Eğitim; en yalın anlamıyla bugünden geleceğe hazırlanma sürecidir. Yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme işidir (TDK, 1998, s.667).

Eğitimin temel amacı ise; bireylerin sahip oldukları tüm potansiyelleri en üst düzeyde geliştirmek, onların kendileri ve içinde yaşadıkları toplumun uyumlu ve üretken bireyler olmalarına yardımcı olmak, kısaca onları yaşamla baş edebilecek tüm becerilerle donatmaktır (Kaya, 2007, s.2).

Milli Eğitim Sistemimiz genel olarak “Türk Milletinin bütün bireyelerine, beceri ve yeteneklerini geliştirecek bilgi ve davranışlarla birlikte iş görme alışkanlıklarını kazandırmayı, onları hayata hazırlayıp kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamayı” amaçlamaktadır.

Milli Eğitim Sistemimizin genel amaçlarından biri olan “kendilerini mutlu kılacak meslek sahibi olmak” bireyin hayatında vermesi gereken en zor kararlardan birisidir. Bireyin hayatında öyle anlar vardır ki önlerinde ki seçeneklerden birini seçmek ve karar vermek zorunda kalırlar. İşte o anlardan biriside meslek seçimi yapmak ve bir mesleğe karar vermektir (Kuzgun, 1982, s.1).

Bireyin yapmak zorunda olduğu meslek seçimi çok küçük yaşlarda olması gerekirken, ülkemizde meslek ya da alan seçme yaşına gelmiş öğrencilerin hala bir kararsızlık ya da hiç karar vermeme gibi durumlar içinde olduğu gözlenmektedir.

Bireyin ergenlik döneminde karar verdiği iki önemli konu meslek ve öğrenim göreceği program türüdür. Öğrenim görülecek programın nihayetinde bireyin bir mesleğe ilişkin formasyon kazanmış olacağı düşünüldüğünde, meslek tercihi ile görülecek alanın seçimi özdeşleşmekte; burada mesleki karar verme aşlı başına kritik önem kazanmaktadır. Okul dönemi içerisinde rehberlik faaliyetlerinin bir bölümünün mesleki tercih üzerine yoğunlaşması bu önemden kaynaklanmaktadır (Otrar, 1997, s.1-2).

Ülkemizde lise öğrenimi yapan öğrenciler genellikle 14-18 yaşları arasındaki gençlerdir. Super'e göre 14-18 yaşlar arasındaki öğrenciler, mesleki gelişim araştırma evresini deneme basamağındadır. Bu basamak mesleki rehberlik bakımından özel bir önem taşımaktadır. Çünkü insanın kendisini ve çevresindeki fırsatları tanıma ve değerlendirme çabaları yoğun olduğu dönem 14-18 yaşlar arasına rastlamaktadır. Bu dönemde gençler, ileride girmeyi düşündükleri ve girmek istedikleri yüksek öğretim programlarını belirlemek, tercih edecekleri meslekler hakkında bilgi toplamak, tercih edilen meslekler hakkında plan yapmak, yaptığı tercihle tutarlılık göstermek gibi "billurlaştırma" basamağında kendilerinde beklenen davranışları göstermeleri beklenir (Usluer, 1996, s.23).

Fakat meslek seçimi için hiçbir yardım almamış bireyler kararlarını tesadüfen ya da çevrenin etkisiyle vermektedirler. Bu durumda ileride mesleki doyum yönünden mutsuz insanlar çoğalabilir.

İnsan yaşamındaki önemli dönüm noktalarından biri meslek seçimidir. Çoğumuz, kimi zaman yaptığımız işle değil düşeldiğimiz mesleklerde kendimizi bulacağımıza, yaşamımızın bu sayede daha anlamlı olacağına inanırız (Telman, 2000, s.17).

Eğitimin hiçbir aşaması öncesinden ya da sonrasında daha az önemli değildir. Ortaöğretim üretici insan gücü kaynağının niteliğini belirlemek ve yönetici insan gücünü bir üst kademeye yönlendirmektir. Kısacası ortaöğretim aşaması kendinden öncekileri tamamlamak ve bir sonrasına hazırlamak açısından öne çıkar (17.Milli Eğitim Şurası, 2006, s.13).

Günümüzde bireyin çok yönlü olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesi, yönlendirilmesi, alan seçmeye, işe ve meslek hayatına hazırlanması amacıyla tanıtım ve yönlendirme dersi ortaöğretim kademesinin 9.sınıfında yerini almıştır.



Ortaöğretimde yöneltmede en etkili ders olarak ortaya çıkan tanıtım ve yönlendirme dersinin amacı ağırlıklı olarak alana yöneltme, iş hayatı ve meslekleri tanıtmaya, öğrencinin mesleki ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarıp bir mesleğin ön hazırlıklarını yaptırarak alana ya da mesleğe girişi kolaylaştırmaktır.

Bu nedenle tanıtım ve yönlendirme dersi ile verilen mesleki rehberlik faaliyetleri bilimsel olarak uygulanmalı, yöneltmenin öğrencinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yapılması, yöneltmede etkin olan kaynaklara ve derslere gereken önemin verilmesi gerekir.

Araştırmada bu konudan yola çıkılarak, insan hayatını büyük ölçüde etkilemekte olan meslek seçimi konusunda Ortaöğretimin 9.sınıfında yer alan haftada iki ders saati olarak görülmekte olan tanıtım ve yönlendirme dersi ve bu dersin öğrencinin alan ya da meslek seçimindeki vereceği kararın etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Bu araştırmada tanıtım ve yönlendirme dersinin işleniş ve alan ya da meslek seçimine etkisi belirlenmeye alışılacak elde edilen bilgiler tüm tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmenleri, rehber öğretmenler ve ortaöğretim kademesinde eğitim görmekte olan öğrencilerin faydasına sunulacaktır.

### **I.3 PROBLEM CÜMLESİ**

Meslek liselerinin 9.sınıfında görülmekte olan tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçimine etkisi nedir?

### **I.4 ALT PROBLEMLER**

- 1- Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek seçimine etkisi bakımından cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek seçimine etkisi bakımından baba mesleği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek seçimine etkisi bakımından dersin nerde yapıldığı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 4- Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek seçimine etkisi bakımından dersin kaç kişilik bir sınıfta yapıldığı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 5- Tanıtım ve yönlendirme dersi öğrencilere meslekleri tanıtmak için yeterli içeriğe ne düzeyde sahiptir?

- 6- Tanıtım ve yönlendirme dersi öğrencilerin meslek seçiminde ne düzeyde etkilidir?
- 7- Tanıtım ve Yönlendirme dersi alan öğrenciler dersi almaktan ne düzeyde memnundur?
- 8- Tanıtım ve yönlendirme dersi öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarılmasında ne düzeyde etkilidir?
- 9- Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında başka okul ve iş yerlerine tanıtıcı gezi ne düzeyde yapılmıştır?
- 10- Tanıtım ve yönlendirme dersine ilişkin görüşler ne düzeydedir?

## **I.5 SAYILTILAR**

- 1- Seçilen örneklem evreni temsil edebilecek büyüklüktedir.
- 2- Araştırmaya katılan denekler kendilerine verilen anket formlarına istekle cevap vermişlerdir?
- 3- Uygulanan anket formu ölçme değerlendirme uzmanlarına işletilmiştir.
- 4- Kullanılan ölçme aracı ve izlenen yöntemle araştırmanın amaçlarına ulaşılabilir.
- 5- Bu konuda yapılan literatür taraması araştırmanın geçerliliği açısından yeterlidir.

## **I.6 ARAŞTIRMANIN AMACI**

Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretimin 9.sınıfında görülmekte olan tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçimine etkisinin, tanıtım ve yönlendirme dersi olarak bir üst sınıfa bölüm seçerek geçen öğrencilerin görüşlerinden yararlanarak ortaya çıkarılması ve konuya yarar sağlayacak önerilerin sunulmasıdır. Bu sonuçlar doğrultusunda, meslek ya da bölüm seçimi yaparken öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersinden ne kadar faydalandıkları ortaya çıkarılmış olacaktır.

## **I.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ**

Meslek insan hayatını doğrudan etkileyen, kişinin toplum içindeki rolünün ne olduğunu saptayan en önemli faktörlerdendir. Çağdaş bir toplumda özgür bir bireyin önemli gelişim görevlerinden biri mesleğini seçmesidir. Yanlış yapılan seçimler sonucunda kişiler hayattan zevk alamamakta, dolayısıyla işinde başarılı olamamakta, kendine ve topluma fayda sağlayamamaktadır.

Bir kimsenin herhangi bir konuda doğru bir seçme işlemi yapılabilmesi, ya da başka bir deyişle, sağlıklı karar verebilmesi için, her şeyden önce, neler istediğini ve bunları elde edebilmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu bilmesi gerekir.

Bununla birlikte öğrenciler kendi meslek seçimini yaparken sadece ilgilerine göre değil, birçok etkene göre seçim yapmakta, farkında olmadan bunlardan etkilenmektedirler. Bu etkenleri göz önünde bulundurursak, bireylerin bu seçim konusunda çok daha fazla dikkatli olmaları gerekmektedir.

Kişinin sevdiği, zevk alarak yapabileceği, ilgi yetenek ve becerilerine uygun başarılı olabileceği işi seçmelerine rehberlik edilmesi meslek seçme dönemi olarak görülen ortaöğretim çağında doğru mesleğe yönlentilmeleri, öğrenciyi daha fazla tanıma ve öğrencinin istediği mesleğe daha kolay ulaşması bakımından tanıtım ve yönlendirmenin daha verimli ve işlevsel hale getirilmesi ile mümkün olacaktır.

Bu araştırma, kişinin hayatına büyük ölçüde yön veren bu kararın verilmesinde ortaöğretimin 9.sınıfında iki ders saati olarak görülmekte olan tanıtım ve yönlendirme dersinin, öğrencilere meslekleri tanıtmaya ve meslek seçimi yapılırken yönlendirme konusundaki etkilerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bu bulguların konu ile ilgili karşılaşılan olumsuzluklara öneriler getirmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler özellikle;

- Meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin 9.sınıfta almış oldukları tanıtım ve yönlendirme dersinin etkinliğini tespit etmeye yardımcı olmak ve onlardan sonra gelecek öğrencilerde uygulanacak dersin eksiklerinin ortaya çıkarılmasına,
- Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, ilgili kurumlara önerilerde bulunmak amacıyla yapılmıştır.

## **I.8 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI**

- 1- Araştırma İstanbul ili Beykoz ilçesinde üç Meslek lisesinde, Üsküdar ilçesinde bir meslek lisesinde ve Ümraniye ilçesinde bir meslek lisesinde tanıtım ve yönlendirme dersi olarak 10.sınıfa geçmiş öğrenciler ile sınırlıdır.

- 2- Araştırmadaki ilgili ankete ortaöğretim 10.sınıf öğrencilerinden tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilen öğrenciler tabi tutulmuştur.
- 3- Denekler 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında 10.sınıfta okuyan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.
- 4- Elde edilen bilgiler geliştirilen anket formundaki sorularla sınırlıdır.
- 5- Bu araştırma kullanılan istatistiksel tekniklerle sınırlıdır.

## I.9 TANIMLAMALAR

**Yönlendirme:** Öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli bir biçimde verilmesi (M.E.B.).

**Rehberlik:** Rehberlik, bireye, kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce verilen psikolojik yardımdır (Kepçeoğlu, 2001).

**Meslek:** İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür (Kuzgun, 2003).

**Mesleki rehberlik:** Bireyin farklı meslekleri tanımaları, kendi bireysel özelliklerine uygun meslekleri seçmeleri, seçtikleri bu mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişebilmeleri için kendilerine yapılan yardım hizmetleridir.(Anı, 2007).

## BÖLÜM II

### KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLLİ ARAŞTIRMALAR

#### II.1 İŞ VE MESLEK KAVRAMLARI

Meslek, insanın bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme yolu ve ustalıkla kazandığı ve bir ödül karşılığı yaptığı faaliyetler toplamı olarak tanımlanabilir (Telman,2002).

Meslek, organize olmuş bir toplum tarafından meydana getirilmiş bir olgudur. Meslek; bireyin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplum tarafından belirlemiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı faaliyetler bütünüdür.

İş yapmak insanın doğasında gizlidir, çoğu zaman bunun için eğitim ve öğretim gerekmemektedir. Meslek ise sürekli eğitim ve öğretim sonrası kazanılır.

Meslek ve iş kavramları çok zaman birbirinin yerine kullanıldığı görülür. İş her şeyden önce düzenli yapılan üretkenliktir. Bu üretkenlik karşısında bir ücret alınıyorsa, yapılan iş meslek niteliği kazanır.

Toplu yaşam biçiminde yapılan işleri, iş yapanlar, işi hazırlayıp düşünenle, elleri ile şekil verenler olarak birbirinden ayırt edebiliriz. Belli bir işte ihtisaslaşma ile “meslek” kavramı ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde iş ile meslek birbirine karıştırılmaktadır. Meslek ile iş birbirinden farklı kavramlardır. Meslek, belli bir tür alanda etkinlikte bulunabilme gücüdür. İş ise belli bir iş yerinde sürdürülen etkinlikler grubudur. Bacanlı’ya göre bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir. Bir işin olması da mesleği olduğu anlamına gelmez.

Birey mesleği aracılığıyla çevresi ve diğer kültürlerle iletişim kurar. Kendini aşar, daha iyiyi, daha güzeli bulma çabası içinde kendini ait olduğu kültürün bir parçası

hisseder. Mesleğin her insan yaşamındaki yeri farklıdır, ancak bireyin yaşamının önemli bir bölümünü kapsar ve hayat tarzımızı etkiler.

Günümüzde önemli olan bireyin meslek sahibi olmasıdır. Geleceğin dünyası meslek sahibi olan insanlarca belirlenecektir.

Ergen yıllarına doğru, birey ilgilerinin farkına varmaya başlayarak ve yetenekli olduğu alanlara yönelerek, aslında meslek seçme sürecinin ilk aşamasına girmiştir. Buradaki en önemli esas bireyin ilgi ve yeteneklerinin, meslek özelliklerinin uygunluğunun araştırılması olmalıdır.

Meslek edinme, iş için gerekli olan bilgi, beceri ve formasyonu geliştirmek amacıyla düzenlenen bir mesleğe hazırlanma süreci olarak tanımlanabilir.

## **II.2 MESLEK SEÇİMİ VE İNSAN HAYATINDAKİ ÖNEMİ**

Yetişkin bir bireyin hayatının büyük bir kısmı işgal eden mesleğin insan yaşamındaki önemi büyüktür. Çağımızda meslek seçiminin bir sorun haline gelmesinin sebebi özgürlüklerin genişlemesi, bireyin yaşam biçimini seçmesi ve kararın sorumluluğun taşınması gerektiği görüşünün benimsenmesidir. İnsan doğasını açıklayan görüşlerin temelinde onun özgür ve seçme yeteneğine sahip bir varlık olması yatar. Bir meslek sahibi olma konusunda kişinin seçme özgürlüğünü kullanması bir hak olmaktan öte, çağdaş insan olmanın bir gereğidir.(Kuzgun, 2000).

Meslek sadece insan yaşam tarzını etkilemez, onun toplum içindeki itibarını da etkiler.

Meslek seçimi, endüstrileşmiş toplumların sorunudur. Endüstri devrimi öncesinde toplumlarda aile bir ekonomik birimdi. Aile hem üretim hem de birimi olarak, çocuğu günlük yaşam faaliyetleri ile mesleğe hazırlardı. Ayrıca seçilecek meslek çeşidi çok az, meslek ise seçenekleri ise çok sınırlı idi. Günümüzde ise meslek çeşitleri yaşantı yolu ile öğrenemeyecek kadar artmıştır.

Mesleğin her bireydeki yeri farklıdır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür;

- Meslek, toplum içinde bireye belli bir yer sağlar.

- Meslek, yaşamı anlamı önemli kılar.
- Yaşamını şekillendirir.
- Kişiyi sorumluluk yükler. Sorumluluk bilinci mesleki olgunluk sağlar.
- İnsanın kendini gerçekleştirdiği bir olgudur.
- İnsanın olgunlaşmasını sağlar.
- Meslek bir statü sembolüdür (Telman;2000).
- Meslek kişiye ekonomik özgürlük sağlar.
- Çevresi ve diğer kültürlerle iletişim kurmasını sağlar.
- Sorumluluk bilincine sahip olur.
- Yaratıcılığın ortaya çıkmasına yardımcı olur.
- Ekonomik özgürlük sağlar.

Meslek seçimi bir kimsenin çeşitli safhalardan geçerek kendisine açık olan meslek seçenekleri arasından kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir ve buna girmek için gayret göstermesidir( Aytaç, Bayram, 2003).

Öğretim seçimi, meslek seçimi ve eş seçimi hayatın üç önemli kararlarıdır. Bu üç karar bireyin hayat tarzını etkileyen kararlardır. Seçilen bir meslek bireyin;

- Hayatı boyunca devamlı bir iş sahibi olup olmamasını,
- Hayatında başarılı bir insan olup olmamasını,
- Ailenin geliri ve geçim tarzını,
- İşi hoşlanarak yapıp yapmamasını
- Sorumluluk duygusu olan bir iş adamı olup olmamasını
- Hayattan genel olarak doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını
- Hayatı boyunca yaşayacağı çevrenin niteliklerini ve yerini

Belirleyecek derecede önemlidir.

Günümüzde meslek seçeneklerinin artması, buna bağlı olarak meslekte uzmanlaşmanın artması, mesleğe hazırlamanın uzun süreli eğitim gerektirmesi, meslek seçiminin önemini artırmaktadır.



Bir meslekte mutlu olabilmenin en önemli faktörü, ilgi ve yeteneklerin mesleğin gerektirdiği ilgi ve yeteneklerle çakışıyor olmasıdır. Konuyu bir örnekle pekiştirmek gerekirse doktor olabilmek için akademik yeteneğe (sayısal, sözel) ihtiyaç vardır. Oysa operatör doktor olmak için hem akademik yeteneğe hem de el becerisine ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra sayısal düşünmekten zevk alan bir bireyin, tarih bölümünde okuması da yanlış bir seçim olacaktır.

Meslek seçerken dikkate alınması gereken diğer bir hususta, iş karşılığı alınacak ücret olmalıdır. Burada bireyin kendisine sorması gereken soruların başında para mı, prestij mi yoksa sosyal öncelikler mi benim önceliğimdir sorusu olmalıdır. Keza çok para kazanacağı bir işte olmak isteyen bir bireyin devlet dairesinde memur olması kendisi açısından bir çelişki oluşturacaktır.

### **II.3 MESLEK SEÇİMİNDE İZLENECEK YOLLAR**

Bireyin kendine uygun mesleği seçebilmesi için önce kişisel özellikler ve mesleklerin özellikleri konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olması gereklidir.

Kendini doğru değerlendiren kişilerin kendilerine uygun seçeneklere yönelmeleri, doğru karar vermeleri beklenir. Ancak bunun için kişinin seçeneklerini de tanınması gerekir. (Kuzgun, 2004).

“Ben neler yapabilirim ve edineceğim meslekten neler bekliyorum?” mesleklerin özellikleri ise “İlgilendiğim meslekler ne gibi yetenekler gerektirmektedir ve ne gibi olanaklar sağlamaktadır” sorularına cevap aranmalıdır.

“Ben neler yapabilirim” sorusuna cevap verilebilmesi için kişinin yeteneklerini tanınması gerekir. Yetenek bir bireyin ne derece başarılı olacağının ipuçlarını veren bilgi ve beceriler bütünü olup, katılımı getirilen öğrenme gücünün çevre desteği ve deneyimle geliştirilmiş kısmını ifade eder.

Bireyin gelecekteki yaşam tarzlarını belirlemede dönüm noktası olan mesleki tercihini yaparken doğru ve yerinde karar verebilmesi için izleyeceği basamaklar şöyle sıralanabilir.

- Bireyin yeteneklerinin belirlenmesi;  
Seçtiği mesleğin gerektirdiği azami yetenek düzeyine sahip olmayan bireyin o meslekte başarılı olması olası değildir. Tam tersi şekilde sahip olduğu yeteneklerin, kapasitesinin altında bir yetenek düzeyinde mesleğe yönelen bir bireyin meslekte doyum sağlaması da mümkün değildir.
- İlgi alanlarının belirlenmesi;  
Yetenekler, bireyin hangi eğitim programında başarılı olacağını gösterirken; ilgiler ise bireyin hangi faaliyetlerle uğraşmaktan zevk alacağını belirler. İlgi ve yetenek birbiriyle ilişkilidir. İlgi duyulan alanlar genellikle yetenekli olunan alanlardır. Birey, ilgi duyduğu, hoşlandığı işleri severek yapar. İlgi duyulmayan işler ise sevmeden yapar. İlgi duyulmayan iş hem mesleki doyumunu hem de başarıyı olumsuz etkiler.
- Kişilik özelliklerinin belirlenmesi;  
Bireyin meslek seçiminde isabetli kararlar verebilmesi kişilik özelliklerini iyi etüt edip bu özellikleri gerektiren mesleklere yönelmesine bağlıdır. Bireyin çok farklı kişilik özellikleri vardır. Atak, girişken, çekingen, uysal, hırslı, idealist, hayal gücü zengin, realist, mantıklı, sınırlı, kendi başına buyruk, alçakgönüllü, düzenli, kurallara bağlı çeşitli kişilik özellikleri bulunur.
- İlgi duyulan mesleklerin incelenmesi;  
Birey kendini tanıdıktan sonra ilgi duyduğu meslekleri de tanıması gerekir. Birey meslekler ile ilgili araştırma yaparken;  
Çalışma ortamına  
Çalışma koşullarına  
Çalışacaklarda aranacak niteliklere  
Kazanç  
Meslekte ilerleme  
İş bulma olanağı ve mesleğin geleceğine  
Mesleğin getirdiği niteliklere de yoğunlaşması gerekir.

## **II.4 MESLEK SEÇİMİNDE ÖNE ÇIKAN OLGULAR**

Meslek seçimi insan hayatının büyük bir kısmını işgal eder. Bundan dolayı meslek seçimi yaparken kulaktan dolma bilgilerle ve yakınların yönlendirmesiyle ya da günümüzün gözde mesleklerinin cazibesıyla ve rastlantılara güvenilerek yapılmamalıdır.

Sevmeden yapılan bir iş ve ya mesleğin yarattığı huzursuzluk, ilerleyen dönemlerde kendini çok boyutlu bir huzursuzluğa itebilir.

Meslek seçme döneminde kişiyi etkileyen faktörler şunlardır:

- Anne ve babanın arzuları
- Günümüzde popüler olmuş mesleği edinme
- Beğenilen, sevilen kişilerin mesleklerine özenme
- Fazla para kazanacağını düşündüğü mesleği seçme
- Toplum içinde saygın olan mesleği seçme
- Öğretmenlerinin uygun gördüğü mesleği seçme
- Ulaşılması kolay olan meslekleri seçme
- İş bulması kolay olan meslekleri seçme
- Üniversiteye girmeyi kolaylaştıran düşük puanla yerleşilen meslekler
- Mesleğin cazibesi
- Fantezilerle geliştirilen idealdeki meslek

Bu nedenlerin hiç birisi objektif yönlendirme ile ortaya çıkmamıştır. Bu tür seçim sonuçta bireye zarar verir(Telman,2000).

## **II.5 MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER**

### **II.5.1 Meslek Seçiminde Yeteneğin Rolü**

Yetenek, herhangi bir davranışı öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan gücün çevre ile etkileşim sonucu hazır hale getirilmiş kısmını ifade eden bir kavramdır. Yetenek, beceri ve başarı terimleri kolaylıkla birbirine karıştırılmaktadır. Başarı bir kişinin ne kadar öğrendiği ile ilgili bir kavramken, beceri bireyin o an ki bir işi yapabilme düzeyi ile ilgilidir. Yetenek ise bireyin bir işi gelecekte yapabilme becerisinin bir düzeyidir. Bir başka deyişle, geçmişte öğrenilen başarı, şimdiki beceri ve gelecekteki yetenektir (Sharf,1992,s19).

Yetenekler sözel ve sayısal olabileceği gibi güzel sanatlarla ilgili ve ya başka farklı alanlarla ilgili de olabilir. Yetenekler genellikle ergenlik döneminden önce kendilerini gösterirler. Ergenlikle birlikte hızlı bir şekilde belirgin hale gelirler. Bazı yetenekler daha önce de kendini gösterebilir. Yapılan araştırmalara göre en erken kendini gösteren yetenekler müzik, mekanik ve resim yeteneğidir. Bu yeteneklerin genelde 11 yaş civarında kesinlik kazandığı görülmüştür. 14 yaş civarında matematik yeteneğinin geliştiği, 16-17 yaş seviyesinde ise bilimsel yeteneklerin ortaya çıktığı görülmüştür. (Telman, 2002, s.51).

Meslek seçimi ile yetenek arasındaki ilişkiyi göstermek için Wrenn tarafından yapılan araştırmaya 1000 üniversite öğrencisi katılmış ve uygulanan genel yetenek testinde bulgular %95 düzeyinde saptanmıştır. Bu bulgular üstün yetenekli grubun % 68 inin ve düşük yetenekli grubun % 51 inin profesyonel meslekleri seçtiklerini, üstün yetenekli öğrencilerin % 62 sinin düşük yeteneklilerin % 42 sinin ise iki yıl boyunca seçimlerinde değişiklik yapmadıklarını göstermiştir. Bu araştırmanın bulguları üstün yetenekli öğrencilerin meslek seçimlerinde düşük yetenekli öğrencilere göre daha tutarlı ve daha kararlı olduklarını göstermektedir.

Telman (1991), Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesinde, meslek branşlarından Çocuk Gelişimi, Giyim, Seramik branşlarına devam eden öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada, meslek seçiminde psikoteknik yöntemle yeteneklerin kestirimi konusunu araştırmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin, meslek branş seçimlerini yetenekleri dikkate almadan yaptıkları belirlenmiştir. Oysa branşlar için gerekli yetenekler psikoteknik ölçme araçları ile bu öğrenciler daha başarılı olabilirdi (Bal, 1998, s.126).

Mesleki gelişim kuramları da yeteneklere çok önem vermiştir. Özellik-faktör kuramcıları yetenekleri seçimi içeren denklem parçaları olarak tanımlarken; Holland, Roe ve sosyal yaklaşımıcılar süper mesleki karar vermede yetenekleri önemli faktör göstermişlerdir. İhtiyaçlar ve değerler yaklaşımıcıları yeteneği, ihtiyaçlar ve değerler için önemli bir değişken kabul etmişlerdir. Davranışçı kurama göre yetenekler hem duruma hem de durum ile bireylerin mesleki davranışların oluşumundaki etkileşimlere katkıda bulunduğunu söylemişlerdir. Lofquist ve Dawis yeteneği iş tatmini aracı olarak görmüşlerdir.

## II.5.2 Meslek Seçiminde İlgilerin Rolü

İlgi, bir kişinin bir nesne ile arasında oluşan uygunluk ilişkisidir. İlgilerin becerilerle çok az ilişkisi vardır. İlgiler o an kişi için önem taşıyan şeylerdir.

Etkinliklere, ilişkilere ve görevlere olan ilgiler mesleklerle ve mesleki gelişim ile ilgilidir. İlgiler daha çok ihtiyaçlarla, meslek seçimiyle, iş tatminiyle ve işte çalışma süresi ile ilişkilidir (Tolbert, 1974, s.88).

Herhangi bir nesnenin insanı yakından etkilemeye başladığı an, o nesneye karşı da ilgi uyanmaya başlar. İnsanın ilgileri zamanla gelişme ve değişme gösterebilir. Diğer bir deyişle ilgiler yaşam süresince öğrenilenlerle değişirler, ergenlik çağının sonlarına doğru kararlı ve dengeli bir şekil alırlar. Meslekle ilgili planlarda ergenlik çağında belirlenmeye başlar (Telman, 2002, s.68).

İlgiler her zaman diliminde meslek seçiminde önemli faktörlerden birisi olmuştur. Çünkü çok becerisi olan çok sayıda meslek seçebilen bireyler için ilgiler yeteneklerden daha çok bir mesleğe giriş göstergesi olmuştur.

Nasıl yetenekler bir çalışma ortamında başarılı olmak için gerekli nitelikler ise, ilgilere bir çalışma ortamında doyum sağlamak için gerekli niteliklerdir. Kişilerin ilgilerini daha eğitim yıllarında iken tanımları onların meslek seçerken bu nitelikleri dikkate almalarını yardımcı olabilir. İlgilerin ölçülmesi için bazı envanterler geliştirilmiştir.

Yetenek testlerinin tersine ilgi envanterlerinin belirgin meslekler için ölçekleri vardır. İlgi envanterlerinin iyi bilinenleri “Kuder DD” ve “Strong Interest Inventories” ölçekleridir. Bu ölçeklerin yazarları mesleklerinde başarılı olmuş ve doyuma ulaşmış insanların ilgilerini ölçerek, bu kişilerin ilgileriyle meslek seçiminden emin olmayan kişilerin ilgilerini karşılaştırarak ölçek geliştirmiştir. Bu ölçekler mesleki ilgilerin yanı sıra ilgi alanlarını da ölçmektedir (Sharf, 1992, s.23).

Bir kimsenin meslek seçme kararını, birinci derecede onun ilgilerine ilişkin öz kavramı yani ilgilerini algılama ve değerlendirme derecesi belirlemektedir (Kuzgun, 2000, s.72).

İlgiler ve meslek seçimi konusunda ülkemizde ilk çalışmayı yapan Uysal (1970) öğrencilerin ilgileri ile tercihleri arasındaki tutarlılığın yeterli olmadığını saptamıştır.

Kuzgun (1982) lise öğrencilerinin ilgi alanları ile tercih ettikleri mesleklerin gerektirdiği ilgi alanları arasında anlamlı ilişkiler saptamıştır. Ancak bu ilişkiler öğrencin ilgisine bakarak gelecekteki mesleğini kestirmeye yetecek derecede değildir (Kuzgun, 2000, s.73).

Çoştur (1989)'un yüksek öğretim programı tercihleri yapma aşamasına gelmiş olan, Ankara'daki 4 liseden 582 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin üniversite tercihi yaparken mesleki ilgilerini dikkate almadıklarını görmüştür (Bal, 1998, s.128).

Akay (1984), lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre, lise1. ve 2. Sınıf öğrencilerin mesleğe yönelmesinde, ilgiler faktörünün yetenekler faktörü kadar dikkate alınmadığını görmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 7 bölgeden seçilen 14 ildeki toplam 630 lise birinci sınıf öğrencisine “İlgi ve yeteneklerini dikkate aldığınızda, keşke başka bir okul türünü seçseydim diye pişman oluyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve liselilerin %52,4'ü bu soruya “bazen”, %13,8'inin “çoğu zaman” cevabı verdikleri görülmüştür. Okul seçiminden pişman olanların başından %71'le genel liselerin yer aldığı görülmüştür. Anadolu ve fen liseleri sadece %35,6'sı “bazen pişman oluyorum” cevabı verirken, özel liselerin %59'unun okul seçimlerinden memnun oldukları görülmüştür. Araştırmada, genel lise öğrencilerinin çoğunun ilgi ve yeteneklerinin farkında olmadığı da belirlenmiştir (Özsoy, 2004, s. 109).

### **II.5.3 Meslek Seçiminde Beklentilerin ve Değerlerin Rolü**

Mesleki değer, çalışmaların sonunda beklenen doyumlardır. Mesleki değerler; para, kazanma, ün kazanma, düzenli bir hayata sahip olma, başkalarını yönetme, tekdüze olmayan bir hayat yaşama, rekabet etme, yaratıcılığını geliştirme, başkalarına yardım etme, yeteneklerini geliştirme, bağımsız olma gibi nitelikler olabilir (Kuzgun, 1989, s.5).

Kişisel değerler durağan değildir. Onlar geliştikçe değişir. Sonuç olarak, değerlerin ve onların oluşumunu sağlayan güçlerin davranışsal ilişkisini incelemek, hem küçük yaşta hem de yetişkinlikte mesleki gelişimin incelenmesinde önemlidir (Osipow, 1973, s.178).

Değerler meslek seçiminde önemli fakat ölçülmesi zor bir kavramdır. Meslek seçiminde genel değerler ve işle ilgili değerler olmak üzere iki tür değer önemli olmaktadır. Araştırmacılar, kuramsal, ekonomik, estetik, sosyal, politik, dini olmak üzere 6 genel değer ve beceri kullanımı, başarı ilerleme, estetik, başkalarına yardım, otorite, özerklik, yaratıcılık, ekonomik ödül, yaşam stili, kişisel gelişim, fiziksel etkinlik, prestij, risk, sosyal etkileşim, sosyal ilişkiler, değişiklik, iş şartları, kültürel kimlik, fiziksel yapı, ekonomik güvence olmak üzere işle ilgili 21 değer belirlemişlerdir (Sharf, 1992, s.259).

Geçerli ve güvenilir bir Değer Envanteri geliştirmek çok zor olduğundan ve bu kavramlar kolay tahmin edilemediğinden değerleri ölçmekten çok değerleri kavramlaştırmak tercih edilmiştir. Örneğin, başkalarına yardım etmeyi isteyen bir kişi, bu isteği ilgi ve ya beceri gibi diğer özelliklerden ve ya faktörlerden daha önemli hissedebilir. Bu durumda bireye değerlerini doyuma ulaştıracak yol bulmasına yardımcı olmak gerekir. (Sharf, 1992, ss.177-179).

Öğrencilerin meslek seçerken değerlerini ne ölçüde dikkate aldıkları bazı araştırmalarda ele alınmıştır. Bu konuda yaptığı araştırmada Larry (1983) Kelly Grid tekniklerini kullanarak öğrencilere meslek değerlerini sıralatmıştır. Daha sonra öğrencilerden 10 meslek alternatifi sıraya koymaları istenmiştir. Sonuçlar iki sıralamanın birbirini pek tutmadığını, iki sıralama arasındaki sıra farklarının katsayısının 0,63 olduğu saptanmıştır. Değerler sıralamasında mücadele etme, zor işlere girişme 2., güvenceli meslekler 7.sırada iken, meslek sıralamasında mücadele gerektiren meslek 7.sırada, güvenceli meslekler 2.sırada yer almaktadır (Kuzgun, 2000, s.82).

Öğrencilerin dikkatini bu tutarsızlığa çektikten sonra yeniden sıralama yapmaları istendiğinde çoğunun meslek sıralamasını değiştirmediklerini ve değer sıralamalarını meslek sıralamalarına uyacak şekilde değiştirmediklerini, örneğin mücadele gerektiren meslekleri 7.sıradan 2.sıraya yükselttikleri gözlenmiştir. Benzer durum Güney'in (1984) araştırma bulgularında da görülmektedir.

Türkiye'de meslek değerleri konusunda yapılan ilk araştırma olma niteliği taşıyan ve Değerler Araştırmasının bir bölümünü oluşturan araştırma Sanay ve Arkadaşları (1962) lise düzeyindeki öğrencilerin % 44'ünün serbest meslekleri, % 23'ünün eğitimle ilgili meslekleri ve % 11'inin yönetim ile ve politika ile ilgili meslekleri saygın meslek olarak

belirttiklerini, buna karşılık, Öğretmen Okulu öğrencilerinin % 65'inin eğitimciliği, lise öğrencilerinin % 56'sının, ticaret lisesi öğrencilerinin % 42'sinin serbest meslekleri, Kız Sanat Enstitüsü'nün öğrencilerinin % 41'inin ve Erkek Sanat Enstitüsü'nün öğrencilerinin % 40'ının iş ve ticareti en saygın meslek olarak algıladıkları bulunmuştur. Bu bulgu insanların çoğunun saygın bulmadıkları mesleğe girdiklerini göstermiştir. Bu durum mesleğe bağlanma, o meslekte kendini geliştirme isteklerini olumsuz yönde etkileyen bir etmen olabileceğini düşündürmektedir (Kuzgun, 2000, s.82-83).

Genel olarak araştırmalar bireylerin mesleki değerlerinin sabit olduğunu ve zamanla değişmediğini ancak, meslekler arasında değerlerin değiştiğini ortaya koymuşlardır. Danışmanlıkta değerleri tartışma öğrencilerin kendilerini anlamada yardımcı olabileceği için yararlıdır (Osipow, 1973, s.183).

#### **II.5.4 Meslek Seçiminde Psikolojik İhtiyaçların Rolü**

Psikolojik ihtiyaç kavramı psikolojide uzun bir geçmişe sahiptir. Murray, kuramında insanın değişik işlemlerinde yer alan psikolojik ihtiyaçların var olduğunu kabul eder. Bu ihtiyaçlar çevre “baskısı” ile birleştiğinde bireyin davranışının açıklamasına yardımcı olur. Bireyler gerilim durumundan dolayı ihtiyaca yönelik davranmaya motive olurlar. Bu gerilim belki ihtiyacın doyumuyla azalabilir. Zaman içerisinde, organizma gerilim azaltmayı belirli bir nesne ve ya davranış ile birleştirebilir. Böylece bu birleştirme sayesinde belirli bir gerilim algılandığında birey o gerilimi azaltacak ve ihtiyacını doyuracak davranışı belirlemiş olur. Böylece ihtiyacı ve ona ilişkin davranışı belirleyerek gerilimi azaltma mekanizması bireyin kontrolü altına girer (Bal, 1998, s.133).

Psikolojik ihtiyaçların, çeşitli mesleklere hazırlayan farklı yüksek öğretim programlarında okuyan öğrencilerde farklı olup olmadığını araştırmak üzere (Kuzgun 1985) tarafından yapılan araştırmada Ankara Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği, İlahiyat, Eczacılık, Eğitim Bilimleri, Veterinerlik, Ziraat ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri ile Gazi Üniversitesi Sosyal Hizmetler ve Sanat Eğitimi Yüksek okulunda okumakta olan son sınıf öğrencilerinin EEPS uygulamış ve her grubun ihtiyaç puanları ve ihtiyaç sıralamaları birbiri ile karşılaştırılmıştır. Bulgular İktisadi ve İdari Muhasebe, Eğitim Bilimleri öğrencilerinin, diğerlerinden farklı ihtiyaç örüntüsü gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu grup düzen, uyarılık ve sebat ihtiyaçlarına en üst, saldırganlık, değişiklik ve duyguları



anlama ihtiyaçlarında en alt sıralarda yer vermekle diğer gruplardan önemli ölçüde ayrılmaktadır. Tıp Hekimliği ve Tıp Eğitimi görmekte olan gruplarda ilgi ihtiyaçının başkalarına yardım ihtiyaçından daha ön sıralarda yer alması meslek etkinlikleri açısından beklenmeyen bulgulardır. Kısaca diyebiliriz ki psikolojik ihtiyaçlarla meslek üyeliği arasında az çok bir ilişki vardır. Meslekte çalışan kişilerde bu ilişkiyi daha da yoğun biçimde görmek mümkündür, çünkü mesleki faaliyetlerde buldukça belli bazı alanlara eğilim gelişmektedir (Kuzgun, 2000, s.100-102).

Bir araştırmada, 138 üniversite öğrencisinin “Kendi Kendini Araştırma” puanları ile mesleki gelişim ihtiyaçları arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular, puanların, “Holland (1973) tarafından tahmin edilmiş yollar”a göre farklılaşarak ilişkili olduğunu göstermiş ve “düşük araştırma puanı alan üniversite öğrencilerinin, mesleki gelişimlerinin gerisinde olup olmadığının incelenmesi gerektiği” fikrini desteklemiştir (Healy ve Mourton, 1984, s.3-14).

### **II.5.5 Meslek Seçiminde Kişiliğin Rolü**

Kişilik doğuştan gelen biyolojik özelliklerle, çevreden gelen sosyal etmenlerin birbiri üzerine yaptıkları etkilerin meydana getirdiği ahenkli bir bütündür. Demek ki kişilik hem kalıtsal özelliklerin, hem de çevrenin bir ürünüdür. Kişilik, bir insanı nesnel veya özel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce ve davranış özelliklerinin tümüdür (Altinköprü, 1985).

Holland'a göre, meslek seçimi kişiliğin bir ifadesidir.

Bu tanımlara göre kişilik dediğimiz şey, kişinin bütün bedensel özelliklerinin, içgüdülerinin, dürtülerinin, eğilimlerinin, kazanılmış deneyimlerinin bir bütünüdür. Deneyimden kastedilen, insanın yaşantısıdır. Bu yaşantı süresince kişiliğimizde mutlaka küçük veya büyük bazı değişiklikler olmuştur. Kişiliğimiz bir yerde durmaz, değişiklikler hayat boyu devam eder. Beden yapısının gelişmesi gibi kişilik de uzun yıllar boyu değişir. Ancak bu, sezilmesi çok zor olan, yavaş bir oluşumdur (Tüfekçi, 2004, s.17).

İnsanları birbirinden ayıran ya da onları diğerlerinden farklı kılan en önemli faktör kişiliktir. İnsan, anlaşılması kolay bir canlı değildir. İnsandan insana, hatta toplumdans topluma bir takım düşünce, davranış ve yaklaşım farklarının doğması önlenememektedir.

Demek ki insan bireysel bir yaratıktır. Ona bu bireyselliğini kazandıran özellikler “Kişilik” dediğimiz, onun kendisi ve çevresi ile başkalarına benzemeyen kendine özgün biçimde geliştirdiği ilişkilerin yapısıdır.

Genel olarak belirli kişilerin bazı çeşit mesleklere uygun olmadıkları ve kişilik faktörlerinin bunun önemli belirleyicisi olduğu kabul edilmektedir. Bazı meslekler diğer mesleklerden farklı kişilik özellikleri gerektirebilir. Teevan, kişilikle meslek arasındaki ilişkinin, kişi mesleğe aktif bir şekilde başlamadan önce mi belirlendiğini yoksa, mesleğin mi kişiyi o mesleğe uydurduğunu araştırmıştır. Sonuçlara göre, Roe tarafından ortaya koyulduğu gibi kişilikle meslek arasındaki ilişkinin mesleğe girmeden önce var olduğu bulunmuştur. Kişilik yapısındaki farklılık, bireyin belirli ihtiyaçlar geliştirmesine sebep olur ve birey meslek seçimi aracılığıyla onarlı doyurmak ister. Birçok bilim adamı mesleki gelişimi, “yüceltme mekanizmasını” yani temel güdülerin doyumu olarak algılamaktadır.

Kişilik özellikleri ile meslek seçiminin ilişkisi Holland’ın kuramının temel varsayımı olmuştur. Öyle ki Holland, 6 çeşit kişilik ve 6 çeşit meslek grubu tanımlamıştır. Meslek seçimi süreci, bir çevrenin yani meslek alanının bireyin kişiliği ile uyuma arayışı olarak görülmektedir (Shertzer ve Stone, 1976, s.311).

John Holland’ın meslek tercih teorisi üç temel özellik içermektedir. (Steven Robins, 1994, s.25-27).

- İnsanlar farklı mesleki tercihlerde bulunmaktadırlar.
- Kişilikleriyle uygun işlerde çalışanlar, uygun olmayan işlerde çalışanlara göre daha başarılı ve daha mutlu olurlar.
- İnsanlar arasında doğuştan gelen kişilik farklılıkları mesleki ilgilerini belirlemektedir.

Holland’a göre kişilik özelliklerine uygun işlere yönelen bireylerin başarısı yükselecektir. Örneğin gerçekçi kişilik yapısındaki bir birey, çiftçilik ve ya ormancılık yapabilir. Geleneksel kişilik tipinde olanlar, finans, muhasebe, yönetim işlerine daha yakındır.

Holland’ın modeli üzerinde yapılan araştırmalar, kişilik yöneliminin meslek ve ya iş seçiminin yalnız en iyi belirleyicisi olmayıp, aynı zamanda kişilik türü ile iş arasında iyi

bir uyumun bulunması durumunda kariyerlerini değiştirme olasılığının çok düşük olduğunu da doğrulamıştır. Örneğin girişimci kişilik tipinin hem yönetsel işlere girme hem de bu görevde uzun süre kalma olasılığı yüksektir (Can ve Diğerleri, 1995, s116).

### **II.5.6 Meslek Seçiminde Benlik-Kavramının ve Öz-Güvenin Rolü**

Benlik kavramı (self-consept), bireyin öz-güveni, yani, kendisiyle ilgili algılaması ve değerlendirmesi demektir(Öner, 1996, s.443). Super'e göre benlik kavramı, kendisini tanımlamak ve kendisini değerlendirmek gibi kişinin temel eğilimlerinin bir yansımasıdır.

Bu kavram, kişinin kendini görme ve algılama biçiminin, meslek seçiminde belirleyici bir rol oynadığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle, kişi doğası gereği kendini geliştirmeyi ve kendini ifade edebilmeyi ister. Nuna göre, sececeği meslek bu amaçlarına en iyi hizmeti verebilecek olan bir meslek olacaktır (Osipaw, 1973, s.135). Super'in meslek seçimi kuramına göre, kişi, benlik kavramına uygun olarak algıladığı mesleği seçer. Ona göre, bir mesleği seçmek için birey değişik meslekleri ayırt etmelidir. Böylece öz-güven kişinin farklı görevleri ve meslek rollerini yapma becerisini algılamasını etkiler (Shertzer ve Stone, 1976, s.313).

Benlik kavramı son çocukluk veya ilk ergenlik döneminde ortaya çıkmaya başlar. Çocukluk diğer insanlardan gözleyerek, mesleki rolleri öğrenir (Sharf, 1992, s.135). Çocuk süreç içerisinde benlik kavramını mesleki bağlama dönüştürür ve “ben nasıl bir insanım?”, “büyüyünce ne yapmak istiyorum?”, “ne olabilirim?”, gibi sorular sormaya başlar (Peters ve Hansen, 1971, s.315).

Öner (1982), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü 3. ve 4. sınıf toplam 53 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin benlik ve mesleki benlik kavramları arasında ilişki olduğu ve bu ilişkinin dördüncü sınıfta üçüncü sınıfa göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasındaki ilişkinin eğitim düzeyine göre değiştiğini göstermektedir.

İzci (1986)'nin yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre,öğrencilerin ben-ideal ben, ben-seçilen meslek, ben-tercih edilen meslek, ideal ben-seçilen meslek, ideal ben tercih edilen meslek ve tercih edilen meslek-seçilen meslek kavramlarını birbirleriyle ilişkili olduğu, bu ilişki düzeylerinin kendi aralarında karşılaştırılmasıyla elde edilen sonuçlara göre de lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimleri daha çok ideal benliklerine göre yaptıkları ve edebiyat sınıfı öğrencileri için bu oranın daha da arttığı görülmüştür.

### II.5.7 Mesleki Seçiminde Cinsiyetin Rolü

Kızlar daha çok insan yönelimli meslekleri, erkekler ise daha çok nesnel yönelimli meslekleri seçmektedirler.

Birçok araştırma kadınların ve erkeklerin temelde aynı mesleki gelişim sürecini geçirdiklerini belirtmiştir.

Saleh ve Lalljee mesleğe yönelmede cinsiyetler arasında içsel fark olmadığını ancak dışsal fark olduğunu söylemişlerdir. Helson “yaratıcı genç kadın”ın “yaratıcı genç erkek”e benzer kişilik özelliklerine sahip olduğunu bulmuştur. Osipow, Gold, Roe ve Siegelman’a göre, karşı cins için kalıp diğer haline gelmiş (stereotipleşmiş) mesleklerde her iki cinsiyetin mensuplarının, mesleğe uyum problemleri benzerdir (Osipow, 1973, ss.257-258).

Dipboye ve Anderson güvence, prestij, maaş, ilgi, ilerleme, iş şartları, bakışları ile ilişki, bağımsızlık ve çıkar açısından lise öğrencilerinin değerini araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, 9. sınıftaki kızların prestij, işe ilgi, iş şartları, başkaları ile ilişkilere yüksek değer verdikleri, 9. sınıf erkeklerin ise, bağımsızlık maaş ve ilerleme fırsatına daha çok önem verdikleri ortaya çıkmıştır (Osipow, 1973, s 180-181; Shertzer ve Stone, 1976, s.314).

Luzzo’nun yaptığı bir araştırmada, 113 üniversite öğrencisinin, mesleki karar verme yeteneği, mesleki denetim odağı, tutumları ve becerileri ölçülmüştür. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin tutumlarının tahmininde “kendine yeterlilik kuramı”nın denetim odağı modelinden üstün olduğu ispatlanmıştır, Değişkenler arasında önemli cinsiyet farkları çıkmamıştır (Luzzo, 1995, s.61-66).

Rojewski ve arkadaşlarının, kırsal kesimde 110 genç üzerinde yaptığı bir araştırmada, cinsiyetin mesleki olgunluk ve yeterliliği üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre, kızların kendi meslek gelişimlerinde daha ilgili ve bağımsızlıkları gözlenmiştir (Rojewski ve diğerleri, 1995, s.92-104).

Rojewski’nin yaptığı diğer araştırmada, ekonomik açıdan alt düzeyde kırsal bölge kökenli, 90 tane 9. sınıf öğrencisinin mesleki olgunluk bakımından incelenmiştir. Bulgulara göre, cinsiyet göreceli olarak önemsiz bulunmuştur (Rojweski, 1994, s.49-61).

Super ve Nevill’in liseli 382 öğrencinin üzerinde yaptığı araştırmada sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, meslek değeri faktörleri ile mesleki olgunluk arasındaki ilişkiyi inceleyen 8 hipotez test edilmiştir. Sonuçlar, meslek değerlerinin mesleki olgunluk ile

doğrudan ilişkili olduğunu; ancak, sosyo-ekonomik statü ile ilişkili olmadığını ve cinsiyet ile biraz ilişkili olduğunu göstermiştir (Super ve Nevill, 1984, s.30-40).

Akay (1984), yaptığı bir araştırmada, lise öğrencilerinin mesleki düzeyini incelemiştir. Bulgulara göre, lise 1. sınıf öğrencileri meslek seçimlerinin ve planlarının sorumluluklarını daha çok ailelerine bırakmıştır. Lise 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin, bu sorumlulukları kendileri üstlenmekle birlikte, meslek seçme konusunda kararsız durumda başkalarının bu konuda yaptıklarını izleyeceklerini belirttileri görülmüştür.

Akbalık (1991), orta 3. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyliliklerini cinsiyete göre incelemiş ve sonuç olarak, cinsiyeti ile mesleki olgunluk düzeyi arasında kızların lehine anlamlı derecede manidar bir ilişki olduğunu bulunmuştur. Yani, kızların erkeklere göre mesleki olgunluk düzeyleri anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

Uzer (1987)'in Ankara'daki 6 lisenin öğrencileri üzerine yaptığı bir araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden daha fazla mesleki olgunluk düzeylerine eriştikleri görülmüştür.

### **II.5.8 Mesleki Seçiminde Ebeveynlerin Rolü**

Değerler ve ihtiyaçların ailede şekillendiği görülmektedir. Super'e göre aile, bireyin benlik kavramının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Ginzberg ve sosyal kuramcılara göre aile, bireyin vereceği mesleki kararı belirlemede büyük rol oynayan önemli durumlar yaratmaktadır. Ginzberg'e göre fakir aile, çocuğun mesleki gelişimini hızlandırır. Fakat onun yöneliminin sınırını değiştirmez. Örneğin, babanın mesleği çocuğun meslek seçiminde ve ailenin sosyal ekonomik düzeyinin belirlenmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

Eğitim düzeyi veya okullaşmanın da bireylerin mesleki gelişimlerinde güçlü bir etkisinin olduğuna inanılmaktadır. Eğitime başlayabilmenin gerektirdiği özelliklere coğrafi konum, ekonomik durum, sosyal statü, aile geçmişi, ön-yargılar, kişisel yetenek gibi çeşitli faktörler dâhildir. Ailenin gelenekleri ve komşuluk beklentileri de güçlü etkidir. Aile geçmişinin olumsuz etkisi çoğunun okulunun 9. sınıf civarında ortaya çıkmaktadır. Düşük ekonomik seviyedeki ailelerin çocuklarının yüzde olarak büyük bir kısmı okuldan alınmaktadır. Araştırma, eşit eğitim düzeyindeki öğrencilerin, hemen hemen eşit bir gelire sahip oldukları ortaya konmuştur (Shertzer ve Stone, 1976, s.309-310).

McNair ve Brown tarafından yapılan araştırmada, 10. sınıfta olan 159 öğrencinin benlik kavramının, ebeveyn etkisi ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik statüsü ile işle ilgili

istekler, beklentiler ve mesleki olgunluk arasındaki ilişki araştırılmıştır. Aile etkisinin tüm gruplar için önemli bir gösterge olduğu belirlenmiştir(McNair ve Brown, 1983, s.29-36).

Khan ve Alvi, yaptıkları çalışmada,272 lise öğrencisinin mesleki olgunluk düzeylerinin eğitimsel, sosyal ve psikolojik ilişkilerini araştırmışlardır. Analizler, Mesleki Olgunluk Envanteri(CMI) puanlarının, öğrencilerin eğitimi ve meslekle ilgili istekleri ve ebeveynlerinin istekleri ile genellikle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Khan ve Alvi, 1983, s.357-364).

Ailede eğitim, çocuğun eğitim yaşantısının temeli ve başlangıcıdır. Çocuğun burada kazanacağı ilk eğitim yaşantıları onu okulun meslek yaşamını ve toplumu da etkilemeye başlayacaktır.

Gençlik döneminde ergenin ailesine çok önemli görevler düşmektedir. Aile ve çevrenin çocuğundan gücünü üstünde başarılar beklemesi ve bunun için zorlaması veya onun mesleki ilgi ve isteklerine önem vermeden kendi arzuları doğrultusunda mesleklere yönlendirmek istemesi ergenlerde zorlanma ve gerilim yaratır. Ana babanın bu dönemde genci hep tenkit ederek arsız yapmak yerine, ona anlayışlı ve hoşgörüyü yaklaşması gerekmektedir.

Ailenin desteği ve rehberliği özel mesleki eğitim veya eğitimsel tavsiyeleri kapsadığı gibi kariyer gelişiminde ailenin gelişiminin yanı sıra kişilerin ekonomik düzeyi de etkilidir. Ailenin desteğinin rehberliğinin olmaması bu kişiyi çıkmaza itebilir. Bu da bir kariyer odaklanmasında başarısız olmasına sebep olabilir.

Aile baskısının egemen olduğu hallerde ve mesleğin babadan oğla geçmesi şeklindeki geleneğin sürdürüldüğü ailelerde, gence, baba mesleğini sürdürmesi için baskı yapıldığı görülmektedir. Koşullandırma veya baskı yoluyla eğitilen bir gencin, ya baba mesleğine yöneldiği veya ailesine başkaldırarak, idealindeki mesleğe sahip olabilmek için ortamından uzaklaştığı gözlenmektedir.

Ana ve babalar olarak, çocuklarımızın hayata hazırlanmasında en fazla zorlandığımız anlardan birisi de okul, öğretmen ve meslek seçimleridir. Çocuklarımızın ilerdeki hayatlarını ciddi etkileyecek bu tercihlerinde çevre imkânlarıyla beraber konularda, kişisel birikimlerimizin de olması gerekmektedir. Yönelmelerde kararların doğru ve yerinde olabilmesi için kişinin ne istediğini ve neler yapabileceğini çok iyi bilmesi gerekir.

Ülkemizde yapılan ilköğretim sonrası meslek seçiminde ailenin etkileri konulu kalabalık bir örneklem üzerinde yapılan araştırmaya 12-18 yaşlarında 6394 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin anne babalarından oluşan 6068 kişilik veli grubuna uygulanan ankete göre anne babaların çocuklarının okuyacakları okulu seçmeye etkisi %39 oranındadır. Yani ankete katılan anne babaların %39 u çocuklarının okuyacakları okulu kendileri seçmiştir. Meslek seçiminde ailenin etkili olduğunu belirten anne babaların oranı %65 tir. Aynı anne baba grubunun %27 si kendilerinin mesleklerini seçmelerinde ailenin etkisi olduğunu belirtmiştir. Aynı araştırmada 2568 halk eğitim merkezi kursiyerleri ile çıraklık eğitim merkezi öğrencisine uygulanan ankette çocukların hala devam ettiği okulun seçmesinde kim etkili olmuştur? Sorusuna kursiyerler ve çıraklık eğitim merkezi öğrencileri %58 oranında anne babaların etkili olduğunu söylemişlerdir. Halk eğitim merkezleri kursuna devam edenlerin 2350 kişiden oluşan anne babalarına soruları kendi mesleğimizin seçiminde kimlerin etkisi olmuştur? Sorusuna %30 oranında anne babaların etkili olduğu cevabı verilmiştir.

Bazı ailelerde görülen bir başka hatalı davranış örneği de meslek seçiminde gencin tamamen yarımsız, desteksiz ve başıboş bırakılmasıdır. Çocuklarına meslek seçimleri konusunda rehberlik edemeyen aileler, onların mesleki seçim tercihine ilgisiz kalmakla, demokratik davrandıklarını ve sorumluluktan kurtulmuş olduklarını zannetmektedirler. Kendi arzu ve özlere ters düşse de çocuğunun seçimini onaylayan ve ona destek olan ailelerde yok değildir. Sayıları çok olmamakla birlikte, bilgili ve bilinçli bir şekilde, çocuğumuzun meslek seçimini olumlu yönde etkileyen ailelerinde varlığı inkâr edilemez. Ancak pek çok iyi niyetli ve anlayışlı anne baba, bu konuda çocuğuna yardımcı olamamanın sıkıntısı içindedir. Çünkü meslek seçme sorununun kendiliğinden çözümlendiği devirler artık çok gerilerde kalmıştır.

Çocuklarında sorumluluk duygusu geliştirmek isteyen, demokratik aile ortamı oluşturmaya çalışan anne ve babalar çocuklarının kararlarına güvenmeyi öğrenmek zorundadır. Unutmayın ki günümüzde çocuğunun yanında olmayı denemeyen birçok anne babanın çocuklarının kararlarına güvenmeleri onları rahatlatır. Çocuğun kendi istekleri ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapmasına izin verilmelidir.

Çocukların çalışma anlayışı genellikle aile içinde başlar. Küçükler ergenliğe yaklaştıkça ana-baba onları doğrudan ya da dolaylı olarak etkiler. Bu etkileme aile işini ele alma ya da anne-babadan birinin mesleğini sürdürme eklentisi işaretleri yoluyla olabilir.

Bazı aileler bunu beceri öğretmek için ilgileri ve hobileri özendirerek yaparlar. Anne –babalar çocuğun ya da ergenin özdeşleşeceği modeller olarak işlev hukukçuların %30'unun hukuka yöneldiği bildirilmiştir. Meslekler hakkında fikirlerin oluşmasında okullar televizyon ve sinema filmleri etkili olmaktadır. Fakat bunlar çocuğu zaman gerekçi ve doğru değildir. Bu nedenle ergenler karar vermeden önce tipik bir çalışma gününde bir işin gerçekten nasıl olduğunu görmek için bir kimseyi izlemelidirler. Sayıları gittikçe artan okullarımızda “meslek günleri” düzenlenerek öğrencilerin sağlıklı bir meslek seçmeleri sağlanabilir (Türkmen vb, 1998, s.125).

Çevrede anne-babanın dışında, hayranlık duyulan bir yetişkinin mesleğine yönelmesine yol açabilir.

#### **II.5.8.1 Meslek Seçiminde Karşılaşabileceğimiz Bazı Anne Baba Tutumları:**

“Ben olamadım sen olacaksın...”: Bazı anne babalar gerçekleştiremedikleri kendi özelemleri ve idealleri çocuklarının gerçekleştirmesini isterler. Eğer böyle bir tavırla karşılaşırsa onlarla çatışmaya girmeden kendi yetenek ve ilgilerinizi ortaya koymayı deneyin sizi bir mesleğe yönlendirmeleri yerine yardımcı olmalarını sağlayın. Çatışmadan kaçınan onları anlamayı deneyin bir mesleğe yönelme başkalarıyla yaşanacak bir çatışma alanı olmaktan çok yardımlaşacak bir süreç olduğunu unutmayın onların desteğini nasıl alacağınızı bulmaya çalışın unutmayın bu yaşadıklarınız size hayal kırıklığı değil kendinizi tanımanız ve ortaya koymanız için fırsat olduğunu düşünün.

“komşunun çocuğu oldu ama...”: Koşullarımızın, akrabalarımızın, çocukları ile karşılaştırılıyor olabilir. Anne ve babanız sizi daha başarılı görmek için böyle sözleri sizi etkileyeceğini düşünüyor olabilir. Bu durum kendinizi yetersiz hissetmenize neden olabilir. Olumlu yönlerinizi göstermeye çalışın Başkalarıyla kendimizi karşılaştırarak haksız rekabete girmenin veya savunmaya girmenin bir anlamı yok. Kim ne derse desin ölçüt kendiniz olmalıdır. Önemli olan kendi yeteneklerinizi ve ilgilerinizi geliştirmektir. Bunu siz kendiniz fark edin ve önemseyin. Zaman içinde anne babanızda görecektir. Kendinize güveniyor ve geliştirmeye çalışıyorsanız bu sizi amaçlarınıza ulaştırır. Başkaları gibi olmak, onların gittiği üniversiteye gitmek için değil, kendimiz için neyin iyi olduğuna karar verip amaçlarımızı gerçekleştirmeliyiz.

Bak kardeşin...”: Dikkatli bir gözle baktığımız da kardeşlerin birbirinden ne kadar çok olumlu veya olumsuz etkilendiklerini fark etmişinizdir. Bak kardeşin diye başlayan her cümle bizi kışkırtacak, yeni kavgaları yeni sorunları getirecektir. Anne babanız her çocuğu



diğer bütün çocuklardan ayırarak değerlendirmeyi iletişim kurmayı becermek zorundadır. Bu konuda onlara yardımcı olmak durumundayız. Bizden çok başarılı ve bizden çok yetenekli görünse de her insan sonuçta kendi yaşantısını çiziyor. Kardeşimizin başarılı olup olmaması, yetenekleri onu ilgilendirir. Benim için önemli olan onun benim yaşantıma benimde onun yaşantısına engel olmamam olmalıdır. Rekabet edeceğim koskoca bir gelecek var. Üniversite sınavına kardeşimle değil yüz binlerce akranımla gireceğim. Meslek yaşantımızda iş hayatınız da rekabet edeceğiniz başka engeller var. Önemli olan bu koşullar kendimi hazırlayıp, hazırlamadığımdır. Geleceğimi oluştururken annemin, babamın, kardeşimin desteğini almak benim kendimi daha güçlü hissetmeme katkıda bulunur. Kim olursa olsun birisi bir diğeriyle rekabete sürüklememeli. Zamanımı aynı evde yaşadığım insanlarla çatışma yerine baksa zevkli işlerle geçirebilirim.

“ancak senin gibi bir tembel bu alanı seçer...”: Başkalarının bizi küçümsemesi, değersiz görmesi, alay etmesi bizim yaşamla mücadelemizi zayıflatır. Eğer sizin düşüncenizle başkalarının secimi çelişiyorsa, olumlu iletişim becerilerini kullanarak konuşmayı denemeliyiz. Kendimizi zedeletmeden insanların bize değer vermelerini sağlamalıyız. Eğer seçimlerinizin doğru olduğuna eminseniz ve anne-babanızı da ikna etmeniz gerekiyorsa bunu çatışmadan becerebilmeniz gerekir. Onlara inat bir alanı veya bir mesleği seçmek değil önemli olan uygun olanı bulup savunabilmektir.

“Kararına güveniyorum...”: Bu tepki biçimi yaşama daha güvenle bakmanızı sağlayacaktır. ”Kararına güveniyorum” demek gencin “iyi anne-babası” olmaktan çok onun dostu/ arkadaşı olmayı denemek anlamına gelir. Çocuklarında sorumluluk duygusu geliştirmek isteyen, demokratik aile ortamı yaratmaya çalışan anne-babalar çocuklarının kararlarına güvenmeyi öğrenmek zorundadırlar. Unutmayın ki günümüzde çocuğunun yanında olmayı denemeyen birçok anne ve baba zaman içinde ilişkilerinin koptuğunu görmekte-dirler. Anne ve babamızın bizim kararlarımıza güvenlerini sağlamak bizi rahatlatır. Ancak bu durum bize bütün sorumluluğun verilmesi anlamına gelir. Başarmak ve ya başaramamak, uygun mesleği bulmanın veya bulmamanın bütün sonuçlarını bizim yaşayacağımız anlamına gelir. Anne ve babanız sizin kararlarınıza güveniyorlarsa sorumluluk duygunuzun geliştiğini yaşama ve geleceğe daha umutla baktığınızı hissedeceksiniz

## II.6 MESLEK SEÇİMİNDE MESLEKİ OLGUNLUĞUN YERİ

Toplum, belli bir yaş düzeyindeki bireyden belli bazı mesleki tutum ve davranışları göstermesine beklemektedir. Mesleki olgunluk kazanmak ise, her bir mesleki gelişim basamağında karşılaşılan bir takım tipik ve gerekli problem çözme yaşantıları(mesleki gelişim görevleri) ile karşılaşmak, bir sonraki basamakta karşılaşılabilecek gelişim görevlerine hazır olabilmek için bu temel becerileri edinmek demektir (Bacanlı, 1995, s.35).

Mesleki olgunluk bir bireyin kendi gelişim sürecinde yaşına uygun mesleki görevleri yerine getirmesidir. Örneğin lise son sınıfa gelmiş bir öğrencinin yeteneklerini, ilgilerini, istek ve ihtiyaçlarını tanıması ve kendine uygun bir mesleği seçmiş ve bu meslek hakkında etraflı bilgi edinmiş olması gerekir. Öğrenci bunları yerine getirmiş ise mesleki olgunluğa sahip demektir. Meslek seçimi için mesleki olgunluk kavramı çok önemlidir (Kuzgun, 1997, s.28).

Olgunluk belirli bir zihinsel alt yapıya sahip bireylerin somut ve soyut alanlardaki öğrenmeleri ile kazanılır. O halde olgunluk zihinsel bir hazırlıklı oluşa, deneyimlere(öğrenmelere) ve zamana bağlıdır. Olgunlaşma bir süreçtir ve ömür boyu devam eder. Mesleki olgunluk belirli mesleklerin yapılabilmesi için o mesleğin talep ettiği becerilere sahip olma sürecidir. Mesleki olgunluk, bireyin diğer gelişim yüzlerindeki olgunlaşmalardan ayrı düşünülmemelidir. Kızlar mesleki olgunluk bakımından erkeklerden öndedir. Mesleki rehberlik hizmeti alanlar, almayanlara göre mesleki bakımdan daha olgundur. Hem annelerin hem de babaların eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların mesleki olgunlukları anne babalarını tutumlarını demokratik olarak algılayanların mesleki olgunlukları anne babaların tutarsız ve baskıcı otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrencileri ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe mesleki olgunlukları da artmaktadır bir bakıma gencin meslek seçimiyle basa çıkma şekli onun genel olgunluğunun göstergesidir. Birey her bir mesleki gelişim evresinden başarı ile geçtikçe mesleki olgunluğu da gelişir. Ancak okul öncesi eğitimden giderine başarı ile geçebilmesi bir bakıma kendinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşabilmesi her bir dönemde kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesiyle ve başarmasıyla mümkündür. Bu alanda çalışan bazı kuramcılar mesleki olgunluğun ölçütlerini saptamaya çalışmışlar ve çeşitli ölçütler takımları ileri sürmüşlerdir.

Mesleki gelişim kuramcılarında Ginzburg ,Alex, Herma ve Super'e göre meslek seçimi kararı hayatın belli bir döneminden bir anda verilen karar değildir. Bu karar çok

yönlü gelişimsel bir süreçtir. Onlar diğer alandaki gelişim gibi meslek seçimini de çeşitli evrelere ayırarak incelemiştir. Birey olgunlaştıkça mesleki davranışları da gelişir. birey belli bir evrede mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmada başarılı olduğu ölçüde mesleki olgunluk kazanmış sayılır. Özellikle 15-25 yaşlar arasındaki gelişim evresinde mesleki olgunluk bireyin meslek seçimi kararıyla ilgilidir. Bu evredeki mesleki olgunluk okul programlarının gerektirdiği meslek öncesi ve mesleki kararlara hazır oluş düzeyi olarak tanımlanmaktadır.

### **II.6.1 Mesleki Olgunluğun Boyutları**

1.boyut: Meslek seçimine planlı yöneliş. Bu boyut her bireyin bir işi /mesleki olması gerektiğini bu nedenle kendisinde bir karar vermesi gerektiğini kabullenmesi. Bu gereğin bilincinde olması ve planlı bir şekilde bu konuya yönelmesi ifade eder.

2.boyut: Meslek bilgilerin belirleşmesi ve planlama yapma genç olgunlaştıkça mesleklere ilişkin bilgilerin daha doğru ve gerçekçi olması beklenir. Meslek seçiminin çalışma ve iş yaşamına ilişkin güvenilir bilgilere dayanması ve yapılan planların gerçekçi ve uygulanabilir nitelikte olması beklenir.

3.boyut: Meslek bir tercihlerin tutarsızlığı genç tek ve kesin bir meslek üzerinde kararını vermese de tercihi belli alanlara yönelik olarak belirginleşmesidir. Eğer genç bazı tercihlerinin sosyal alanlara yönelik bazı tercihleri fen ve edebiyat alanında yapıyorsa bir tutarlılık göstermiyor demektir.

4 boyut: Özelliklerin billurlaşması olgunluğun bir baksa ölçüde de meslek seçimine uygun yetenek ilgi ve kişilik özelliklerinin belirginleşmesidir.

5.boyut: Meslek tercihlerinde akıcılık gencin meslek seçiminde durumu mantıklı olarak değerlendirmesi ve akıcı bir yol izlemesi beklenir. Bu konu üzerinde düşünülüp çaba harcanması buna göre davranması olgunluk derecesini göstererek ölçtürür.

Nevill ve Super'in bir araştırmasında,372 üniversite öğrencisinin mesleki olgunluk düzeyi ile işe kesin kararlılık cinsiyet sosyal-ekonomik statü ve sınıf düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. İşe kesin kararlılık, mesleki olgunluğun hem tutumsal hem de bilişsel faktörleri ile ilişkili bulunmuştur(Nevill ve Super,1988,ss.139-151).

Ülkemizde lise örgenimi yapan örgenciler genellikle 14-18 yaşlar arasındaki gençlerdir. Super'a göre 14-18 yaşlar örgenciler mesleki gelişimin araştırma evresinin deneme basamağındadırlar. Ülkemizde genel lise programına devam eden örgenciler 1995-1996 öğretim yılından itibaren sınıf geçme uygulamasına göre eğitimlerini

sürdürmektedirler. Bu uygulama göre lise1. Sınıf yöneltme sınıfı olmuştur. Lise 1 sınıfı başaran öğrenciler ileride girmek istedikleri meslekle ilgili alanı/meslek alanını seçmek zorundadırlar. Lise 2 ve 3 sınıflarda seçtikleri alanla ilgili ve diğer seçmeli dersleri liseyi bitirdikten de üniversite programlarını ya da mesleklerini seçmek durumundadırlar. Kısacası lise öğrencileri alan meslek ve ders seçme gibi meslek seçimi ile ilgili görevleri yerine getirmekle karşı karşıyadır. Ancak bu öğrencilerin isabetli bir meslek seçimi yapabilmeleri için mesleki gelişim kuramcılarının da iddia ettikleri gibi içinde buldukları mesleki gelişim döneminde kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevini üstlenmiş olmaları gerekmektedir.

## **II.7 MESLEKİ REHBERLİK VE MESLEĞE YÖNELTME**

### **II.7.1 Mesleki Rehberliğin Tanımı**

Meslek Rehberliği bireyin mesleklere ve meslek seçimine ait problemleri ile uğraşan rehberlik ve danışma faaliyetidir. Meslek Rehberliği ve danışmanın klasikleşmiş tanımı şöyledir: Meslek Rehberliği; bireyin kendine bir meslek seçmesi, bu mesleğe hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada ilerlemesinde girişilen rehberlik ve danışma hizmetidir.

Meslek Rehberliği bir bireyin kendini ve iş dünyasındaki yeri hakkında yeterli bir fikir geliştirmesine ve bunun kendini tatmin edecek ve topluma yararlı olacak bir şekilde gerçekleştirmesine yardım etme oluşumudur.

Meslek Rehberliği bir bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun bir mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir. Bu tanıma göre;

- Bireyin kendini tanımasına,
- Meslekleri, özellikle seçeceği mesleği etrafınca tanımasına,
- Kendisindeki nitelik ve şartlar ile mesleğin gereksinimlerini birbirine uyulmamasına yardım etmek lazım gelmektedir.

Meslek rehberliği; bireyin mesleklere ve meslek seçimine ait problemleri ile uğraşan rehberlik ve danışma faaliyetidir. Meslek rehberliği ve danışmanın tanımı şöyledir: Meslek rehberliği; bireyin kendine ait meslek seçmesi, bu mesleğe hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada ilerlemesinde girişilen rehberlik ve danışma hizmetidir (Yavaşcaoğlu, 2001, s.21). Meslek seçiminde etkili olması, çocuklara yol göstermesi

gereken öğretmenlerin her çocuğu tam anlamıyla tanımları için her birine yeteri kadar zaman ayırabilmeleri gerekir (Yavaşçaoğlu, 2001, s.18).

Mesleki rehberlik ferдин bir meslek seçmesi, seçtiğı mesleğe hazırlanması, girmesi ve o meslekte ilerlemesi için ona yardım etme işlemidir (Kantarcıoğlu, 1992, s.61).

Genel olarak 15-18 yaşları arasını kapsayan lise yılları, gencin kendisine ve meslekler hakkında oluşturduğu algılara dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye, birbirine uydurarak geleceğe ilişkin mesleki kararını oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir (Yeşilyaprak, 2002, s.247).

Meslek rehberliğı, bir bireyin kendi nitelik ve şartları kavrayarak onlara en uygun mesleğı seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetidir. Bu tanıma göre;

- Bireyin kendini tanımasına,
- Meslekleri, özellikle seçeceği mesleğı etraflıca tanımasına,
- Kendisindeki nitelik ve şartlar ile mesleğın gereksinimlerini birbirine uygulamasına yardım etmektedir (Tan, 1995, s. 122).

Mesleki rehberlik ve psikolojik danışma yetenek ve ilgilerine uygun bir mesleğı seçmesi, o meslekte ilerlemesi için kişiye götürülen uzmanlık düzeyindeki düzenli ve sürekli hizmetler demektir (Bakırcıoğlu, 1998, s.52).

Mesleki rehberlik türlü meslekleri tanımları ve kendi kişisel özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacıyla yapılan yardımlardır (Kepçeoğlu, 19992, s.52).

Mesleki ve teknik eğitime yönlendirme konusunda yapılacak çalışmalarda öğrencilerde ileride hayal kırıklıkları oluşturmama için mesleki standartlara uygun olarak meslekler tanıtılmalıdır. Mesleki standartlar ve mesleki rehberlik konusunda eksikleri bulunan teknoloji eğitim ve öğretmenleri hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdır.

Ortaokul seviyesinde mesleki eğitimde gelecekteki kariyer gelişimleri için bazı temellerin atılması gerekiyor. Kişisel karakteristik özelliğı ilgi alanları doğal yetenek ve beceri okul performansı ve gelecekteki hedefleri için planlar yapması lazım. Bu sayede okul performansları ile gelecekteki tercihleri arasında pozitif yönlendirme olur. Bu yönlendirmenin bilinçli olabilmesi için kişinin ve mesleğın özelliklerini örtüşebilmesi için rehberlik olmasa olmazdır.

Mesleki rehberlik hayat boyu yapılabilen bir işlemdir. Eğitimin her kademesinde Mesleki rehberlik yapılabilir. Çünkü eğitimin bireysel ve toplumsal amaçlarının en somut olarak gerçekleşir. İşlevsel bir nitelik olarak kazandığı yaşamlarının başında meslek alanı gelir. Çağımızda meslekler nitelikler ve birbirleriyle olan ilişkiler açısından çok karmaşık bir durumdadır. Dünyada seçilebilecek mesleklerin 50.000 ne yaklaştığı düşünülürse mesleki rehberlik ve yönlendirmenin öneminin daha da arttığı söylenebilir.

Eğitim sistemimizde rehberlik konusu üzerinde önemle durulmasına karşın yapılan faaliyetlerin yetersiz eksik veya öğrenciye-öğretmene göre olmadığı açık bir gerçektir. İlköğretim-ortaöğretim okullarımızda yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmamaktadır. Bu görev genellikle sınıf öğretmenlerine düşmektedir. Üniversite eğitimi sırasında veya daha sonrasında mesleki rehberlikle ilgili eğitim almayan öğretmenlerimizin bu görevi de üstlenmesi sorunlarımızın çözülmesi beklerken artmasına sebep olabilir.

Yapılan araştırmalar ergenlerin henüz lise sona doğru olgunluk derecesinin artmaya başladığını görmektedir. Kuşkusuz bazı gençler bu olgunluğa daha ergen ulaşabilirken bazıları üniversite sonrasına dek ulaşamayabilir. Bir başka deyişle gençler kendi yetenek ve ilgilerini yeteri kadar tanımadan koşullarını gerçekçi olarak değerlendirmeden ve meslekler hakkında daha doğru ve yeterli bilgiye sahip olmadan mesleki tercihlerini belirlemektedir.

Öğrencinin psikolojik durumu ve çevrenin etkisine bakarsak çocuk meslek seçimi sırasında sıkıntılı ve gergin günler geçirmekte buda onun meslek seçiminde hata yapmasına sebep olmaktadır. Tabii ki bu aşama her öğrencinin geçirmek zorunda olduğu bir aşamadır. Önemli bu aşamanın normal bir süreç olduğunu bilmesi ve bu aşamanın daha olacağını daha önceden bilmesi ve öğrenci bu duruma göre kendisini hazırlamalıdır. Öğrenciler meslek seçiminde düştüğü bir diğer hususta çevrenin kendisinden sakındırılmalıdır. Meslek seçiminde çevresel faktörlerin etkisi göz ardı edilemez. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı yedi bölgeden seçilen 14 ildeki toplam 630 lise birinci sınıf öğrencisi arasında yaptırdığı araştırmada bir öğrencinin mesleğini belirlemede etkili olan okulu seçimin de hangi faktörlerin etkili olduğuyla ilgili tespitite bulunulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin okul seçiminde öncelikle kendilerinin karar verdiği, onu; aile, sonra arkadaş çevreleri ardından öğretmenleri ve son olarak da rehber öğretmenlerinin etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç araştırmacılar açısından şaşırtıcı olmuştur. Çünkü öğrencinin mesleğini belirlemede etkili olacak alan

okul seçiminde rehber öğretmenlerin öğrencinin kendisini tanımada ona yardımcı oldukça ve yeteneklerine dikkati çektikten sonra öğrencinin ailesi ve gerektiğinde diğer öğretmenlerinin görüşleri de alınarak karar vermesi gerekmektedir.

Ülkede görüşerek meslek tercihinde etkili olması gereken baş aktör olması gerekirken yapılan araştırma sonucunda rehber öğretmenlerin bu yöndeki etkilerini oldukça geride kaldığının tespit edilmesi sağlıklı bir gelişme olarak görülmemiştir.

### **II.7.2 Mesleki Rehberliğin Üzerinde Durması Gereken Konular**

Bilgi çağı olarak nitelendirilen zamanımızda, bilgisayar ve diğer elektronik teknolojiler bireyin bilgiye ulaşmaları belirli bir gereksinime göre bilgiyi düzenlemeleri bu bilgiyi değerlendirme başkalarına iletme ve diğer bilgi kaynakların ve insanlarla etkileşim kurma olanaklarını geniş ölçüde artırmıştır. Bireyin meslek seçimine katkıda bulunmayı amaçlayan yönlendirme hizmetlerinde de bu teknolojiden yararlanılmaktadır. Bu alanda ülkemizde kullanılan kendinize uygun meslek seçme bilgisayar programı dikkat çekicidir. 4306 sayılı kanunla kabul edilen 8 yıllık sürekli ilköğretimin temel esaslarına göre 8. sınıfın ikinci yarıyılında öğrencilerin hayata ve üst öğretime yönlendirmesi öngörülmektedir. Bu yönlendirme ancak okul rehberlik örgütü ve teknoloji eğitimi öğretmenleri koordinasyon halinde çalışmasıyla mümkündür.

- Meslek alanları
- İlgiler
- Gerekli eğitim
- Kişisel özellikler
- Meslek yaşam tarzı
- Kazanç
- İlgili dersler
- Yetenekler

### **II.7.3 Mesleğe Yönelme**

Meslek insan hayatının bütününe etkiler. Bu nedenle toplumun sosyoekonomik yapısı üzerindeki etkin rolü dikkate alınırsa meslek seçme durumunda olan gençlere daha doğru karar vermelerini mümkün kılacak meslek seçme yöntemleri geliştirmenin ne kadar büyük bir önem taşıdığı açıkça görülür.

Mesleğe yönelmenin gereklilik nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Sanayileşmenin getirdiği ihtisaslaşmanın ortaya çıkardığı yeni mesleklerin tanıma imkânının sağlanması.
- Ülke gelişmesinde gereklilik planına göre önemli olmayan mesleklere yönelimi azaltmak yani daha önemli mesleklere yönelmeyi sağlamak. Böylece eğitim ve öğretim için harcanan finansman ve zamanın gereken yere harcanmasını sağlamak.
- Ekonomik olarak gerekli meslekleri tespit etmek ve bunlara her bakımdan uygun nitelikli elemanları bu mesleklere yönlendirmek. Onların yaratıcılıklarının katkısını sağlamak, böylece sanayide verimi arttırmak.
- Meslek için verilecek eğitimin yetenekli kişilere verilmesini sağlayarak eğitim masraflarını en alt düzeyde tutmak.
- Mesleki eğitimde yetenekli olanları ilgili meslek eğitimine yönlendirmek böylece eğitimde fırsat eşitliği sağlamak.

Yukarıdaki ilkeler çerçevesinde mesleğe yönelme gençlere çeşitli meslekler hakkında bilgi vermek mesleklerin geçmişteki ve gelecekteki durumlarını açıklamak meslekte yükselme olanaklarını göstermek o meslek dalının risklerini belirlemek ve böylece kişileri ilgi ve yeteneklerinin uygun olduğunu mesleklere yönlendirmek için yapılan planlı ve programlı çalışmaların tümüdür.

Mesleğe yönelmenin öncülerinden biri olan Amerikalı eğitimci Meyer Bloomfield mesleğe yönelmeyi; her bireye kendi yetenek ve imkânlarından en iyi şekilde yararlanması için yardım etmek üzere organize edilmiş çalışmalar olarak tanımlamıştır.

Günümüzde mesleğe yönelmenin amacı yalnızca örgencileri yeteneklerine ve kişilik gelişmelerine uygun mesleklere yönlendirmek değildir. Mesleğe yönelme onlara kişilik onlara ülkenin ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek alanları seçmeleri doğrultusunda yol göstermeyi de amaçlar. İlköğretim ve Ortaöğretimde görülen yönlendirme hizmetlerin ağırlığını eğitsel ve mesleki rehberlik oluşturmaktadır.

Eğitsel rehberlik; örgencinin yetenekleri ve ilgilerinin dikkate alınarak okulda eğitim olanlarından kendi ihtiyaçlarını en uygun düşecek kendini en iyi geliştirecek bir öğretim programı izlemesine yardım etmektir. Mesleki rehberlikte bireyin özgür seçimleri yoluyla topluma en çok katkıda bulunacağı bir mesleğe girmesine yardımcı olmasıdır. Bu yönlendirme ancak bireyin niteliklerine uygunluk ve bireyin mutluluğu ilkelerine göre yapılabilir.



Mesleki rehberlik hayat boyu yapılabilen bir işlemdir. Eğitimin her kademesinde mesleki rehberlik yapılabilir. Çünkü eğitim bireysel ve toplumsal amaçların somut olarak gerçekleşip işlevsel bir nitelik olarak kazandığı yaşam alanlarının basında meslek alanı gelir. Çağımızda meslekler nitelikler ve birbirleriyle olan ilişkiler açısından çok karmaşık bir durumdadır. Dünyada seçilebilecek mesleklerin sayısının 50.000 e yaklaştığı düşünülürse mesleki rehberlik ve yönlendirmenin öneminin daha da arttığı söylenebilir.

Meslek Rehberliği bireyin kendine ve çalışma dünyası içindeki rolüne ilişkin yeterli bir tasarım elde etmesine ve bu tasarıma gerçeklere karşılaştırarak gerek kendine gerek topluma doyum getirecek bir biçimde gerçeğe dönüştürülmesine yardım sürecidir.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere mesleğe yöneltme temel aşamalar şunlardır:

- Kendini tanıtma
- Meslek alanlarını ve standartlarını bilme
- Seçim yapma
- Uygulamaya koyma

Bu aşamalar bireyde zihinsel olarak oluşacak niteliktedir. Yani, kararını uygulamaya koyan birey, sonuçta kendisi ve yeni seçenekleri hakkında bilgiler öğrenir ve bu süreç gelişerek yetişkinlik çağına kadar devam eder (16.Milli Eğitim Şurası 1998, s 152).

### **II.7.3 Mesleki Gelişimde Mesleki Rehberliğin ve Çevre Faktörlerinin Rolü**

Mesleki gelişim ve mesleki seçiminin önemli ancak karmaşık bir süreç olduğu açıktır. Bu durumda okullarda ya da gereken başka kurumlarda mesleki rehberlik ve psikolojik danışma çalışmaları oldukça önemli olmaktadır. Eğitim türü düzeyi ve kişinin ekonomik kaynakları bireyin mesleki planlarını etkilemektedir.

Barth tarafından yapılan bir çalışma okuyacakları ana dal seçiminde kararsız olan öğrenciler üzerinde 4 bölümlük bir karar verme work-shop çalışmasında alınmıştır. Öğrencilerden 42si bu programa gönüllü olarak katılmıştır. Bu 4 oturumda kişisel gücü ve iş tercihlerini belirleme mesleki kaynakları ana dalları araştırma ve hepsini bir araya getirme konusunda üzerine odaklanılmıştır grup yöneticileri mesleki planlama yerleştirme ve danışma personel alanında kişiler olarak yetiştirilmiştir. Çoğunluğu, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmeti almamış olan üniversite birinci sınıf öğrencilerinden oluşmuş kontrol grubuyla birlikte, iki grupta bir ön-test ve son-test deneysel modeli kullanılmıştır.

Öğrenci gruplarının her ikisine de bir anket ve ön-test, son-test, dört bölümlük olarak, mesleki karar verme programının etkisini ölçen bir program uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi sonucunu göre, deneysel çalışma gruplarını almış olan öğrencilerin karar vermede anlamlı derecede daha yüksek derecede puan aldıkları saptanmıştır. Çalışma kısa süreli çalışma programlarının, grup mesleki danışmanlık modeli olarak uygulandığında önemli etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Barth, 1994, ss.1-17).

Henry ve arkadaşlarının yaptığı bu çalışmada, tıp bölümüne girecek Afrika kökenli 61 Amerikalı öğrencinin mesleki olgunluğu, Tıbbi Mesleki Gelişim Envanteri (MCDDI) ile ölçülmüştür. Daha sonra, tıp eğitimi hazırlık programı bünyesindeki yapılandırılmış mesleki planlama programının bu öğrencilerin mesleki olgunlukları üzerinde etkisi incelenmiştir. Sonuçlar, yapılandırılmış mesleki planlama programına tabii tutulduktan sonra, Afrika kökenli Amerikalı öğrencilerin, Tıbbi Mesleki Gelişim Envanteri ile ölçülen mesleki gelişim düzeylerinde anlamlı derecede bir artış olduğunu ortaya koymuştur. Cinsiyetlerine göre anlamlı derecede bir farklılık bulunmamıştır (Henry ve Diğerleri, 1992, ss.99-112).

Williams tarafından yapılan araştırma, lise, ortaokul ve üniversite öğrencilerinin kişilik, mesleki olgunluk, duygusal gelişim ve akademik başarı üzerine yapılan eğitim programlarına katılmalarının etkisini incelemiştir. Bu tür eğitim programlarına katılmış olan öğrenciler daha sorumlu, olgun, özgüvenli, sosyal olarak uyumlu, okulla ilgili ve iş hakkında bilgilendirilebilir görülmüşlerdir (Williams, 1991, ss.29-45).

Glaize ve Myrick'in, 120 lise öğrencisi üzerinde yapmış olduğu araştırmada,(1) bilgisayar destekli rehberlik programının; (2) rehberlik eğitim grup çalışmasının; (3) mesleki olgunlukta birleşik bir yaklaşımın etkililiği ve kararlılığı karşılaştırılmıştır. Her üç eğitimde de öğrencileri anlamlı derecede yardımcı olunduğu gözlenmiştir. (Glaize ve Myrick, 1984, ss.168-176).

Bilgin (1995)'in yaptığı deneysel bir araştırmada, grup rehberliğinin ve grupla psikolojik danışmanın, lise öğrencilerinin anne-babalarından bağımsız mesleki karar verme davranışın etkisi incelenmiştir. Bulgulara göre, her iki deney grubunun son-test puan ortalamalarının ön-test puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Kontrol grubunda böyle bir fark bulunmamıştır.

Usluer (1996)'in, lise ikinci sınıfta okuyan 20 kişilik bir grup üzerinde yaptığı deneysel bir çalışmanın sonuçları, “meslek inceleme yaşantısının” mesleki olgunluk düzeyini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Akay (1984) araştırmasında, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini incelemiş; çevrenin hayranlık duyması, meslek değerleri vb. konuların meslek seçiminde herkesçe göz önünde bulundurulduğu gözlenmiştir.

#### **II.7.4 Mesleğe Yönelme Hizmetlerinin Tarihçesi**

Meslek Rehberliği hizmetlerinin başlangıcı on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, A.B.D de biri eğitim alanında, sistemsiz, diğeri endüstri alanında, daha sistemli girişimlere dayanır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, kültür birikiminin aktarılmasını amaçlayan eğitim programları, gelişen endüstrinin gereksinim duyduğu insan gücünü yetiştirmede yetersiz kalıyordu. Eğitim sisteminin bilim ve teknolojideki gelişime ayak uydurması gereğini hisseden eğitimciler, endüstrinin eğitime duyduğu insan gücünü yetiştirmek için teorik eğitimden farklı olarak, bireyleri belli mesleklere hazırlayan eğitim programlarının hazırlanmasına girişmişlerdi. Bazı eğitimciler de okullarda öğrencileri çalışma hayatına hazırlamak için grup rehberliği programları düzenlemeye başlamışlardı.

İlk mesleki rehberlik denemesi öğrencileri iş olanaklarından haberdar etmek amacıyla, 1895 yılında George Merrill'in önderliğinde San Francisco'da Mekanik Sanatlar Enstitüsü'nde başlatılmıştı. Merrill'in yaptığı, öğrencilere iş dünyasını tanıtmak, bu yolla onların iş bulmalarına yardımcı olmaktı. Eli Weaver adlı eğitimci New York okullarında rehberlik hizmetlerini başlattı ve bunu kısa zamanda çevredeki diğer okullar izledi.

Okullarda ki bu sistemsiz bilgi verme hizmetleri yürütülürken, 1908 yılında Boston'da Frank Parsons adlı bir mühendis ilk mesleki büroyu kurmuştur. Parsons'un amacı, endüstri bölgelerindeki iş aramakta olan vasıfsız insanları, kısa bir meslek eğitimi programından sonra uygun bir işe yerleştirmektir. Bu günkü Türkiye İş Kurumu gibi kuruluşların başlangıcı olan Mesleki Büroda yapılan çalışmalar, bu gün de geçerli olan doğru karar vermenin şu aşamalarını içermektedir:

- Bireyin yeteneklerinin, ilgilerinin, kişilik özelliklerinin incelenmesi, değerlendirilmesi
- Çeşitli insanların gerektirdiği niteliklerin ve sağladığı olanakların araştırılması,
- Bu iki kaynaktan elde edilen verilerin karşılaştırılıp eşleştirilmesi yani veriler arasındaki ilişkilerin incelenip kişiye en uygun işlerin belirlenmesi.

Bu yaklaşımda meslek seçimi birinci derecede akılcı bir işlem olarak görülmekte, danışmanın rolü, danışana mümkün olduğu kadar doğru ve ayrıntılı olgusal bilgi sağlamak olarak belirlenmektedir.

Psikoloji o yıllarda henüz çok yeni olduğu için bireysel özellikleri ölçecek güvenilir ve geçerli ölçe araçları bulunmuyordu. Parsons yetersiz psikoloji ve ölçme bilgisi ile bazı ölçe araçları hazırladı ve onları uyguladı.

Parsons'ın ilk mesleki büroyu kurmasından sonra meslek rehberliği hareketi kısa zamanda birçok eyalete yayıldı.

### **II.7.5 Türkiye’de Mesleğe Yönelmenin Tarihçesi**

Türkiye’de meslek rehberliği hizmetleri, klasik eğitim sistemimizi değiştirme yolunda hissedilen gereksinimin bir yönü olarak başlamıştır. Türkiye’de yöneltme çalışmalarına ilk olarak 1946 yılında Ankara’da Teknik Öğretmen Okulu’nda psikoteknik laboratuvarı kurularak başlanmıştır.

Öğrenciler arasındaki bireysel farkların dikkate alınması ve onların yeteneklerine uygun üst düzey eğitim kurumlarına yerleştirilmesine kılavuzluk edilmesi biçiminde bir rehberlik anlayışının 1950’lerde gelişmeye başladığı görülmektedir. O yıllarda eğitim sistemimizi incelemek ülkemize gelen Amerikalı uzmanlar ortaöğretim programlarının öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre düzenlenecek, seçmeli derslere daha fazla yer verilerek bireysel gereksinimlere daha duyarlı hale getirilmesi, yani eğitimin mümkün olduğu kadar bireyselleştirilmesi gerektiğini dile getiren raporlar yazılmış, seminer ve konferanslar düzenlenmişleridir.

Daha sonra 1951 yılında çalışma bakanlığı bünyesinde Ankara’da “Mesleğe Yönelme Servisi” kurulmuştur. Sonradan bu servis İş ve İşçi Bulma Kurumu bünyesinde bir mesleğe yöneltme müdürlüğü olarak çalışmalarına devam etmiştir. Daha sonraları İstanbul İETT de İstanbul Belediyesi tarafından bir psikoteknik laboratuvarı kurulmuştur. Bu laboratuvarın amacı, belediye otobüslerinde çalışacak şoförlerin mesleki yeteneklerini tespit etmek, şoför olarak başvuranlar arasında seçim yapmaktır. Ayrıca orduda, askeri sınıflara ayırmak amacıyla, bir mesleğe yöneltme çalışması özelliği taşıyan çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanıldığını görüyoruz. TCDD bünyesinde, işletmelerin atölyelerine alınan çırakları bu iş kollarına yöneltme çalışmalarını yürütmek amacı ile uygulamalı psikoteknik laboratuvarı kurulmuştur. Halen bu laboratuvar TCDD’ye alınacak elemanların yeteneklerini tespit etmek üzere hizmet vermeye devam etmektedir.

1960'lerden sonra planlı kalkınma dönemine girmiş olan ülkemizde meslek rehberliğinin gereği, kalkınma planlarında da yer almaya başlamıştır. Hazırlanan beşer yıllık kalkınma planlarında da, toplumda gelişen ekonominin gereksinimlerini karşılayacak olan insan gücünün dağılımını gerçekleştirecek ve her bireyin en verimli üreticiler olarak yetiştirilmesini sağlayacak bir yöntem olarak rehberliğe önem verildiğini görmekteyiz. 1973 yılında İstanbul üniversitesi işletme fakültesinde de bir psikoteknik laboratuvarı kurulmuştur. Burada halen eğitim araştırmalarının yanı sıra özel şirketlere ve kamu kurumlarına personel seçme, yerleştirme çalışmaları yapılmaktadır (Telman, 2000, s.44).

1961 yılından bu yana düzenlenen Milli Eğitim şuralarının hemen tüm komisyonlarında hazırlanan raporlarda,

- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak ve geliştirecek şekilde çeşitlendirilmesi, bunun için okul rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi gereği vurgulanmıştır.
- Ortaöğretimde öğrenci akışının ülkesinin gereksinimleri karşısında yeniden düzenlenmesi, her öğrenciye yetenek ve ilgileri doğrultusunda gelişme olanağı sağlayan yeni bir öğretim ve yöneltme anlayışının benimsenmesi,
- Bunu gerçekleştirecek yollardan biri olarak rehberlik hizmetlerinin
- Geliştirilmesi gereği özellikle VIII. Milli Eğitim Şurası'nın ana temasını oluşturmuştur.
- Bu genel ilkeler çerçevesinde şuralarda alınan kararlar eğitim sistemimizde şu uygulamalarla gerçekleştirilmiştir.
- İlköğretim çocuğun yetenek ve eğilimlerini tanınması dönemi olarak düşünülmüştür. İlköğretim ikinci basamağında, özellikle sekizinci sınıfta öğrencilere eğitim seçeneklerini ve meslekleri tanıtmak üzere rehberlik yapılması, sekiz yıllık ilköğretimi zorunlu kılan yasada yer almıştır.
- Evvelce sadece fen ve edebiyat olarak iki alana ayrılan genel liselerde alan sayısı artırılmış, sayısı halen yediyi bulan bu alanlar kimi zaman üniversite giriş sınavında belirlenen puan türleri dikkate alınarak adlandırılmıştır (fen, Türkçe-Matematik, Sosyal gibi).
- Liselerin 1. Sınıfları bir yöneltme sınıfı olarak düşünülmüş, o yıla kadar başarı, yetenek, ilgi ve gereksinimleri konusunda edinilen bilgilere dayanılarak, danışmanlar öğrenciye uygun bulunan alan ve/ve ya okul seçenekleri

konusunda kendisine ve velisine önerilerde bulunulmakta ancak bu konuda herhangi bir zorlamaya başvurulmamaktadır.

- Meslek liseleri hem bir mesleğe ve hayata hazırlayan, hem de yüksek öğrenime hazırlayan programlar haline getirilmiştir. Meslek liselerine talebi artırmak ve üniversite sınavlarına başvuranların sayısını azaltmak için, 4702 sayılı yasa gereğince, 2002 yılından itibaren meslek lisesi çıkışlıların meslek yüksek okullarına, kendi aralarındaki programlara başvurmak koşuluyla, sınavsız geçişlerine olanak sağlanmıştır.
- İlk ve ortaöğretimde rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi birinci derecede okul psikolojik danışmanlarından (rehber öğretmenlerden) beklenmekte, her okulda hiç olmazsa bir eleman atanmasına çalışılmaktadır.

## **II.8 TANITIM ve YÖNLENDİRME DERSİ**

### **II.8.1 Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Kavramı**

Tanıtım ve yönlendirme; bireyin ilgi ve yeteneklerinin şekillendiği ortaöğretim aşında uygulanması, öğrencilerin meslek seçimi ve mesleğe yönelmeleri açısından büyük önem taşıyan bir derstir.

İnsanlar yaşamlarının her aşamasında kendileri ile ilgili olarak pek çok karar verirler. Kararların isabetli olabilmesi için bireyin, çevre koşullarıyla ve kendisiyle ilgili doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olması gerekir.

Bireyler özellikle gelişme döneminde kendilerine “Ben kimim?”, “Ne olmak istiyorum?”, “Nasıl davranmalıyım?” ve “Hayat tarzım ne olmalıdır?” şeklinde sorular yöneltir ve bu sorulara cevap ararlar. Bu tür sorulara verilen cevaplar doğrultusunda gelecekleri şekillenir.

Meslek, kişinin sadece kendisi için değil, başkalarının da yararlanacağı ve karşılığında kazanç elde edeceği bir faaliyettir. Temel düzeyde yapılan hizmet ve üretim faaliyetleri için dahi mesleki eğitim gereklidir.

Gençlerin çoğu ilköğretimi bitirdikten sonra, meslek ve ya eğitim alanını seçme kararı ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle öğrenci ve velilerin yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Meslek seçimiyle ilgili karar verme aşamasında, telaşa kapılmadan ve

tesadüflere bırakmadan bilinçli davranılmalıdır. Bireyler, mesleğini seçmekle yaşayacağı çevreyi, ekonomik durumunu, ilişkide bulunacağı insanları da bir bakıma seçmiş olmaktadır. Birey kendi ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun mesleği seçerse işinde başarılı, mutlu, yaratıcı ve üretici olacaktır.

Sağlıklı meslek seçimi ve meslekte ilerlemek için kişinin kendisini tanıması ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması temel koşuldur. Öğrencinin ihtiyaç duyduğu en sağlıklı ve güncel bilgiyi en kısa sürede ulaşmasını sağlayabilmek için, öğrenciye bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma yolları öğretilmelidir.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, ülkeye sağladığı istihdam imkânı, üretim sürecinde yarattığı katma değer ve uluslar arası ticaretteki ağırlığı nedeniyle ekonomik kalkınma sürecinde büyük rol oynayan, önemli iş olanakları bulunan mesleki ve teknik eğitim gerektiren tüm alanların altındaki mesleklerin tanıtımını kapsamaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, öğrencilerin tüm alanları tanımalarına, vizyonlarını genişletmelerine, kişisel gelişimlerine, kişilik özelliklerine ve becerilerine göre mesleği tanımalarına yardımcı olacak öğretim faaliyetleri bulunmaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, bilinçli bir meslek seçimini hedefleyen gençleri ve öğrencileri alanlarla, mesleklerle ilgili olarak bilgilendirmeyi amaçlayan öğrenme materyalidir.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, akademik eğitim veren meslek alanlarını ve bu alanların içinde yer alan mesleklerin tanıtımını kapsamaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, öğrencilerin akademik alanları ve meslekleri tanımalarına yardımcı olacak öğretim faaliyetleri bulunmaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersi, gençlerin bilinçli bir meslek seçimi yapmalarına yardımcı olmayı amaçlayan öğrenme materyalidir.

## **II.8.2 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Önemi**

Eğitimi bir hizmet aracı olarak gören anlayış çok geride kalmıştır. Günümüzün eğitim anlayışı, eğitimin temel değişkenlerinden biri olan yönlendirme programlarını; bilim, teknoloji ve değer yargılarında oluşan değişkenler doğrultusunda düzenlemek ve

geliştirmek zorunluluğunu gündeme taşımıştır. Çünkü öğrenim süreci içinde özellikle bazı öğrenim kademelerinde öğrenciler ders, sosyal ve eğitsel çalışmalar, kurs, iş ve meslek seçimi kararlarını vermek durumunda kalırlar. Bu aşamalarda öğrencilerin etkili karar verebilmeleri, ancak, resmi ve özel yönlendirme etkinlikleriyle küçük yaşlardan itibaren bilgi ve farkındalıkları artırılarak sağlanabilir.

“Hayvanlar insanlara bakıp özenerek, kendilerini geliştirebilecekleri bir okul kurmaya karar verirler. Tavşan, kuş, balık, sincap, ördek diğer bütün hayvanlar bir araya gelerek bir hayvanlar kurultayı oluştururlar. Hep birlikte bir öğretim programı hazırlarlar. Tavşan programa koşmanın konmasını önerir. Kuş uçmanın, sincap ağaca tırmanmanın, balık yüzmenin konmasında diretir. Böylece öğretim programına hayvanların tümünün önerdikleri dersler konur. Daha sonra her hayvanın tüm derslere katılmasını zorunlu kılarlar. Sonunda tavşan yokuş yukarı tırmanmada en başarılı hayvandır, kimse onu geçemez. Ama tavşandan uçması de istenince iş değişir. Tavşan uçmaya çalışırken düşer ayağı kırılır, zavallı hayvan koşamaz da artık. Benzer bir durum kuşun başına gelir. Kuş uçuşta çok iyidir. Havada taklalar atar, türlü gösteriler yapar ama öğretmenler bununla yetinmez, kuşun gelişmiş çok yönlü hayvan olması için onunda köstebek gibi toprağı kazması ve yer altında tünel yapmasını isterler. Kuş toprağı kazmaya uğraşırken kanatları ve gagası kırılır ve eğitim böylece sürüp gider. Son sınıfa gelindiğinde ise zekâsı çok gelişmemiş sıradan bir hayvan olan yılan balığı okulu birincilikle bitirir. Çünkü her şeyi biraz olsun yapabilmiştir. Sonunda yetenekleri yok diyerek aşağılanan hayvanlar okulu bırakır ve kendi yetenekleri yönünde yaşamlarına devam ederler.” (Özdoğan, 1996, s.13).

Bu hikâyeden çıkarılması gereken sonuç; kişilik, zekâ ve yetenek açısından birbirinden farklı olan öğrencilerin, bu özelliklerini göz ardı eden standart bir eğitim sürecine dâhil edilmeleri durumunda beklenen başarıyı elde edemeyecekleridir.

Her bireyin; ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir alan ve eğitim programı vardır. Bu anlayış bireysel potansiyelin çeşitli yönlerden birey ve toplum için en uygun şekilde geliştirilmesine yönelik olup, kalkınma, zenginleşme, daha fazla gelir, daha iyi iş sağlamayı amaçlamaktadır. Bu da çocukların ve gençlerin akademik başarıları, yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri doğrultusunda çeşitli programlara yöneltilerek yetiştirilmeleriyle sağlanabilir. Bunun içindir ki, eğitim sisteminin önemli değişkenlerinden olan yönlendirme sürecinin birey ve toplum yaşamındaki önemi yadsınamaz.



Eğitim süreci boyunca okullarda yürütülen yönlendirme çalışmaları, eğitimsel yönlendirme ve mesleki yönlendirme olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğitimsel sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde bireye ve bireylere götürülen yardım etkinliklerine eğitimsel yönlendirme, bireye mesleksi tercihler yapmasında, bir meslek alanına yönelmesinde, bu meslek alanı içinde bir meslek seçmesinde ve mesleğe hazırlanmasında götürülecek etkinlikleri içeren yönlendirme çalışmalarına meslekî yönlendirme denilmektedir (zoğlu, 1982, s.98-99).

### **II.8.3 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Amacı:**

Tanıtım ve yönlendirme dersinin temel ilkesi bireyi tanımak, onun kendisini tanınmasına, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda başarıya ulaşmasına yardımcı olmaktır. Öğrencileri okul durumlarına ve eğitim programlarına yöneltmede mesleki rehberliğin rolü ile ilgili olarak zoğlu (3) “Her öğrenciye ait önemli bilgileri toplamak ve bilmek, okuldaki veya okullardaki farklı eğitim programlarını ve özelliklerini bilmek, farklı eğitim programlarını ve dersleri öğrencilere etkili bir biçimde tanıtım ve mümkünse bilgi aktarma yerine daha etkili ve öğrencilerin aktif olarak katılacakları yöntemleri kullanmak, ayrıca yeni öğrenciler için okuldaki diğer elemanlarla beraber bir yönlendirme ve duruma hazırlama programı hazırlamak ve yürütmek” ifadelerini kullanmaktadır.

Tanıtım ve yönlendirme dersine giren öğretmenin temel görevi ğrenci ya da öğrencilere standart testler, ilgi envanterleri, başarı testleri uygulaması ve bu testleri yorumlamanın yanı sıra toplanan bilgiler çerçevesinde bireyin kendine uygun meslek alanını seçmesi için bireyin gerçeğe uymayan beklentilerini görmesini, yeterlilikleri ile yetersizliklerini ve gerçek gücünü fark etmesini sağlamada yardımcı olmaktır.

Tanıtım ve yönlendirme dersinde öğrenciye yönlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi için bireyin psikolojik özelliklerinin de rehberlik uzmanları tarafından incelenmesi ve gerek eğitsel, gerekse meslekî kararlarda bu bilgilerin göz önünde tutulması gerekmektedir.

#### **II.8.3.1 Bireyin Yeteneklerini Tanınmasına Yardımcı Olmak (Ben Neler Yapabilirim?)**

Yetenek belli bir eğitimden yararlanabilme gücüdür. Bireyin hangi eğitim programında başarılı olabileceğini gösterir. Yetenek meslekteki başarıyı etkileyen etmenlerden biridir ve temel gerekliliktir. Seğtiği mesleğin gerektirdiği en az yetenek düzeyine sahip olmayan bireyin o meslekte başarılı olması olası değildir. Bunun yanında

sahip olduğu yeteneklerin, kapasitenin altında bir yetenek düzeyi gerektiren mesleğe yönelen bireyin meslekte doyum sağlaması da mümkün olmayacaktır.

Akademik yeteneğin, okulda derslerdeki başarının ya da başarısızlığın araştırılması, sözel ya da sayısal düşünme yeteneklerinden hangisinde daha başarılı olduğunun belirlenmesi gerekir. Bunun için bireyin Fen, Sosyal, Matematik, Türkçe derslerindeki başarısı bir ölçüt olacaktır. Bunun dışında cisimleri üç boyutlu görebilme, şekiller arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulabilme gücünün belirlenmesi de araştırılması gereken yetenek alanıdır.

Sayısal düşünme gücüne sahip olmayan, Fen, Matematik gibi sayısal derslerde başarılı olmayan bir bireyin Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği, Mühendislikler gibi Sayısal puan ile öğrenci alan yüksek öğretim programlarında başarılı olması mümkün değildir. Cisimleri üç boyutlu görebilme, bir evin planına bakarak o evin yapılış halini göz önünde canlandırabilme, bir şeklin açılımını düzlem üzerinde çizebilme gücüne sahip olan birey mimarlık eğitiminde başarılı olabilecektir.

Sözcükleri ustalıkla kullanamayan, zengin bir sözcük dağarcığına sahip olamayan kişinin dil ve edebiyat programında başarılı olması beklenemez.

Sağlıklı bir meslek seçimi ancak bireyin kendi ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını, aynı zamanda seçenekleri iyi tanınmasıyla mümkün olmaktadır. Yetenek, bir kesimin belli bir eğitim sonucunda bilgi, beceri ve davranış takımı kazanmasının belirtisi olarak düşünülen özellikler bütünüdür. Yetenek, eğitimden yararlanma gizil gücü olarak da tanımlanmaktadır. Bugün, zekâ denen gücün, kalıtım ve çevrenin etkileşimi ile oluştuğu bilinmektedir. Kişinin, doğuştan getirdiği ve ne kadar olduğunu bilmediğimiz gizil gücü, çevresel olanakların sağladığı gelişimle, “bir işi yapabilme gücü” durumuna dönüşmektedir. Buna göre çevre elverişli olduğu oranda, kişi iyi gelişecek ve yetenekleri gösterecektir.

Meslek seçimi, bireyin kişiliğinin yansımasıdır. Bireyin meslek seçiminde isabetli olması kişilik özelliklerini çok iyi tanıyıp bu özellikleri gerektiren mesleklere yönelmesine bağlıdır. Öğrencinin kişilik özellikleri hakkında nelerin bilinmesi gerektiği konusu bütün eğitimcilerce aynı cevapla karşılanmaktadır. Ancak herkesin kabul edebileceği birtakım sorular, öğrencinin kişilik özelliklerini belirlemeye yarayabilir. Bir öğrencinin nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu öğrenebilmek için şu sorulara cevap aranmalıdır.

- a. Öğrencinin fiziksel özellikleri nasıldır? (Dış görünüşü, saç, göz rengi, yürüyüşü, konuşması, vb. özellikler nasıldır?)
- b. Öğrencinin kişisel nitelikleri nelerdir? (Emelleri, hedefleri, karakteri hakkında neler biliyoruz?)
- c. Öğrencinin zihinsel yetenekleri ve yeterlikleri nelerdir? (Zihinden yetenekli ve yeterli midir?)
- d. Öğrenci neye ilgi duymaktadır? (Öğrencinin ilgileri nelerdir?)
- e. Öğrencinin yetenekleri nelerdir?
- f. Okul ve okul dışı yaşantıları hakkında neler biliyoruz? (Günümüze kadar hangi hayat şartlarından geçmiş, hangi okul yaşantılarından gelmiştir?)
- g. Öğrencinin aile statüsü ve ailesinin özgeçmişi hakkında neler biliyoruz?(Hangi tür bir aile çevresinden gelmiştir?)

Öğrencileri tanımda birtakım tekniklerden yararlanılmaktadır. Öğrencilerin ilgi, yetenekleri ve zihinsel özelliklerinin tespit edilmesi için birçok test hazırlanmıştır. Öğrencileri tanıma faaliyetlerinin ilk aşamasında, bu testlerden yararlanılabilir. Yapılmaya çalışılan, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, yetenekleri, vb. özellikleri hakkında sağlıklı bilgi elde etmektedir. Ne var ki, bireylerin bu özelliklerini tanımda geliştirilmiş bulunan bu testlerde birtakım yetersizlikler vardır.

Yetenekleri belli bir eğitimden yararlanabilme gücüdür. Bireyin hangi eğitim programında başarılı olabileceğini gösterir. Yetenek meslekteki başarıyı etkileyen etmenlerden biridir ve temel gerekliliktir. Seçtiği mesleğin gerektirdiği en az yetenek düzeyine sahip olmayan bireyin o meslekte başarılı olması olası değildir. Bunun yanında sahip olduğu yeteneklerin, kapasitenin altında bir yetenek düzeyi gerektiren mesleğe yönelen bireyin meslekte doyum sağlaması da mümkün olmayacaktır.

Yetenekler bireyin hangi eğitim programında daha başarılı olabileceğini gösterirken, ilgiler, bireyin hangi alanda hangi faaliyetlerle uğraşmaktan zevk duyacağını belirler. İlgiler, yetenekle ilişkilidir. İlgi duyduğumuz alanlar, çoğunlukla yetenekli olduğumuz alanlardır.

### **II.8.3.2 İlgi Alanlarının Belirlenmesi (Ben Neleri Yapmaktan Hoşlanırım?)**

Yetenekler, bireyin hangi eğitim programında daha başarılı olabileceğini gösterirken ilgiler, bireyin hangi faaliyetlerle uğraşmaktan zevk duyacağını belirler ve işin

özüne iner. İlgiler, yeteneklerle ilişkilidir. İlgi duyduğumuz alanlar çoğunlukla yetenekli olduğumuz alanlardır.

Seçilecek olan mesleğin, insanlarla diyalogu, onları yönetmeyi, yönlendirmeyi, onlara hitap etmeyi, yardım etmeyi yoksa insanlarla değil de objelerle uğraşmayı gerektiren faaliyetlerimi içermesinin belirlenmesi, bunun dışında edebiyata, müziğe, güzel sanatlara karşı olan ilgilerinde belirlenmesi gerekir. Birey ilgi duyduğu, hoşlandığı işleri severek yapar. Bireyin ilgi duymadığı faaliyete yönelmesi hem mesleki doyumunu hem de başarısını olumsuz olarak etkileyecektir. İnsanlara yardım etmekten, insanların sorunlarını dinleyip sorunlarına çözüm aramaktan zevk almayan bir psikologun ne kendisine nede kendisinden yardım isteyen kişiye faydası olacaktır.

### **II.8.3.3 İş Değerlerinin Belirlenmesi (Ben Ne İstiyorum?)**

Yetenek ve ilgilerin belirlenmesinin ardından bireyin meslekteki beklentilerini tanımlaması gerekir. İş değerleri, bireyin meslekte nelere önem verdiğini, mesleki faaliyetin sonunda elde etmek istediği olanakları gösterir.

Kazanç, yaratıcılığı kullanma, liderlik, yeteneğini kullanma, işbirliği, ün sahibi olma, sosyal statü, düzenli yaşam, değişiklik gibi iş değerleri vardır. Birey bu değerlerden kendisi için önemli olanları belirlemeli. Kendisine belirlediği bu değerleri sağlayacak mesleğe yönelmelidir. Ancak ilgi ve yeteneklerini de göz ardı edilmemesi gerekir.

Meslekte düzenli bir yaşama, sosyal statüye, işbirliğine, yaratıcılığın anlatım bulmasına önem veren birey kendisine bu beklentilerini sağlayabilecek olan “öğretmenlik” mesleğini tercih edebilir.

### **II.8.3.4 Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi (Karakterim Nasıldır?)**

Meslek seçimi, bireyin kişiliğinin yansımasıdır. Bireyin meslek seçiminde isabetli olması kişilik özelliklerini çok iyi tanıyıp bu özellikleri gerektiren mesleklere yönelmesine bağlıdır.

Bireylerin çok farklı kişilik özellikleri vardır. Atak, girişken, çekingen, uysal, hırslı, idealist, derin düşünmeyi seven, sorumlu, bağımsız, duygusal, hayal gücü zengin, realist, mantıklı, etkin, sosyal, riske giren, heyecan arayan, sinirli, kendi başına buyruk, alçak gönüllü, düzenli, kurallara bağlı, içe dönük, dışa dönük vb. çok çeşitli kişilik özellikleri bulunur. Bireyin sayılan bu özelliklerinden hangilerine sahip olduğunu belirlemesi, seçimini bu doğrultuda yapması gerekir.

İkna gücü yüksek, dışa dönük, insanlarla devamlı ilişki halinde olan girişimci niteliklere sahip olan birey avukat, politikacı ya da pazarlamacı olabilir.

Kurallara bağlı, düzenli, statüye önem veren, sorumlu, nesnelere uğraşmaktan hoşlanan bireylerin, bankacılık, büro memurluğu, muhasebe gibi mesleki yönelmeleri isabetli olacaktır.

### **II.8.3.5 Mesleklerin Tanınmasına Yardımcı Olmak**

Bir meslek hakkında çok çeşitli bilgiler edinme zorunluluğu vardır. Çoğu kez mesleği yürütenler bile, bu bilgilerin bazılarının farkında olmayabilir; bu konular hakkında yeterli bilgisi, bulunmayabilir.

Bir meslek hakkında neler bilinmelidir? Bu soruya verilecek standart bir cevap henüz bulunamamıştır. Bu soru da çeşitli yazarlarca farklı biçimde karşılanmaktadır. Bununla birlikte, bir meslek hakkında aşağıdaki hususların bilinmesi gerekmektedir, denebilir.

1. Meslek mensuplarının bir gün, bir hafta, ay veya yılda yaptığı tipik iş nedir? Bu işte çalışan insanlar ne gibi faaliyetleri yapmakla yükümlüdürler?
2. Mesleğin esasını oluşturan işin yapılışı ile ilgili faaliyetleri sorumluluk ve yetki ve sorumluluklar nelerdir?
3. Mesleğin çalışma şartları nasıldır? İş hangi ortamda yapılmaktadır?
4. Meslekte hangi yetenekler gereklidir?
5. Mesleğe giriş şartları, ilk işe giriş nasıldır? (Sınavla mı, sınavsız mı, İşçi bulma Kurumu'na başvurmak suretiyle mi, kişisel sermaye ile mi? vb.)
6. Mesleğin kazanç durumu nasıldır? (Aylık net geliri kaç liradır?)
7. Meslek kişi için sürekli bir iş niteliğinde midir?
8. Meslekte ilerleme imkânı var mıdır?
9. Mesleğin personel ihtiyacı ve personel alma eğilimi nasıldır?
10. Mesleğin geleceği ve iş bulma imkânı nasıldır?

Bu soruları azaltmak veya çoğaltmak elbette mümkündür. Hatta bazı meslekler için bu derecede bir inceleme; imkânı bulunamayabilir. Mesleklerin durumuna göre de soruların azaltılıp çoğaltılarak meslek incelemesi yapılabilir. Mesleklerin gruplanarak gerekirse gruplar da alt gruplara ayrılarak inceleme yapılabilir. Her mesleği ayrı ayrı inceleme imkânı olmadığından bu yola gidilebilir. Sosyal bilimler, fen bilimleri, vb. gibi.

Meslekî rehberlikte mesleklerin incelenmesi ve meslekler hakkındaki bilgilerin öğrencilere verilmesi oldukça geniş kapsamlı ve türlü tekniklerin kullanılması gerektirir. Meslekler hakkında bilgi toplama yolları şu şekilde sıralanabilir.

1. Meslekle ilgili basılı malzemenin derlenmesi.(Kitap, dergi, gazete, vb.)
2. İş yerlerine yapılacak geziler.
3. İş tercümesi edinme.
4. Eski mezunlarının izlenmesi.
5. Meslek inceleme çalışmaları.
6. Çeşitli mesleklerle ilgili filmlerin gösterilmesi.
7. Meslek mensuplarının yapmış oldukları toplantı, konferans, vb. etkinliklere katılma.

Meslekî bilgilerin tek kaynaktan elde edilebileceği düşünülemez. İşin analizi ile ilgili bilgileri tek bir kaynaktan elde etmenin imkânı yoktur. Meselâ, işin niteliği, mesleğin gerektirdiği faaliyetleri hakkında o mesleği yürütenlerce verilen konferanslar, o meslek hakkında, yazılmış yazılar, iletişim araçları (radyo, TV, vb.) programları, o meslekle ilgili çekilmiş film ve slâytlar yolu ile elde edilebileceği gibi. Daha kalıcı ve gerçekçi bilgiyi meslek mensuplarını işbaşında gözlemekle elde edebiliriz. Mesleğin hangi ortamda yürütüldüğü konusunda da, en gerçekçi bilgiyi iş yerlerine yapılacak gezilerden sağlayabiliriz. Görüldüğü gibi, meslekle ilgi elde etmek istediğimiz bilginin niteliğine göre, yukarıdaki paragraflarda sayılan bilgi toplama yollarından bir veya birkaçını duruma uygun olanını seçerek kullanmak zorundayız.

Bir meslek hakkında bilmemiz gereken en gerekli, fakat en zor olan bilgi, söz konusu meslek mensuplarına hâlihazırda ve gelecekte duyulacak olan ihtiyaçtır. Bu tür bilgiyi, ülkemizde elde edebileceğimiz en sağlam kaynak, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun yayınları ile Devlet Planlama Teşkilatı (DTP)'nin yapmış olduğu yayınlardır. Özellikle DPT'nin yayınları bu konuda temel kaynak olarak kabul edilmektedir. Çünkü Türkiye'nin insan gücü planlaması bu kuruluşça yapılmaktadır. DPT'nin tahmini oranlarına göre;2005 yılında, mimarlık, inşaat mühendisliği, çevre mühendisliği, maden ve petrol mühendisliği, orta öğretim öğretmenliği mezunlarının sayısı ihtiyacın üzerinde olacağı düşünülmektedir. Tıp fakültesi, diş hekimliği, eczacılık, hemşirelik, veterinerlik, ilköğretim öğretmenliği, üniversite öğretim elemanı ile makine mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, kimya

mühendisliği, jeodezi mühendisliği alanlarında ise elemanlar açığı olacağı öngörülmektedir(DPT,1999).

### **II.8.3.6 Öğrencilerin Kişisel Nitelikleriyle Mesleklerinin Gerektirdiği Özellikler Arasında Bağıntı Kurmasına Yardımcı Olmak**

Tanıtım ve yönlendirme dersinin aşaması, öğrencilerin kişilik özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği “özellikler arasında ilişki kurmaktır. Bu aşama, meslekî rehberliğin karar verme sürecini oluşturmaktadır. Bu bakımdan, meslekî rehberliğin amacına ulaşmasından bu sürecin çok önemli bir fonksiyonu vardır. Çünkü bu süreçte verilecek olan herhangi bir yanlış karar, bütün meslekî rehberlik çalışmalarını doğru yürütülmüş olmasına rağmen, başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olabilir.

Bu aşamada bir seçim yapma ve karar verme sürecine gelinmiştir. Bu seçim yapma ve karar verme işleminde hak ve sorumluluk bizzat meslek seçecek öğrenciye verilmelidir. Çünkü mesleki rehberlik sadece bir yardım yapma eylemi olarak algılanmaktadır. Bireyin kişisel özellikleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağıntı kurmanın güçlüğüne oluşturan başka sebeplerde vardır. Bunlardan en önemlisi kişinin, her an değişen kişilik özellikleri ve her gün değişmekte olan mesleklerin özelliklerinin değişme göstermesidir. Özellikle kişisel özelliklerin devamlı olarak değişmesi, gelişmesi, meslekî seçim yapma sürecinin, hangi öğrenim ve yaş seviyesinde karar aşamasına ulaşması gerektiğini belirlemede sıkıntıların görüldüğü kabul edilmektedir (Koç ve diğerleri,2003).

Meslek seçimi için yapılacak olan tanıtım ve yönlendirme, her öğrenci açık olmalı ve aynı zamanda sürekli olmalıdır. Ancak bireyin özellikleriyle meslekî niteliklerin üst üste çalışması beklenemez. Benzerlikleri ve bilinışliklere göre seçilecek meslekler çok sayıda olabilir. Bu durum karar verme, sürecini zorlaştırmaktadır. Bireyin uzun zamanda karar vermesine sebep olur. Genç yaşlarda meslekî seçim kararının verilmesi daha uzun süre alabilir. Bundan dolayı okullarda meslekî rehberlik faaliyetlerine daha genişçe yer verilmelidir. Ancak bu şekilde, öğrencilerin gelişen kişilik özelliklerini daha iyi tanımalarına ve kendilerine uygun durumları daha iyi ayırt etmelerine yeterli yardım sağlanmış olur.

Tanıtım ve yönlendirme faaliyetlerinin yukarıda belirtilen aşamaları yürütülürken sınıf içi etkinliklerinden de yararlanılabilir. Okul yönetimi ile iş birliği sağlanarak, özellikle ileri sınıflar mesleğe yöneltme meslekleri tanıtma günleri ve meslek haftaları düzenlenebilir. Üst okullara ve mahallî işyerlerine geziler düzenlenebilir. Aynı zamanda

öğrencileri tanımada sınıf içi faaliyetlerden yararlanılabilir. Bu anlamda bazı tartışmalar, konuşmalar, gösteriler sınıfta yaptırılarak öğrencilerin rol almaları sağlanır, böylece onların ilgi, istidat ve yetenekleri konusunda bilgi sahibi olunmaya çalışılabilir.

Özellikle mesleklerin tanınması/tanıtılması sürecinde sınıf içi etkinliklerinden yararlanılabilir. Bu aşamada sınıf içinde yapılabilecek meslekî rehberlik faaliyetleri şöylece sıralanabilir;

1. Ders konularını diğer öğretmenlerle iş birliği sağlayarak çeşitli iş veya meslek çeşitleri ile ilişki kurularak öğretilmesini sağlar.
2. Kütüphanelerden mesleklerle ilgili yayınların sınıfa getirilmesi sağlanır.
3. Öğrencilerle çevredeki çeşitli mesleklerle ilgili yerlere ve okullara geziler düzenlenebilir.
4. Öğrenci velilerini sınıfa davet ederek icra ettikleri iş veya meslekler hakkında öğrencilere bilgi verilmesi sağlanır.
5. Öğrencilerin yeni ilgi ve meraklar geliştirmelerinde de sınıf içi etkinliklerinden yararlanılabilir. Öğrencilerin yaşantılarını başka öğrencilere aktarmada sınıf içi etkinliğini rolü büyüktür.
6. Mesleklerle ilgili resim, tablo, fotoğraf ve diğer yayınların sınıfta sergilenmesi ile, tanıtım ve yönlendirmeye katkıda bulunabilir.
7. Sınıfta çeşitli mesleklerle ilgili filmleri gösterilmesi de meslekî rehberlik faaliyeti için önemli katkı sağlar.
8. Sınıfta düzenlenecek olan piyesler, verilecek olan yazılı ödevler, grup tartışmaları da çalışma hayatına yönelik kolları içerecek biçimde düzenlenip meslekî rehberlik faaliyetlerine katkı sağlanabilir.

Eğitim anlayışımızdaki yeni gelişmeler sürekli olarak eğitim programlarını etkilemekte; programlar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına gün geçtikçe daha çok yaklaştırılmaktadır. Bazı öğretim kademelerinde öğrencilerin karşısına ders, kurs, sosyal ve eğitsel çalışmalar, iş ve meslek tercihini yapma sorunları çıkmaktadır. Özellikle ortaöğretimin 9. sınıftan sonra seçilecek alan ve meslek tür ve sayıları çoğalmaktadır. Meslek seçimi bir gelişme oluşumu olduğuna göre, çocuğun mesleklerle ilgili bilgi ve görgülerinin küçük yaşlardan itibaren geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple, okulda öğrencilere verilecek meslek bilgisinin ayrıntı derecesi ve içeriği öğrencinin yaşına, olgunluk seviyesine göre düzenlenmiştir.



## II.8.6 Tanıtım ve Yönlendirme Dersine Giren Öğretmenin Görev ve Sorumlulukları

- 1- Öğrencilerin gerçekçi bir benlik kavramı geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Bunun için öğrencilerin kendi ilgi, yetenek ve özelliklerini tanımaya ve kabul etmeye başlamasına yardımcı edilmelidir. Gençlerin kendi ilgilerini, yeteneklerini sınama ve keşfetmelerini sağlayacak çeşitli etkinlikler sunulmalıdır. Bu etkinlikler ders içi ve ya dışı öğrenme yaşantıları, oyun, spor, sosyal ya da kültürel faaliyetler şeklinde olabilir. Bütün bu yaşantılar içinde gencin farkında olmadığı ilgi ve yetenekleri keşfetmesi, ortaya koyması sağlanmaya çalışılmalıdır.
- 2- Öğretmen, öğrencilerin farklı alanlar hakkında bilgi vermeli, aralarındaki benzerlik ve ayrılıkları göstermeli, lise programlarının hazırladığı iş ve meslek alanlarına ilişkin doğru ve yeterli bilgi sunmalıdır. Daha ileri bilgileri nerelerden, nasıl temin edebileceklerini açıklamalı, üst eğitim programları, iş ve meslek alanları hakkında en son bilgileri nereden nasıl temin edebileceklerinin yollarını göstermelidir.
- 3- Derslerin amaçları ve kapsamı ile gerçek yaşamda kullanılma ilişkisi; kazanılan yeterlilikler ile mesleki nitelikler arasında ilişki kurulmalı ve öğrencilerin bu ilişkiyi görmeleri sağlanmalıdır.
- 4- Öğrencilerin, bilim ve teknik alanındaki yeni gelişmeler ile endüstri ve iş yaşamındaki değişmelerin ilişkisini kavramasına çalışılmalıdır. Bu bağlamda teknolojideki değişmelerin yaşamımıza getirdiği yenilik ve kolaylıkları görmeye, bunlara nasıl uyum sağladığımız ve yaşam standardımıza nasıl yansıdığına dikkat çekilmelidir. Endüstri ve teknolojideki değişmeler ile ne gibi yeni meslek alanları geliyor ve hangi iş alanları geçerliliğini yitiriyor? Bu ilişkiyi görmesi sağlanmalıdır.
- 5- Öğrenciye, uygun öğrenim programları seçiminde, eğitimsel ve mesleki hedefler saptamasında yardımcı olmalıdır. Yine bu hedeflere uygun planlar geliştirmesine ve uygulamasına yardımcı olmalıdır. Bu amaçla ona plan yapma ve karar verme becerilerini öğretmeli ve bu konuda kendini geliştirmesine yardımcı olmalıdır.

- 6- Öğrenciye eğitsel ve mesleki yöneltme konusunda yardımcı olabilmek amacıyla onu tanımaya çalışmalı, öğrencinin gelişimi ile ilgili bilgiler toplamalı, öğrenci dosyasına işlemeli ve bu bilgileri sürekli değerlendirmelidir.
- 7- Öğretmen, bireyin mesleki gelişim sürecinde ailesi ile arasında çıkan çatışmalarda çözüm için çaba harcamalıdır.

### **II.8.7 Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Genelgesi**

İlgi:

- a) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu,
- b) Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği,
- c) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği,
- d) Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği,
- e) Talim ve Terbiye Kurulunun 07.6.2005 tarihli ve 184 sayılı Kararı,
- f) Meslekî ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında Tam Gün Tam Yıl Eğitim Uygulamasına İlişkin Yönerge.

2005–2006 Öğretim Yılından itibaren, ilgi (e) Kararla bütün orta öğretim kurumlarının öğretim süresi kademeli olarak 4 yıla çıkarılmış ve 9'uncu sınıf, genel liseler ile meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında ortak sınıf olarak kabul edilmiş, öğretim programları da buna göre düzenlenmiştir.

Yeni düzenlemeye göre öğrenciler, 10'uncu sınıftan itibaren kaydolacakları alanda ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda eğitim-öğretimlerini sürdüreceklerdir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun "Amaç ve görevler" başlıklı 28'inci maddesinde, "Ortaöğretimin amaç ve görevleri Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanır. ",

"Ortaöğretimde yöneltme" başlıklı 30'uncu maddesinde ise, "Yöneltme temel eğitimde başlar, yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.

Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenir." hükümleri yer almaktadır.

Buna göre; orta öğretim kurumlarının 9'uncu sınıfına devam eden öğrencilerden mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarına geçmek isteyenler için yapılacak alana yöneltme çalışmaları ve teknik liseye öğrenci kayıtları ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamaların yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Hükümetimiz ile Avrupa Birliği arasında imzalanılarak yürürlüğe giren, Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilme Projesi (MEGEP) kapsamında pilot okullarda 2004-2005 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan 9. Sınıf haftalık ders çizelgesinde yer alan Tanıtım ve Yönlendirme dersinin ilgi (b) karar ile 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm ortaöğretim kurumlarının 9.sınıflarında haftada 2 saat olarak okutulması karara bağlanmıştır.

Bu sebeple, 9.sınıfların haftalık ders programında yer alan tanıtım ve yönlendirme dersi ile ilgili olarak;

1. Tanıtım ve yönlendirme dersi; mesleki eğitim alanları ve akademik eğitim alanları olmak üzere iki modülden oluşmaktadır. Dersin işlenişine mesleki eğitim alan modülden başlanacaktır. Bu dersin işlenmesine katkıda bulunmak üzere hazırlanan öğrenme materyalleri (tanıtım modülleri, cd) daha sonra okullara gönderilecektir. Ayrıca [www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr) adresinden bu konu ile ilgili bilgi alınabilecektir.
2. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarına öğretmen olarak atanacakların atamalarına esas olan alanlar ile mezun olan yüksek öğretim programları ve aylık karşılığı okutacakları derslere ilişkin esaslar ekindeki çizelgede bu konuda yeni düzenleme yapıncaya kadar bu dersi maaş ve ya ek ders karşılığı vermek üzere meslek dersleri, iş eğitimi ve rehber öğretmenler ve rehber şube öğretmenlerinden faydalanılacaktır.
3. Bu derste yapılan çalışmalar notla değerlendirilmez.

4. Dersin işlenişi sırasında ilgili sektördeki uzman kişilerden de yararlanabilecek ve modüllerin özelliğine göre öğrencilerin sektörlere gezi, gözlem ve inceleme yapmaları sağlanacaktır.
5. Ders yılının sonunda bu dersle ilgili olarak öğrencilerin seçim yapacakları alanı belirlemek üzere ilgi envanteri anketi uygulanacak, öğrencilerin ilgileri belirlenerek öğrenci ve velilere bildirilecektir.
6. Her modül çok sayıda alanı kapsamaktadır. Bu sebeple modül uygulanırken, bölgesel özellikler, okulların koşulları, öğrencilerin yönelimleri dikkate alınarak, çevrede istihdam durumu yüksek olan mesleklerin tanıtıldığı alanlara daha fazla zaman ve ağırlık verilecektir.
7. Bu dersin amaca uygun işlenebilmesi için alanların tanıtım sırasında mümkün olduğunca alanlar ile ilgili olarak öğretmenlerin derse girmeleri sağlanarak ders yılı boyunca birden fazla öğretmenin görevlendirilmesine imkan verilecektir.
8. Tanıtım ve yönlendirme dersinde öğrencilere, tanıtım yapılan alanın özelliğine göre sektörde gezi, gözlem ve inceleme yapmalarına imkan sağlanacaktır.
9. Uygulamalar sırasında, sınıfta, atölyede ve bireysel faaliyetlerde; grup çalışması, gerçek yaşantı ortamlarında gözlem yapma, gezi, deney, araştırma, görüşme, soru-cevap, proje hazırlama, sunum yapma, uygulama yapma, rol yapma vb yöntem ve teknikler kullanılacaktır.
10. Dersin işlenmesinde Rehberlik Programıyla bütünlük sağlanacaktır.

### **II.8.8 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Uygulanışı**

9. sınıflarda uygulamaya konan “tanıtım ve yönlendirme” dersi aşağıdaki kurallara uygun olarak yürütülecektir.

1. Haftada iki saat olarak işlenecektir.
2. Derste yapılan çalışmalar notla değerlendirilmeyecektir.
3. Okul müdürü, öncelikle rehber öğretmenler ve ya rehber öğretmen koordinasyonunda haftalık ders saatleri az olan öğretmenler bu dersi vermek üzere görev verir.
4. Öğretim yılı başında bu dersi verecek olan öğretmenler “Tanıtım ve Yönlendirme Komisyonu”nu oluşturarak yıllık çalışma planı hazırlarlar. Bu komisyonda rehber öğretmenler görev alır.

5. Tanıtım ve yönlendirme dersi; mesleki ve akademik eğitim alanları olmak üzere iki modülden oluşmaktadır. Dersin işlenişine mesleki eğitim alan modüllerinden başlanacaktır. Dersle ilgili materyal ve modülleri, <http://mto.mebnet.net> internet adresinde bulunmaktadır.
6. Dersin işlenişinde;
  - a. İlgili alandan uzman kişilerden,
  - b. Meslek okullarındaki ilgi alan öğretmenlerinden yararlanılacaktır.
  - c. Ayrıca meslek okullarındaki ilgili bölümlere ve ya iş yerlerine gezi gözlem yapılacaktır.
7. Öğrencilere her dönemde ilgi duydukları alanda bir proje hazırlatılacak. Bu projeler grup çalışması şeklinde yaptırılabilir.
8. Öğrencilerin mesleki yönelimleri ile ilgili görüşler; proje çalışmaları ve rehber öğretmen tarafından uygulanan ilgi envanteri sonuçlarına göre velilere bildirilir.
9. Alan ve meslek tanıtımına, bölgesel özellikler, öğretmen olanakları ve öğrenci yönelimlerine göre öncelik verilerek planlama yapılır.
10. Öğretmenler uygulama sırasında, sınıfta, atölyede ve bireysel faaliyetlerde; grup çalışması, gerçek yaşantı ortamlarında gözlem, gezi, deney, araştırma, görüşme, soru-cevap, proje hazırlama, sunum yapma, uygulama, rol yapma vb yöntem ve teknikler kullanılacaktır.
11. Dersin işlenmesinde Rehberlik Programıyla bütünlük sağlanacaktır.

### **II.8.9 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Aşamaları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi ile öğrenciye;

- 42 Alan ve 194 dal
- Alanın mevcut durumu ve geleceği
- Alanında yer alan meslekleri
- Meslek elemanında aranan özellikleri
- Çalışma ortamı ve koşulları
- İş bulma imkânları
- Eğitim ve kariyer imkânları

hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilgiler verildikten sonra yılsonu takviminde yer alan etkinlikler sırasıyla öğrenciye uygulanır.

Ortaöğretim kurumlarının 9'uncu sınıfında okuyan öğrencilerin 10'uncu sınıftan itibaren yönelebilecekleri alanı belirlemek ve yöneltme tavsiyesinde bulunmak amacıyla, öğrenci ve velisinin tercihleri doğrultusunda, Ek-1 Alana Yönelme Tavsiye Formu üzerinde sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni ile tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmeni tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda, Ek-2 Ön Kayıt Formu doldurulur. Gerekli evraklar doldurulduktan sonra sırasıyla;

- 9'uncu sınıfta okul rehber öğretmeni ile sınıf rehber öğretmenince ilgi (d) Yönetmelik hükümleri çerçevesinde uygulanan meslekî rehberlikle ilgili anket sonuçları,
- 9'uncu sınıf yılsonu başarı ortalaması,
- İlköğretim Okulu diploma notu,
- İlköğretim Yönelme Öneri Formu,
- Sağlık durumunun öğrenim görmek istediği alana uygunluğu dikkate alınacaktır. Tercihleri göz önünde bulundurularak, öğrencinin öğrenimini başarı ile sürdürebileceği alan/alanlara ilişkin yöneltme tavsiyesi sonuçları Ek-2 formda gösterilecektir.

Öğrenciler, öğrenim gördüğü okul bünyesinde eğitimi yapılan veya başka bir meslekî ve teknik orta öğretim kurumunda bulunan alanları tercih edebileceklerdir.

9 uncu sınıf yılsonu başarı ortalaması % 50, ilköğretim okulu diploma notu % 30 ve Ek-1 Alana Yönelme Tavsiye Formunda tercih edilen alan için belirlenen değerlendirme notu % 20 oranında etki ettirilmek suretiyle yapılacak sıralama esas alınarak yapılacaktır. Anadolu türü programlardan meslek lisesi programlarına geçiş yapmak isteyen öğrenciler daha önce kayıtlı oldukları alana doğrudan, farklı alana geçmek isteyenlerse 9'uncu sınıf yılsonu başarı ortalaması ile ilköğretim okulu diploma notu dikkate alınarak sıralamaya dâhil edileceklerdir. Ancak bu öğrencilere meslekî rehberlikle ilgili anketler uygulanmadığından, 9'uncu sınıf yılsonu başarı ortalaması ile ilköğretim okulu diploma notu eşit olarak değerlendirilecektir.

Bu etkinliklerin sonunda öğrenciye seçmek istediği alan ya da meslek ile ilgili yönlendirme yapılır.

#### **II.8.10 Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Ünitelerinin Kaynakları**

Tanıtım ve yönlendirme dersi “akademik eğitim veren meslek alanları” ve “Mesleki ve teknik eğitim veren meslek alanları” hakkında bilgi verilmektedir.

Akademik eğitim veren meslek alanları üniteleri:

1. Matematik ve Fen Bilimleri Alanı
2. Teknik Bilimler Alanı
3. Sağlık Bilimleri Alanı
4. Ziraat ve Orman Bilimleri Alanı
5. Sosyal Bilimler Alanı
6. Hukuk Alanı
7. İşletme Alanı
8. Uluslar arası ilişkiler alanı
9. Ekonomi Alanı
10. Dil ve Edebiyat Alanı
11. Turizm alanı
12. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Alanı
13. Psikoloji Alanı
14. Özel Eğitim Alanı
15. Sosyoloji Alanı
16. Sosyal Hizmetler Alanı
17. Sınıf Öğretmenliği alanı
18. Felsefe Alanı
19. Yönetim alanı
20. Coğrafya alanı
21. İlahiyat bilimleri alanı
22. İletişim alanı
23. Aile Ekonomisi alanı
24. Yabancı dil alanı
25. Beden Eğitimi ve Spor Alanı
26. Sanat alanları
27. Dramatik (Sahne) Sanatları alanları
28. Fonetik (İşitsel) Sanatlar alanı

Mesleki ve Teknik Eğitim veren meslek alanlarının üniteleri:

1. Araç bakım ve onarım alanı

2. Ayakkabıcılık alanı
3. Bahçecilik alanı
4. Bilgisayar bilimi alanı
5. Bilgisayar kullanımı alanı
6. Büro yönetimi ve sekreterlik alanı
7. Camcılık alanı
8. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi alanı
9. Dericilik alanı
10. Denizcilik ve Gemi Adamlığı alanı
11. Döküm Teknoloji alanı
12. Eğlence Hizmetleri alanı
13. El dokuma alanı
14. Elektrik-Elektronik alanı
15. Enerji/ Soğutma ve İklimlendirme alanı
16. Fotoğrafçılık alanı
17. Gazetecilik ve Muhabirlik alanı
18. Gaz ve Tesisat Teknolojisi alanı
19. Gemi Yapımı alanı
20. Gıda Teknolojisi alanı
21. Giyim ve Üretim Teknolojisi alanı
22. Grafik alanı
23. İnşaat Teknolojisi alanı
24. Kâğıt Üretim alanı
25. Kimya ve İşleme alanı
26. Konaklama Hizmetleri alanı
27. Kuaförlük ve Güzellik Hizmetleri alanı
28. Kuyumculuk Teknolojisi alanı
29. Makine Teknolojileri alanı
30. Matbaacılık alanı
31. Medya alanı
32. Metal Teknolojileri alanı
33. Mobilya Dekorasyon alanı



34. Muhasebe ve Vergilendirme alanı
35. Nakış alanı
36. Organizasyon Hizmetleri alanı
37. Otomasyon Alanı
38. Otomotiv Teknolojisi alanı
39. Pazarlama alanı
40. Plastik Teknolojisi alanı
41. Raylı Sistemler alanı
42. Seyahat Acenteciliği alanı
43. Seramik Sanatı alanı
44. Seramik Teknolojisi alanı
45. Sigortacılık alanı
46. Su Ürünleri alanı
47. Tekstil alanı
48. Temel Sağlık (Bakım) Hizmetleri alanı
49. Uçak Bakım Teknolojisi
50. Yiyecek-İçecek Hizmetleri alanı

## **II.8.11 Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemlerinde Yönlendirme**

### **II.8.11.1 Almanya**

Almanya federal yapıya sahip bir cumhuriyettir. Ülkede eğitim sistemi eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Bu ülkedeki eğitim kurumları devlet ve yerel yönetimler tarafından plânlanıp, finanse edilmektedir. Eyaletler arasındaki eğitim uygulamaları konusundaki farklılıkları gidermeleri amacıyla “Kültür Bakanlığı Sürekli Konferansı” ile Federal Eğitim ve Bilim Bakanlığı” gibi çeşitli örgütlerin çabalarına rağmen eyaletlerdeki okul yapıları arasında hâlâ büyük ölçüde farklılıklar bulunmaktadır.

Almanya’da altı yaşını tamamlayan her çocuk için okula gitme zorunluluğu vardır. Bu süre on iki yıldır. Dokuz yılı tam zamanlı, geriye kalan üç yıl ise yarı okul, yarı meslekî eğitim şeklinde geçer.

Geleneksel Alman eğitim sisteminde ilkokul (Grundschule) dört yıl sürer. 6-10 yaşlar arasındaki çocukların eğitimini kapsar. İlkokulu bitiren her çocuk 6 yıl süreyle aşağıda belirtilen okullardan birine gitmek zorundadır:

- Temel Eğitim Okulu (Hauptschule)
- Ortaokul (Realschule)
- Genel Lise (Gymnasium)
- Çok Amaçlı Lise (Gesamtschule)

Ortaöğretim programları üç tiptir; beş yıl süren temel eğitim okulu, altı yıl süren ortaokul ve dokuz yıl süren genel lisedir. Genel lise, altı ve üç yıl (lise ve üst kısım) olmak üzere uygulanır. Pek yaygın öğrenci kitlesine eğitim verilmese de değişik eyaletlere bağlı olarak dört ya da beş yıl süren ve temel okul, ortaokul ve lise programlarının karma olarak uygulandığı karma okulları da ortaöğretimdeki okullar sınıfına dâhil edebiliriz. Bu dört okul tipi başarı durumları birbirinden farklı öğrenciler için değişik müfredatlar içermekte ve öğrencileri bir üst öğrenime hazırlamaktadırlar. Bu okulların bitiminde (lise hariç, çünkü dokuz yıl süren bir eğitim sürecini içerir) öğrencilerin tam gün süreyle devam mecburiyetinin arandığı zorunlu eğitim mecburiyeti kalkar. Onuncu sınıftan itibaren öğrenciler meslek okullarından birine devam edebilirler.

Meslek okullarında dokuzuncu veya onuncu sınıftan başlamak üzere (başlama sınıfı eyaletlere göre değişiklik göstermektedir) tam gün okul veya en azından yarım gün okul ve yanı sıra mesleki eğitim veya mesleki çalışma yapmaları ve en az üç yıl okula devam etmeleri gerekmektedir. Meslek Okulu, Meslek Branş Okulu, Meslekî Eğitimi Tamamlama Okulları, Meslek Lisesi Seviyesindeki Okul, Meslek Lisesi, Çift Diploma Veren Okullar ve İki Yıllık Meslek Okulu olmak üzere değişik çeşitleri vardır.

#### **II.8.11.1.1 Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Faaliyetleri**

6-10 yaş arası çocukları kapsayan ilköğretimin amacı onları toplum hayatı için eğitmek, her türlü bedensel, zihinsel ve ruhsal güçlerini artırmak ve gelişim kademelerine uygun düşen temel bilgi ve becerileri kazandırmaktadır (8). İlkokul 1. ve 2. sınıfta öğrencilerin başarıları, öğrenme çabaları ve gelişimlerine göre belirlenir, ancak not verilmez. Öğrenciler 1. sınıftan 2. sınıfa doğrudan geçerler. 3. ve 4. sınıflarda ise öğrencinin başarıları gözleme dayalı değerlendirmenin yanında, derslerde yapılan çalışmaların sonucuna dayalı değerlendirmelerle belirlenir.

Alman eğitim sisteminde dördüncü yılın sonunda, yani 10-11 yaşlarında çocukların önüne, üç ana tercih yolu açılır. Dördüncü sınıfa kadar öğretmenler, öğrencilerin ders

notlarını kayda geçirmenin yanında, onların her dersteki başarı veya başarısızlıkları konusundaki görüşlerini detaylı şekilde açıklarlar. Öğrenci ilkokuldan ayrılırken, okul idaresi öğrencinin ailesiyle onun gelecekteki kariyeri hakkında görüşmeler yaparak bazı tavsiyelerde bulunur. Son karar aile, okul veya okuldaki denetleyici tarafından verilir. Bu kararda öğrencinin genel yetenek, ilgi ve başarı durumu ile Almanca, Matematik ve Hayat Bilgisi derslerindeki başarısı önemli rol oynar.

Ortaöğretimin 1. devresinde 5. ve 6. sınıflar bir “Yöneltme kademesi” (Orientierungsstufe) olarak düzenlenmiştir. Bu kademe eyaletlere göre “Deneme Kademesi”, “Destekleme Kademesi”, “Gözlem Kademesi” olarak da adlandırılır.

Yöneltme kademesinin görevi, gözlem, destekleme ve deneme yoluyla, ortaöğretim birinci kademesindeki okul türlerine yöneltme işini kolaylaştırmaktır. Bu uygulama bazı eyaletlerde ortaöğretim birinci kademesindeki okul türlerine bağlı olarak, bazılarında bunlardan bağımsız olarak ve bazı eyaletlerde ise her iki biçimde gerçekleşmektedir.

İlkokuldan sonra öğrenci hakkında verilen kararın doğru olup olmadığının denendiği bu devrede, öğrencinin ilkokuldan tamamen farklı olan yeni okul dönemine uyum sağlaması ve ilkokulda kazandığı bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanması ve geliştirmesi amaçlanır. Bunun için bu sınıflardaki eğitim çalışmaları başlangıçta ilkokulun bir devamı olarak yürütülür ve yavaş yavaş söz konusu okulun amaçlarına ve çalışma biçimlerine uyarlanır.

Yöneltme kademesinin bir diğer özelliği, öğrencilerin yalnızca derslerdeki başarılarının değerlendirilmeyip, her bir öğrenci için “Gözlem Dosyası” tutulmasıdır. Öğrencinin uyum, gelişim ve başarı durumu sınıf öğretmeni ve ders öğretmenleri tarafından sürekli gözlenir ve dosyaya işlenir. İşte bu dosyalar öğretmenlere ve öğretmenler kuruluna öğrenciler hakkında çok yönlü bilgi sağlar. Karar veliye yazılı olarak bildirilir, veli okulun belirlediği karara uymama hakkına sahiptir.

Ortaöğretim sisteminde ise yönlendirme faaliyetleri Eğitimsel Yönlendirme Servisleri (EYS) tarafından yapılır. Bu servisler, genel öğretim yapan okullarla ve öğrenci veli komiteleriyle direkt ilişkili olup, Merkezi Eyalet Ofisleri, Bölgesel Yönlendirme Ofisleri (okulla ilişkili olmayan) ve Yerel Yönlendirme Ofisleri (okulla ilişkili) olmak üzere üçe ayrılır. EYS’ler genel anlamda öğrencilerin ortaöğretim ve yükseköğretim boyunca meslekî ve eğitimsel danışmanlık hizmetleri alacakları ofislerdir. Merkezî Eyalet Ofisleri yönlendirme faaliyetlerinin koordinasyon ve yönetsel boyutlarıyla ilgilenir. Buna ek olarak metodoloji geliştirme, etkililik kontrolü gibi araştırma ve değerlendirme

faaliyetlerini yürütür. Bölgesel Yönlendirme Servisleri, o bölgeye ait kasabalardan gelen öğrencilere hizmet verir. Bireylere eğitimsel ve psikolojik danışmanlık vermenin ötesinde ders seçiminde, okul ve öğretmen seçiminde yardımcı olurlar. Yerel Yönlendirme Servisleri ise okullarda yer alır. En öncelikli görevleri ders seçiminde öğrencilere yardımcı olmaktır. Psikolojik danışmanlık ikinci derecede önem taşır. Bunların dışında EYS'ler ayrıca üniversitelerde de öğrencilere danışmanlık hizmeti verir.

#### **II.8.11.1.2 Eğitimsel Yönlendirme Faaliyetlerinin Niteliği**

Alman eğitim sisteminde yönlendirme, öğrencinin okula uyumunu sağlamakla başlayıp, onun eğitimini bilinçli bir çizgide sürdürmesini hedefleyen geleceğini belirleyecek meslek seçimine kadar varan geniş bir hizmet yelpazesi olarak algılanmaktadır. Almanya'da yönlendirme faaliyetleri ana hatlarıyla şunlardır; Eğitim sürecinde aşağıdaki aşamalarda yönlendirme aktif olarak yapılır; Okula ilk kayıt olduğunda, okul öncesi ya da özel sınıflarda (eğitsel yönlendirme)

- Liseye girişte
- Uyum ve gözlem süreçlerinde (5. ve 6. sınıflar)
- Onuncu sınıftan önce ve sonra
- Üniversiteye girişte (on üçüncü sınıftan sonra)
- Ders, program veya okul değişimlerinde

Bireysel danışmanlıkta, öğrenme güçlükleri, konsantrasyon güçlüğü, konuşma bozuklukları, ruhsal ve davranış problemleri özellikle üzerinde durulan konulardır.

Zaman içinde farklılaşan eğitim sistemi aileleri çocuklarının eğitimsel sorunlarına yardımcı olurken geçmiş eğitimsel deneyimlerini daha az kullanabilmelerine sebep olmuştur. Bu yüzden yönlendirme sürecinde ailelere de danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Yönlendirme faaliyetlerinin etkin biçimde devam edebilmesi danışmanlık görevi üstlenenlerin öğretmenlerle uyumlu bir şekilde çalışabilmesine bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlere ölçme, değerlendirme ve öğrenci psikolojisi konularında hizmetiçi eğitim verilmektedir.

### **II.8.11.1.3 Yönlendirme Metotları ve Çalışma Yolları**

- Eğitimsel ölçme metodları (derslere ilişkin sınavlar), standard testler (zihinsel yetenek testleri, akademik ilerlemeyi ölçen testler), kişilik değerlendirme testleri
- Gözlem teknikleri
- Görüşme ve anket formları
- Bireysel ve grup danışmanlık faaliyetleri
- Ailelerle yapılan toplantılar
- Değişik okul sistemlerine ilişkin broşürler, akademik programlara ilişkin son bilgiler, v.s.

### **II.8.11.1.4 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri**

Göre, genel öğretim okullarında meslekler hakkında bilgi verme işi bir meslek seçmesi istenen öğrencilerle mülakat şeklinde yapılmaktadır. Ayrıca, çocukları öğrenimlerini bitirecek ana-babalar için oturumlar, orta ve yüksekokul öğrencileri için seri konferanslar, meslek sergileri, filmler düzenlenmekte, dia pozitif koleksiyonları gösterilmekte, basında makaleler, radyo ve televizyonda röportajlar yayınlanmakta, öğretmenler ve iktisadi kuruluşlarca konferanslar verilmekte ve bazı kuruluşlara açıklamalı ziyaretler yapılmaktadır.

### **II.8.11.2 İngiltere**

İngiltere’de idari bölünüş bölgesel yönetimlerden (iller ve mahalli bölgeler) oluşmaktadır. Bu nedenle eğitim sistemi yerel yönetim odaklıdır.

Birleşik Krallıkta yasal okul çağı 5 yaşından 16 yaşına kadar sürmektedir. İlkokul 5-7 yaş arası I. devre (Infant Schools), 7-11 yaş arası II. devre (Junior Schools) olarak ikiye ayrılmıştır. İlköğretim 7-11 yaş arasını kapsar. Onbir yaşından sonra öğrenciler Genel Okullar, Gramer Okulları, Orta Modern ve Teknik Okullar arasında seçim yapmak durumunda kalırlar. Öğrencilerin geleceğini belirleyen bu seçimi, seçme sınavlarındaki başarı notu etkiler. Bu sınavlarda başarılı olan öğrenciler Gramer ve Modern Ortaöğretim okullarında eğitim görmeye başlarlar. Gramer Okulları 11-18 veya 19 yaşındaki seçme öğrenciler için esasen akademik derslerden oluşan bir eğitim vermektedir. Modern Ortaöğretim Okulları ise, minimum okuldan ayrılma yaşı olan oniki yaşına kadar genel bir

eğitim verir. Fakat İngiltere de ortaöğretim çağındaki öğrencilerin yüzde doksanından fazlası yetenek ve kabiliyetlerine bakmaksızın öğrencileri kabul eden Genel Okullara devam etmektedir.

#### **II.8.11.2.1 Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Faaliyetleri**

İngiltere’de yönlendirme, programın deđiŖeceđi sınıflarda yani son sınıflarda, 16 yaŖına kadar ve daha sonra okulda kalan öğrenciler için yapılmaktadır (12). Yoğun olarak yönlendirme çalıŖmalarının yapıldığı ilk aŖama ortaöğretime geçiŖ sırasında yani 11 yaŖında (ilkokulun son yılı) yapılır. Son yılda öğrenciler bu sınavı almak zorundadırlar. Bu sınavı giren çocuğa zekâ testi uygulanmakta, İngilizce bir kompozisyon yazdırılmakta ve ayrıca ilkokulda gördüğü derslerle ilgili olarak “Genel bilgi testi” uygulanmaktadır. Ayrıca yöneticiler tarafından tutulan raporlardan ve öğretmenlerin görüşlerinden yararlanılmaktadır. Bunlar mahalli eğitim idaresi tarafından değerlendirilmekte, veliler çocuklarını bu eğitim dairesinin vermiŖ olduğu karara göre ya akademik, teknik veya modern okullara göndermektedirler

A.G Watts’ın belirttiği gibi İngiltere’de ana yönlendirme faaliyetleri okulların haricinde Lokal Eğitim Merkezleri (LEM)’in kurduğu Kariyer Servisidir. Bu servis hiçbir zorunluluk ve maddî beklenti içinde olmayan bir kuruluŖtur. Genellikle 18 yaŖına kadar olan henüz iŖ bulamamıŖ gençler ya da öğrenciler bu servisten yararlanabilir. Kariyer Servisleri baŖvuran gençlere görüşme, grup çalıŖması, bilgilendirme ve eğitim alanı ile çalıŖma alanı arasında irtibatı sağlar. Bu servis ayrıca okullar (özellikle meslekten danıŖman öğretmenler), öğrenci velileri ve öğretmen dernekleri, okul müfettiŖleri, gençlik büroları, okul dıŖı öğretim kurumları, fabrika doktorları, sosyal hizmet görevlileri, özel eğitim kuruluŖları, Yurtlar ve Milli Sigorta Bakanlığı müfettiŖleri, Rotary kulüpleri, İngiltere Sanayi Federasyonu, ÇalıŖma Bakanlığının uzman memurları v.b. ile iŖbirliđi yapar.

Kariyer Servisi’nin dıŖında özel sektörde bu iŖi yapan bazı kuruluŖların yanı sıra Bağımsız Okulların Kariyer Organizasyonu da faaliyet göstermektedir. Bu organizasyon parametrik testler, bilgisayar destekli yönlendirme, meslekler hakkında bilgi veren seminerler, iŖ bulma ve yerleŖtirme hizmetleri sunar.

Okullarda eğitim ve öğretim rehberliği uygulanmaktadır. Bu görev, genellikle öğrenciyle anne-babasının düŖüncesi alınarak öğretmenler ve okul müdürü tarafından

yürütülmektedir. Bu yönlendirme, programın değişeceği sıralarda, yani son sınıflarda, 16 yaşına kadar ve daha sonra okulda kalan öğrenciler için yapılmaktadır. Öğrenciler 15-16 yaşlarında okuldan ayrılırlarsa rehberlik girecekleri mesleklerle ilgili olur.

#### **II.8.11.2.2 Yönlendirme Metotları ve Çalışma Yolları**

İngiltere’de eğitimsel ve mesleki yönlendirme faaliyetleri en geniş anlamda aşağıdaki aktiviteleri kapsar.

**Bilgilendirme:** Bireylere objektif ve gerçeğe dayalı bilgi sunmak.

**Değerlendirme:** Çeşitli eğitimsel ve mesleki seçenekler için bireylerin uygunluğunu sınamak.

**Tavsiye:** Yönlendirme işini yapan kişinin bilgileri ve deneyimleri ışığında tavsiyede bulunmak.

**Danışmanlık:** Bireylerin kendi bilgi, yetenek ve psikolojileri hakkında ve onların faydalanabilecekleri eğitimsel ve mesleki seçenekler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak.

**Meslek Eğitimi:** Bireylerin kendi niteliklerine uygun kariyer seçeneklerinden birini seçebilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve kavramları sunabilecek bir program uygulamak.

**Yerleştirme:** Bireylerin bir işe girmeyi başarmalarına yardımcı olmak.

Yönlendirme faaliyetlerinde temel amaç “beden gelişmesini, bilgi seviyesini, genel anlamayı, özel yetenekleri, ilgileri ve zevkleri ve kişisel durumları incelemekten ibarettir”. Bu süreç zarfında yukarıda belirtilen aktivitelerin yanında anne-babadan da öğrenci hakkında bilgi vermesi istenir. Bunun için velilerin belli aralıklarla rehber öğretmenlerle görüşmesi gerekmektedir.

#### **II.8.11.2.2 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri**

İngiltere’de “Merkez Rehberlik ve Gençlere İş Bulma Kurulu,” broşürler, monografiler, duvar tabloları, dergi, rehber, filmler ve dia pozitifler vasıtasıyla çeşitli meslekler hakkında aydınlatıcı bilgiler yayınlamaktadır. Ayrıca çalışma servisi görevlileri için el kitapları ve rehberler de yayınlanmaktadır. Buna ek olarak ordu, bazı sanayi kuruluşları, ticarethaneler ve meslek kuruluşları da mesleklerle ilgili broşürler dağıtmaktadır. Sergi ve konferanslar düzenlemektedir. Okullarda, radyo ve televizyonda

öğrenciler ve ana-babalar için konuşmalar yapılmaktadır. Sanayi, bilim ve ticaret kurumlarına ziyaretler teşvik edilmektedir”

İngiltere’de yönlendirme alanında yapılan çalışmalar öğrencilerin bir meslek sahibi olup, istihdam edilmesinden sonraki aşamayı da içermektedir. Bu süreç, resmi yönlendirme servislerin rehberlerinin, mesleğe yönlendirilen gençlerin mesleğe uyumunu sağladıklarını hissettikleri zamana kadar devam eder. Ayrıca, Reuchlin’e göre “... Bu intibak devresinden sonra, gerek rehber öğretmen, gerekse gençlere iş bulma rehberi tarafından, çoğu zaman ek-öğrenim imkânları hakkında bilgi verilir. Bu kursların amacı, genel öğrenimin veya meslek eğitiminin tamamlanmasıdır. Gençlik rehberi genç işçilerle 18 yaşına kadar ilgilenmek zorundadır”.

### **II.8.11.3 Fransa**

Fransız okullarında eğitim kademelerinin her basamağı sıkı bir yöneltme ile belirlenir. Bu ülkede uygulanan yönlendirme uygulamasının mantığı; bireyleri yeteneklerine uygun dallarda yetiştirmek, kişiliğinin gelişmesine katkıda bulunmak, ekonomik gelişmelerin ve ülke ihtiyaçlarına uygun alanların seçilmesine yardımcı olmak gibi temellere dayandırılmaktadır.

Yönlendirmeye yönelik çalışmalar ilkokulun son sınıfında, ortaöğretim 1. dönemi (6. sınıf) kabul komisyonunun kararıyla başlar. Bu ülkede ortaöğretim 1. devre ve 2. devre olmak üzere iki aşamadır; 1. devre dört yıl, 2. devre üç yıldır. Dört yıl süren 1. devre zorunlu eğitim kapsamındadır. 1. devre eğitim ikişer yıllık gözlem ve yönlendirme dönemi olarak iki döneme ayrılır. Bu devrenin iki temel görevi; genel ortaöğretimi sağlamak ve gelecekteki eğitim ve meslekî tercihler için yardım etmek.

Gözlem dönemi, ilkokuldan sonra 5. ve 7. sınıfları kapsar. Bu dönemde öğrencilerin okula uyumları amaçlanır. Yönlendirme dönemi (8. ve 9. sınıflar) içerisinde zorunlu seçmeli dersler aracılığıyla öğrencilerin eğitim ve yeteneklerini izleyerek eğitim alanına hazırlık yapılır.

“Yöneltme” Fransa’da demokrasinin tamamlayıcısı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler sosyal ve ailevi durumlarına bakılmaksızın yetenek ve kabiliyetlerine göre ortaöğretim ikinci devrede başarısız olan öğrenciler bölgesel ve yerel gereksinimlere göre “kısa teknik öğretim” ve “kısa genel öğretime” yöneltilerek bir meslek sahibi olmaları sağlanmaktadır. Reuchlin’e göre okullardaki yönlendirme faaliyetleri



genellikle okul müdürleri, öğretmenler, bir doktor, bir okul ve meslek rehberliği danışmanı ve öğrenci velileri temsilcilerinden oluşan bir komisyonca yürütülür.

Bunun haricinde ülkede öğrencilerin eğitimsel ve meslekî yönlendirme sorumluluğunu üstlenen gerek resmî gerekse özel anlamda bazı profesyonel kuruluşlar vardır. Zorunlu eğitim süreci dâhilin de hizmet veren en önemli resmi kuruluş Eğitim Bakanlığının bir parçası olan Bilgi Sağlama ve Yönlendirme Servisidir. Bu servisin görevi, öncelikli olarak 11-16 yaş grubu öğrencilerin eğitim sürecindeki eğitimsel ve mesleki açıdan yönlendirilmesine yardımcı olmaktır. Bunun haricinde bu servisler zorunlu eğitim sonrası öğrenimlerine devam eden öğrencilere olduğu kadar, okul dışında kendilerine uygun iş arayan yetişkinlere de hizmet vermektedir.

Bilgi Sağlama ve Yönlendirme Servisi haricinde pek çok özel kurum ve kuruluş da yönlendirme konusunda bilgi sağlama, meslek tanıtımı ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmaktadır.

#### **II.8.11.3.1 Yönlendirme Metot ve Çalışmaları**

Bilgi Sağlama ve Yönlendirme Servislerinde her öğrenci için tutulan dosyalarda şu belgeler bulunmaktadır: çeşitli psiko-teknik muayene sonuçları (seviye, bilgi, yetenek testleri), görüşme fişi, meslek rehberliği uzmanı bir doktorun yazdığı sağlık fişi, öğretmen tarafından doldurulan okul fişi ve sosyal anket fişi.

Gözlem döneminde ise ilk üç ayın sonunda rehberlik konseyi ailelere çocuğun yeteneklerine uygun görülen öğrenim şekli hakkında ilk tavsiyeyi verir. Aile kararında serbest bırakılmaktadır. Öğretim yılı sonunda rehberlik konseyi, seçilen bölüm hakkındaki görüşünü tekrarlar ya da değişikliği tavsiye eder. Gözlem dönemi sonunda kendilerine teklif edilen öğrenim şeklini seçen öğrenciler bu öğrenimi tam yetkiyle izlemeye başlarlar. Başka bir öğrenim şekli seçen öğrencilerin seçtikleri öğrenime karşı yeteneklerini tespit etmek üzere resmi bir sınava tabi tutulurlar. Bu dönem sonrasında ve her öğrenim kademesinde gözlem ve rehberlik devam eder (24).

#### **II.8.11.4 Meslekler Hakkında Bilgilendirme Faaliyetleri**

Fransa'da da diğer iki ülkedeki gibi mesleklerin etkin bir şekilde tanıtımı için birçok yola başvurulmaktadır: Çocuklar için okul ve meslek monografileri, özel radyo-televizyon yayınları, okul ve meslek rehberliği ile ilgili dergiler, gazete makaleleri, ailelere

verilen konferanslar, üniversitelerden elde edilen istatistiki ve dökümantasyonel bilgiler bunlardan bazılarıdır.

Yönlendirme Servisleri öğrencileri eğitimlerinin tüm aşamalarında yakından takip ederler. Gerekli görüldüğünde öğrenciler öğretmenleri tarafından bu bürolara gönderilirler ya da öğrenciler bizzat bu bürolardan yararlanırlar.

### **II.8.12 Ülkemizde Yönlendirme Faaliyetleri**

Ülkemizde yönlendirme uygulamaları yeni olmamakla birlikte çocukların ve gençlerin ilgi ve yeteneklerine yönelik fikir ve düşünceler hükümet programlarında, millî eğitim şuralarında ve kalkınma plânlarında konu edilerek sürekli gündemde tutulmuştur. Kanun zemininde Türk Millî Eğitimin temel ilkelerinden biri olan “Yönelme” ilkesinden hareketle “mesleğe yönelme” adı altında değişik dönemlerde bazı çabalar gösterilmesine rağmen öğrenciyi merkeze alan sistemli ve tutarlı bir yönelme ve yönlendirme yaklaşımına pek rastlanmamaktadır. İlköğretimi sekizyıl kesintisiz ve zorunlu hale getiren 4306 sayılı kanunda “İlköğretimin son ders yılının (8. sınıf) ikinci yarısında öğrencilere ortaöğretimde devam edebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayabileceği yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgi vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.” hükmüne yer verilmiştir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı ilke, hedef ve politikaları doğrultusunda; 15. Millî Eğitim Şûrası’nda alınan kararlar ve bu kararlara paralel hazırlanan 1997-2000 Millî Eğitim Bakanlığı İcra Plânı ile 16. Millî Eğitim Şûrasında da Yönlendirme konusu gündemde yerini korumuştur. 16. Millî Eğitim Şûrası kararlarının uygulanmasına ilişkin icra plânında; yönlendirme konusunda alınan kararlardan bazıları şunlardır (26):

- İlköğretimin bütün sınıflarında meslek alanlarını tanıtıcı etkinliklere yer verilmelidir.
- Sekizinci sınıflarda meslekleri tanıma ve yönelmeye ağırlık verilmeli, öğrenciyen uygun olduğu düşünülen alan konusunda; öğrencinin kişisel dosyasındaki bilgiler, öğretmen değerlendirmesi, başarı notları dikkate alınarak, oluşturulacak tavsiye kararı ilköğretim dönemi sonunda öğrenci ve velisine bildirilmelidir.

- İş hayatında geçerli mesleklerin güncel tanımları ve sınıflandırılması yapılarak standartları belirlenmeli; hangi eğitim kurumlarının hangi düzeyde meslek eğitimi programlarını uygulayacağı tespit edilmelidir.
- Meslekî eğitim gören öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli meslekî eğitim programlarına yönlendirilmeleri için illerde Meslek Danışma Birimleri kurulmalıdır.
- Öğrencileri ilgi ve yetenekleri iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirecek rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Bilindiği gibi, “Yönlendirme; temelde öğrencinin eğitim süreci içinde bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde yönelmesine yardımcı olmak, kendisini bütünlüğü içerisinde tanımasına, mesleki gelişimine ilişkin davranışları kazanmasına, kararlar vermesine ve geleceğini planlamasına yönelik bilimsel hizmetleri, süreklilik içinde öğrenciye vermek için düzenlenen etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır.”

Yönlendirme, ülkemizde sadece bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyeti olarak algılanmış ve okul rehberlik hizmetleri içinde yer almıştır. Bireyin ilgi ve yeteneklerini tanımasında önemli olan yönlendirme hizmetleri iyi uygulanamaması nedeniyle öğrenci yönlendirme etkinliklerinin öznesi değil, nesnesi durumundadır. Çünkü ilköğretim okullarının sekizinci sınıfının ikinci yarısından itibaren yapılan yönlendirme hizmetleri, bir bakıma öğrencilerinin bu sınıftan sonra gidecekleri okulu tanıma hizmeti olarak sunulmaktadır. Görüldüğü gibi, öğrencilerin bireysel ve meslekî farkındalıklarını sağlayan bir program uygulaması oluşturulamamıştır. Böylece işin program boyutu ve yönlendirme faaliyetlerinin planlı bir şekilde uygulanmasını sağlayacak yönetim boyutu göz ardı edilmektedir.

Bunların dışında ülkemizde bilhassa dersanelerde öğrencilerin meslek seçimine yardımcı olacak ciddi çabalar vardır. Ancak bu tür yönlendirme, öğrencinin öğrenim hayatı boyunca başarı ve başarısızlıklarını, ilgi ve yeteneklerini analiz etmekten uzak dersanedeki eğitim boyunca elde ettiği başarıyı esas alan bir anlayışa sahiptir. Aşağıdaki tablo ülkemizdeki ve üç Avrupa ülkesindeki yönlendirme çalışmalarını karşılaştırmalı olarak özetlemektedir.

## BÖLÜM III

### YÖNTEM ( METODOLOJİ )

Bu bölümde araştırmanın yöntemi açıklanacaktır. Araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, verilerin işlenmesi ve araştırmadan kullanılan istatistiksel teknikler açıklanacaktır.

#### III.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma da tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçimine etkisi; 9.sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi alarak alan seçip 10. sınıfa geçen öğrencilerin görüşlerine göre belirlenecektir. Bu nedenle araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır.

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modellerinde araştırma konusu olan olay, kişi veya nesne içinde bulunduğu koşul içerisinde olduğu gibi tanımlanır. Tarama modelleri; Genel tarama modelleri ve Örnek olay tarama modelleri olarak ikiye ayrılır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan meydana gelen bir evrende, o evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü veya ondan alınacak örnek bir grup ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

Araştırma verilerin toplanması için literatür taraması yapıldıktan sonra araştırmacıların deneyimlerinden, uzman görüşlerinden ve yapılmış araştırmaların bilgi toplama ölçeklerinden yararlanılarak anket formu geliştirilmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel özellikleri ile ilgili toplam 5 soru bulunmaktadır. İkinci bölüm toplam 29 sorudan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ifadeler beşli dereceleme ölçeği şeklinde düzenlenmiştir. 1 (Hiç), 2 (Az), 3 (Orta), 4(Çok ), 5 (En çok) anlamını taşımaktadır.

#### III.2. EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni, İstanbul ilinin Üsküdar, Ümraniye ve Beykoz ilçelerindeki meslek liselerinde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

Bu evrende random örnekleme metodu ile seçilen meslek lisesi, ticaret lisesinde okuyan 300 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

### III.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma verilerinin toplanması için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra uzman görüşleri alınarak, daha önce yapılmış araştırmaların bilgi toplama ölçeklerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından bir anket formu geliştirilmiştir.

Anketin anlaşılabilirliği test edilmiş ve gerekli düzenlemeler bu bilgiler ışığında yapılmıştır. Geliştirilen anket çoğaltılarak örneklem grubundaki deneklere uygulanmıştır. Anlaşılabilirliği test edilen anket İstanbul ilindeki Beykoz, Üsküdar ve Ümraniye ilçelerindeki meslek liselerinde okuyan öğrencilere uygulanmıştır.

Deneklere uygulanan anket üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; öğrencilerin kişisel özellikleri ve bağımsız sorular yer almaktadır. Öğrencilerin; cinsiyeti, okul türü, baba mesleği, dersin nerede yapıldığı, dersin kaç kişilik sınıfta alındığı değişkenleri bu bölümün sorularını oluşturmaktadır.

İkinci bölümde; beşli likert ölçeği (5=En Çok, 4=Çok, 3=Orta, 2=Az, 1=Hiç ) kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken aşağıda belirtilen aralıklar esas alınmıştır.

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınır
1	Kesinlikle katılmıyorum	1.00-1.79
2	Katılmıyorum	1.80-2.59
3	Kararsızım	2.60-3.39
4	Katılıyorum	3.40-4.19
5	Kesinlikle katılıyorum	4.20-5.00

Verilerin analizinde SPSS istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. İkili değişkenlerde t-testi, çoklu değişkenlerde tek yönlü varyant analizi yapılmıştır. Anket sorularının aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerleri alınmıştır. Yorumlar yapılırken bu sonuçlar göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada aşağıdaki bulgulara rastlanmıştır.

## BÖLÜM IV

### IV.1 BULGULAR

Bu bölümde; Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesinde okuyan öğrencilere uygulanan anket sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tabloların daha iyi anlaşılması için veriler sonucunda elde edilen bulgular tabloların altında açıklanmıştır.

#### IV.1.1 Öğrencinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular yer almıştır.

**Tablo 1. Öğrencilerin “ Cinsiyet ” Değişkenine Göre Dağılımı**

Cinsiyet	Frekans(N)	Yüzde(%)
Kız	109	36,3
Erkek	191	63,7
<b>Toplam</b>	<b>300</b>	<b>100</b>

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 109'unun ( % 36,30 ) kız öğrencilerden oluştuğu, 191'inin ( % 63,70 ) erkek öğrencilerde oluştuğu görülmüştür.

**Tablo 2. Öğrencilerin “ Baba Mesleği ” Değişkenine Göre Dağılımı**

Baba Mesleği	Frekans(N)	Yüzde(%)
İşçi	87	29,0
Memur	32	10,7
Çiftçi	5	1,7
Serbest Meslek	96	32,0
Diğer	80	26,7
<b>Toplam</b>	<b>300</b>	<b>100</b>

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 87'sinin ( % 29,00 ) babası işçilerden oluştuğu, 32'sinin ( % 10,70 ) babası memurlardan oluştuğu, 5'inin ( % 1,70 ) çiftçilerden oluştuğu 96'sının ( % 32,00 ) babası serbest meslek grubundan oluştuğu, 80'inin ( % 26,70 ) babasının diğer meslek grubu dediği görülmüştür.

**Tablo 3. Öğrencilerin “ Dersi nerede yaptınız?” Sorusuna Göre Dağılımı**

Yer	Frekans(N)	Yüzde(%)
Sınıf	191	63,7
Laboratuvar ya da Salon	109	36,3
<b>Toplam</b>	<b>300</b>	<b>100</b>

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 191'inin ( % 63,70 ) dersi sınıfta yapanlardan oluştuğu, 109'unun ( % 36,30 ) dersi laboratuvar ya da salonda yapanlardan oluştuğu görülmüştür.

**Tablo 4. Öğrencilerin “ Dersi kaç kişilik sınıfta aldınız?” Sorusuna Göre Dağılımı**

Sınıf Sayısı	Frekans(N)	Yüzde(%)
20-25 arası	14	4,7
26-30 arası	44	14,7
31-35 arası	58	19,3
36-40 arası	123	41,0
41-45 arası	10	3,3
46 ve üzeri	51	17,0
<b>Toplam</b>	<b>300</b>	<b>100</b>

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 14'ünün ( % 4,70 ) dersi 20-25 kişilik sınıfta yapanlardan oluştuğu, 44'ünün ( % 14,70 ) dersi 26-30 kişilik sınıfta yapanlardan oluştuğu, 58'inin ( % 19,30 ) 31-35 kişilik sınıfta yapanlardan oluştuğu, 123'ünün ( % 41,00 ) 36-40 kişilik sınıflarda yapanlardan oluştuğu, 10'unun ( % 3,30 ) dersi 41-45 kişilik sınıfta yapanlardan oluştuğu, 51'inin ( % 17,00 ) 46 ve üzeri kişilik sınıfta yapanlardan oluştuğu görülmüştür.

## IV.1.2 Öğrencilerin Bağımsız Değişkenlere Göre Bağımlı Sorulara Verdikleri Cevaplara Ait Görüş Farklarına İlişkin Bulgular

### IV.1.2.1 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre görüş farklılıklarına yer verilmiştir.

**Tablo 5: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.	N	X	Ss	T	Sd	P
Kız	109	2,06	1,15	3,07	298	0,046
Erkek	191	2,50	1,24			

Tablo 5 incelendiğinde; “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 6: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Kız	109	1,25	0,64	2,38	298	0,000
Erkek	191	1,46	0,86			

Tablo 6 incelendiğinde; “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.



**Tablo 7: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.	N	X	Ss	T	Sd	P
<b>Kız</b>	109	1,35	0,73	2,70	298	0,000
<b>Erkek</b>	191	1,67	1,09			

Tablo 7 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 8: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.“ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.	N	X	Ss	T	Sd	P
<b>Kız</b>	109	2,24	1,29	1,60	298	0,032
<b>Erkek</b>	191	2,50	1,42			

Tablo 8 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 9: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.	N	X	Ss	T	Sd	P
<b>Kız</b>	109	2,05	1,26	2,62	298	0,012
<b>Erkek</b>	191	2,46	1,38			

Tablo 9 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 10: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.	N	X	Ss	T	Sd	P
<b>Kız</b>	109	1,80	1,13	2,21	298	0,016
<b>Erkek</b>	191	2,12	1,29			

Tablo 10 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 11: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre “Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>t</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	109	3,17	1,48	0,69	298	0,046
<b>Erkek</b>	191	3,29	1,32			

Tablo 11 incelendiğinde ; “**Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < ,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

#### **IV.1.2.2 Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptığı Değişkenine İlişkin Bulgular**

Bu bölümde öğrencilerin dersi nerede yaptığı değişkenine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

**Tablo 12: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,44	1,17	0,56	298	0,000
<b>Erkek</b>	109	2,51	0,89			

Tablo 12 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 13: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,31	1,33	0,58	298	0,000
<b>Erkek</b>	109	2,39	1,01			

Tablo 13 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 14: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,67	1,24	0,56	298	0,047
<b>Erkek</b>	109	2,50	1,08			

Tablo 14 incelendiğinde ; “**Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 15: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularıma rahatlıkla cevap bulabildim. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularıma rahatlıkla cevap bulabildim.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,63	1,26	0,58	298	0,049
<b>Erkek</b>	109	2,71	1,12			

Tablo 15 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularıma rahatlıkla cevap bulabildim.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 16: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,97	1,38	0,96	298	0,022
<b>Erkek</b>	109	3,12	1,23			

Tablo 16 incelendiğinde ; “**Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 17: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	3,12	1,51	0,35	298	0,003
<b>Erkek</b>	109	3,18	1,24			

Tablo 17 incelendiğinde ; “**9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum.**” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 18: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>t</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,28	1,32	2,03	298	0,013
<b>Erkek</b>	109	2,63	1,46			

Tablo 18 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 19: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,68	1,45	0,61	298	0,008
<b>Erkek</b>	109	2,77	1,29			

Tablo 19 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 20: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>t</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	2,67	1,26	0,46	298	0,019
<b>Erkek</b>	109	2,73	1,08			

Tablo 20 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 21: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “ Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu. ” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>T</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	3,20	1,46	0,79	298	0,003
<b>Erkek</b>	109	3,33	1,24			

Tablo 21 incelendiğinde ; “ **Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

**Tablo 22: Öğrencilerin Dersi Nerede Yaptınız? Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı. ” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı.</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>t</b>	<b>Sd</b>	<b>P</b>
<b>Kız</b>	191	3,00	1,52	1,66	298	0,043
<b>Erkek</b>	109	3,28	1,32			

Tablo 22 incelendiğinde ; “ **Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı.** ” ifadesi ile ilgili olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.



#### IV.1.2.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme dersini kaç kişilik sınıfta aldınız? Değişkenine İlişkin Görüş Farklılıkları

**Tablo 23: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	8,21	5	1,64	2,66	0,022
	Gruplar İçi	181,15	294	,61		
	Toplam	189,37	299			

#### Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.											
20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	2,07	44	1,45	58	1,43	123	1,33	10	1,20	51	1,27

Tablo 23’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 2,071$  )ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım. ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 24: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız Değişkenine göre “ Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım. “ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	16,92	5	3,38	3,62	0,003
	Gruplar İçi	274,99	294	0,93		
	Toplam	291,92	299			

**Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.											
20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	2,50	44	1,68	58	1,36	123	1,56	10	1,70	51	1,39

Tablo 24’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “**Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.**” ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 2,500$ ) ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 25: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	19,51	5	3,90	2,84	0,016
	Gruplar İçi	403,85	294	1,37		
	Toplam	423,37	299			

**Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.											
20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	3,50	44	2,93	58	2,51	123	2,51	10	2,20	51	2,50

Tablo 25’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “**Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,500$  )ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum. ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 26: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.” ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	16,72	5	3,34	2,24	,050
	Gruplar İçi	437,31	294	1,48		
	Toplam	454,03	299			

**Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.											
20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	3,50	44	2,77	58	2,60	123	2,76	10	3,60	51	2,64

Tablo 26’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 41-45 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,600$  )ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 27: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.</b>	<b>Varyant Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Sd</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>P</b>
	<b>Gruplar Arası</b>	28,40	5	5,68	3,05	,010
	<b>Gruplar İçi</b>	546,34	294	1,85		
	<b>Toplam</b>	574,74	299			

#### **Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.</b>											
<b>20-25 arası</b>		<b>26-30 arası</b>		<b>31-35 arası</b>		<b>36-40 arası</b>		<b>41-45 arası</b>		<b>46 ve üzeri</b>	
<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>
14	3,07	44	2,59	58	2,29	123	2,14	10	2,30	51	2,88

Tablo 27’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “ **Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu. “** ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,071$ ) ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu. ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 28: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum. “ ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.</b>	<b>Varyant Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Sd</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>P</b>
	<b>Gruplar Arası</b>	30,87	5	6,17	3,51	0,004
	<b>Gruplar İçi</b>	516,03	294	1,75		
	<b>Toplam</b>	546,91	299			

#### **Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

<b>Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.</b>											
<b>20-25 arası</b>		<b>26-30 arası</b>		<b>31-35 arası</b>		<b>36-40 arası</b>		<b>41-45 arası</b>		<b>46 ve üzeri</b>	
<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>N</b>	<b>X</b>
14	3,57	44	1,95	58	2,22	123	2,30	10	2,00	51	2,05

Tablo 28’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “ **Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,571$  )ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum. ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 29: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu. “ sorusuna ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	17,84	5	3,56	2,33	,042
	Gruplar İçi	449,12	294	1,52		
	Toplam	466,97	299			

#### Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı

Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.											
20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	3,07	44	2,00	58	2,05	123	1,89	10	2,10	51	1,94

Tablo 29’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım Yönlendirme Dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,071$ ) ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu. ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.

**Tablo 30: Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim. “ifadesine ilişkin görüş farklılıkları:**

Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim.	Varyant Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	<b>Gruplar Arası</b>	24,63	5	4,92	2,59	,026
	<b>Gruplar İçi</b>	558,28	294	1,89		
	<b>Toplam</b>	582,91	299			

**Şıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı**

20-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-45 arası		46 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
14	3,50	44	3,18	58	2,43	123	2,65	10	2,40	51	2,64

Tablo 30’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf değişkenine göre “ **Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim.** “ ifadesine ilişkin yapılan tek yönlü varyant (ANOVA) analizini değişkenine göre  $p < 0,05$  düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız? Değişkenine göre belirtilen görüşler; tabloda, denek sayısı (N) ve ortalama (X) olarak gösterilmiştir.

Bu görüşlerde 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin ( $\bar{x} = 3,500$  )ile diğer sınıftaki öğrencilere göre “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim ” ifadesine daha fazla katıldıkları görülmektedir.



**Tablo 31: Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Değerlendirmesine İlişkin Sorular, Soruların Frekansları ve Yüzdeler Dağılımları:**

		Hiç		Az		Orta		Çok		En Çok		Ortalama	S.Sapma
		F(N)	%	F(N)	%	F(N)	%	F(N)	%	F(N)	%	X	Ss
1	Tanıtım yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi.	70	23,3	73	24,3	116	38,7	28	9,3	13	4,3	2,47	1,07
2	Tanıtım yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.	96	32	79	26,3	73	24,3	30	10	22	7,3	2,34	1,22
3	Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Süresini Meslekleri Tanıyam İçin yeterli buldum.	82	27,3	74	24,7	61	20,3	59	19,7	24	8	2,56	1,20
4	Tanıtım yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım	227	75,7	42	14	20	6,7	9	3	2	0,7	1,39	0,79
5	Tanıtım yönlendirme dersi kapsamında grupta birlikte proje hazırladım	205	68,3	51	17	22	7,3	15	5	7	2,3	1,56	0,98
6	Yapılan Meslek Tanıtımları Meslek Seçmemde Düşüncelerimi Etkiledi	59	19,7	65	21,7	72	24	63	21	41	13,7	2,87	1,32
7	Tanıtım ve Yönlendirme Derslerindeki Modüller ile hangi Mesleğe ilgi ve Yeteneğim Olduğunu Anladım	68	22,7	73	24,7	79	26,3	41	13,7	39	13	2,70	1,31
8	Modüllerin İçeriğini Meslek tanıtımı ve Yönlendirme Konusunda Yeterli Buldum.	62	20,7	86	28,7	80	26,7	51	17	21	7	2,61	1,18
9	Tanıtım ve Yönlendirme Modüllerinin İçeriğinde Mesleklerle İlgili Sorularıma Rahatlıkla Cevap Bulabildim.	57	19	91	30,3	73	24,3	54	18	25	8,3	2,66	1,21
10	İlgi Duyduğum Mesleklerle İlgili Yüksek Öğretim Kurumları Hakkında Bilgi Sahibi Oldum	73	24,3	88	29,3	75	25	43	14,3	21	7	2,50	1,20
11	İlgi Duyduğum Mesleklerle İlgili Çalışma Hayatı ve İş Olanakları Hakkında Bilgi Sahibi Oldum	47	15,7	79	26,3	64	21,3	70	23,3	40	13,3	2,92	1,28
12	Tanıtım ve Yönlendirme Dersinde Öğrendiklerim, Bana Mesleki ve Teknik Eğitime Devam Etme Kararı Aldırdı	58	19,3	68	22,7	69	23,0	62	20,7	42	14,0	2,87	1,32

13	Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Meslek Seçiminde Etkili olduğuna inanıyorum	46	15,3	66	22,0	76	25,3	56	18,7	56	18,7	3,03	1,33
14	Tanıtım ve Yönlendirme Modüllerinin Sonunda İlgi ve Yeteneğime Uygun Mesleği Seçtiğimi Düşünüyorum	57	19,0	68	22,7	67	22,3	55	18,3	53	17,7	2,93	1,37
15	9.Sınıfta Tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum.	47	15,7	67	22,3	55	18,3	57	19,0	74	24,7	3,14	1,41
16	Tanıtım yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.	57	19,0	67	22,3	92	30,7	54	18,0	30	10,0	2,77	1,23
17	Tanıtım yönlendirme dersi bende meslekleri araştırmak için merak uyandırdı	76	25,3	62	20,7	74	24,7	61	20,3	27	9,0	2,67	1,29
18	Tanıtım yönlendirme dersi mesleklerin ismini öğrenmemi sağladı	29	9,7	51	17,0	61	20,3	71	23,7	88	29,3	3,46	1,32
19	Tanıtım yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.	114	38,0	54	18,0	57	19,0	44	14,7	31	10,3	2,41	1,38
20	Tanıtım yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum	119	39,7	61	20,3	54	18,0	38	12,7	28	9,3	2,31	1,35
21	Tanıtım yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.	153	51,0	52	17,3	52	17,3	25	8,3	18	6,0	2,01	1,24
22	Tanıtım yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim	79	26,3	67	22,3	56	18,7	56	18,7	42	14,0	2,71	1,39
23	Tanıtım yönlendirme dersi sayesinde istediğim bölüme girdim.	77	25,7	62	20,7	55	18,3	47	15,7	59	19,7	2,83	1,46
24	Şuan okuduğum bölüme girmemde tanıtım yönlendirme dersinin katkısı çoktur.	97	32,3	55	18,3	56	18,7	57	19,0	35	11,7	2,59	1,40
25	Şuan okuduğum bölümde yeteneklerimi sergileyebiliyorum.	36	12,0	49	16,3	89	29,7	67	22,3	59	19,7	3,21	1,27

26	Tanıtım yönlendirme dersi Meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur.	60	20,0	73	24,3	88	29,3	57	19,0	22	7,3	2,69	1,19
27	Tanıtım yönlendirme dersinde Tüm meslekler öğretmenimiz tarafından eşit düzeyde tanıtılmıştır.	61	20,3	72	24,0	85	28,3	47	15,7	35	11,7	2,74	1,27
28	Bölüm seçiminde tanıtım yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.	47	15,7	48	16,0	58	19,3	77	25,7	70	23,3	3,25	1,38
29	Tanıtım yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı.	60	20,0	51	17,0	59	19,7	57	19,0	73	24,3	3,10	1,45

## **Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin Değerlendirmesine İlişkin Sorular, Soruların Frekansları ve Yüzdelik Dağılımlarına Göre Yorumlar:**

1. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi.” ifadesine (  $x = 2,47$  ) % 47 lik oranla “katılmıyorum” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
2. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu. ” ifadesine (  $x = 2,34$  ) % 32 lik oranla “katılmıyorum” düzeyinde katılmışlardır.
3. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinin süresini meslekleri tanımam için yeterli buldum.” ifadesine (  $x = 2,56$  ) % 27,3 lik oranla “katılmıyorum ” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
4. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.” ifadesine (  $x = 1,39$  ) % 75,7 lik oranla “kesinlikle katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
5. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım. ” ifadesine (  $x = 1,56$  ) % 68,7 lik oranla “kesinlikle katılmıyorum” düzeyinde katılmışlardır.
6. Ankete katılan öğrenciler “Yapılan meslek tanıtımları meslek seçmemde düşüncelerimi etkiledi.” ifadesine (  $x = 2,87$  ) % 24 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
7. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme derslerindeki modüller ile hangi mesleğe ilgi ve yeteneğim olduğunu anladım.” ifadesine (  $x = 2,70$  ) % 26,3 lük oranla “kararsızım ” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
8. Ankete katılan öğrenciler “Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.” ifadesine (  $x = 2,61$  ) % 28,7 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
9. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularıma rahatlıkla cevap bulabildim. ” ifadesine (  $x = 2,66$  ) % 30,3 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
10. Ankete katılan öğrenciler “İlgi duyduğum mesleklerle ilgili yüksek öğretim kurumları hakkında bilgi sahibi oldum. ” ifadesine (  $x = 2,50$  ) % 29,3 lik oranla “katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
11. Ankete katılan öğrenciler “İlgi duyduğum mesleklerle ilgili çalışma hayatı ve iş olanakları hakkında bilgi sahibi oldum. ” ifadesine (  $x = 2,92$  ) % lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
12. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinde öğrendiklerim, bana mesleki ve teknik eğitime devam etme kararı aldırdı. ” ifadesine (  $x = 2,87$  ) % 23 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
13. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum.” ifadesine (  $x = 3,03$  ) % 25,3 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
14. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin sonunda ilgi ve yeteneğime uygun mesleği seçtiğimi düşünüyorum. ” ifadesine (  $x = 2,93$  ) % 22,7 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

15. Ankete katılan öğrenciler “9.Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum. ” ifadesine (  $x = 3,14$  ) % 24,7 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
16. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir. ” ifadesine (  $x = 2,77$  ) % 30,7 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
17. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi bende meslekleri araştırmak için merak uyandırdı. ” ifadesine (  $x = 2,67$  ) % 24,7 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
18. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi mesleklerin ismini öğrenmemi sağladı. ” ifadesine (  $x = 3,46$  ) % 29,3 lük oranla “katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
19. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu. ” ifadesine (  $x = 2,41$  ) % 38 lik oranla “katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
20. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum. ” ifadesine (  $x = 2,31$  ) % 39,7 lik oranla “katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
21. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu. ” ifadesine (  $x = 2,01$  ) % 51 lik oranla “katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
22. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim. ” ifadesine (  $x = 2,71$  ) % 26 lık oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
23. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde istediğim bölüme girdim. ” ifadesine (  $x = 2,83$  ) % 25,7 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
24. Ankete katılan öğrenciler “Şuan okuduğum bölüme girmemde tanıtım ve yönlendirme dersinin katkısı çoktur.” ifadesine (  $x = 2,59$  ) % 32,3 lük oranla “katılmıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
25. Ankete katılan öğrenciler “Şuan okuduğum bölümde yeteneklerimi sergileyebiliyorum. ” ifadesine (  $x = 3,21$  ) % 29,7 lik oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
26. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur.” ifadesine (  $x = 2,69$  ) % 29,3 lük oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
27. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinde tüm meslekler öğretmenimiz tarafından eşit düzeyde tanıtılmıştır. ” ifadesine (  $x = 2,74$  ) % 28,3 lük oranla “kararsızım” düzeyde görüş bildirmişlerdir.
28. Ankete katılan öğrenciler “Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.” ifadesine (  $x = 3,25$  ) % 25,7 lik oranla “kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.
29. Ankete katılan öğrenciler “Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı. ” ifadesine (  $x = 3,10$  ) % 24,3 lük oranla “kararsızım ” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

## BÖLÜM V

### V.1 SONUÇLAR

Bu araştırmada meslek liselerinde tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçimindeki etkisi değerlendirilmiştir.

#### V.1.1 Öğrencinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar

1. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin sayısı daha fazladır.
2. Araştırmaya katılan öğrenciler tamamı tanıtım ve yönlendirme dersi alarak bir üst sınıfa geçen öğrencilerden oluşmaktadır.
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun babası serbest meslek sahibidir. Bunu babası işçi olanlar izlemektedir.
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu tanıtım ve yönlendirme dersini sınıfta yapanlardan oluşmuştur.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu tanıtım ve yönlendirme dersini 36-40 kişilik sınıflarda alanlardan oluşmuştur.
6. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı meslek liselerinde öğrenim öğrencilerden oluşmaktadır.

#### V.1.2 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersinde ilgi duydukları mesleklere ilişkin daha fazla bilgi edinmişlerdir.

1. Erkek öğrencilere göre tanıtım ve yönlendirme dersi öğrencinin kendisini tanımasında yardımcı olmuştur.
2. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladıklarını belirtmişlerdir.
3. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladıklarını belirtmişlerdir.
4. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarına çeşitli mesleklerde çalışan kişilerin gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmalarının, meslekleri ayrıntılı olarak tanımalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir.
5. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.

6. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılmasının kendileri açısından çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir.
7. Erkek öğrenciler bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevresindeki insanların fikirleri etkili olduğunu belirtmişlerdir.

### **V.1.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Yaptıkları Yer Değişkenine İlişkin Sonuçlar:**

Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersinde ilgi duydukları mesleklere ilişkin daha fazla bilgi edinmişlerdir.

1. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriğinin ilgisini çekmediğini belirtmiştir.
2. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinin kendilerini tanımalarına yardımcı olduğu belirtmişlerdir.
3. Kız öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında gösterilen modüllerin içeriğinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.
4. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bulunan modüllerin sorularına rahatlıkla cevap verdiklerini belirtmişlerdir.
5. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir.
6. Erkek öğrenciler dokuzuncu sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnun olduklarını belirtmişlerdir.
7. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında okullarına çeşitli mesleklerde çalışan kişilerin gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmalarının meslekleri ayrıntılı olarak tanımalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.
8. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte daha başarılı olacağını belirtmiştir.
9. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde meslek elemanlarını ve özelliklerini tanıdıklarını belirtmişlerdir.
10. Erkek öğrenciler bölüm seçerken tanıtım ve yönlendirme dersinden çok çevresindeki insanların fikirlerinin daha etkili olduğunu belirtmişlerdir.

11. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlar altında gireceklerinin yeterince anlatıldığını belirtmişlerdir.

#### **V.1.4 Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Kaç Kişilik Sınıfta Aldınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlar**

1. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladıklarını belirtmişleridir.
2. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladıklarını belirtmişlerdir.
3. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersini meslek tanıtım ve yönlendirme konusunda yeterli bulduklarını belirtmişleridir.
4. 41-45 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgilerini içerdiğini belirtmişleridir.
5. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarına çeşitli mesleklerde çalışan kişilerin gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmalarının meslekleri ayrıntılı olarak tanımalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir.
6. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarında ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.
7. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılmasının çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir.
8. 20-25 kişilik sınıflardaki öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte daha başarılı olacağını öğrendiğini belirtmiştir.

## **V.2 TARTIŞMALAR**

Bu bölümde; meslek liselerinde tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde ki etkisi ile ilgili bulgular tartışılacaktır.

### **V.2.1 Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçları İle İlgili Tartışmalar**

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine ilişkin dağılımları Tablo 1 de gösterilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin



% 36,3'ü kız öğrencilerden oluştuğu, % 63,7'sinin ise erkek öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Anket çalışması yapılırken kız ve erkek öğrencilerin sayısına dikkat edilmemiş, rastgele anket dağıtımı yapılmıştır. Bu tabloya göre meslek liselerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğunun erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Buradan da meslek liselerini erkek öğrencilerin daha çok tercih ettiği sonucu ile ilişkilendirilebilir.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslekleri değişkenine ilişkin Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin babasının % 29'u işçilerden, % 10, 7'si memurlardan, % 1,7'si çiftçilerden, % 32'si serbest meslek sahibi, % 26,7'si diğer mesleklerden olduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerin ilgi alanlarının, hayattan beklentilerinin ve sosyal çevrelerinin arasında bir fark olduğu anlaşılmaktadır. Bireyin hayatında büyük rol oynayan aile faktörü öğrencinin tanıtım ve yönlendirme dersine ilgisi ve bu dersten beklentisi; alan ve meslek seçiminde de en büyük rolü oynayacaktır. Öğrencilerin alan ve meslek seçme aşamasında babaların mesleklerinden ve ailesinin görüşlerinden etkilenmesi olağandır. Bu etkilinim olumlu ya da olumsuz yönde olabilir. Bu duruma göre tanıtım ve yönlendirme dersinde yapılan meslek tanıtımlarında öğrenci babasının mesleği ile bağlantı kurarak, babasının mesleğinde sevdiği yönleri içinde bulunduran mesleklere karşı daha ilgili olabilmektedir. Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde aile tutumlarının bazıları da olumlu yönde çevrilebileceği düşünülebilir.
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersini nerede yaptınız? değişkenine ilişkin Tablo 3 incelendiğinde % 63,7'sinin dersi sınıfta yaptığı, % 36,3 'ünün dersi atölye ya da sinema salonunda yaptığı görülmüştür. Meslek seçiminin bireyin hayatındaki en önemli aşamalardan birisi olduğunu düşünecek olursak, tanıtım ve yönlendirme dersinin öğrenciye alan ya da meslek seçiminde daha etkin bir şekilde yardım edebilmesi için dersin sınıfta yapılması gerekmektedir. Ancak görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bölümü dersi atölye ya da sinema salonunda yapmaktadır. Bu durumda öğrencinin atölye ya da sinema salonu gibi büyük mekânlarda olması öğrencinin tanıtım ve yönlendirme dersine olan ilgisini azaltacak, bu da öğrencinin alan ya da meslek seçerken yardımsız kalmasına yol açabilecektir. Bu durum tanıtım ve

yönlendirme dersinin amacına ulaşmasında etkili olabilecektir. Tanıtım ve yönlendirme dersi atölye ya da sinema salonunda yapılırken aynı anda bu dersi alan birçok öğrenci bu mekânlarda bulunmakta, bu da öğrencilerin alan ve mesleğe yöneltmesi aşamasında öğretmen ve öğrenciyi etkilemektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki dersin atölye ya da sinema salonunda yapılmasının da bazı artıları olabilmektedir. Özellikle mesleklerin tanıtılması kapsamında öğrencilerin görsel medyadan faydalanmasının daha kolay ve yaygın olacağı düşünülebilir.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik sınıfta aldınız? değişkenine ilişkin Tablo 4 incelendiğinde % 4,7'sinin 20-25 kişilik sınıfta, % 14,7'sinin 26-30 kişilik sınıfta, % 19,3'ünün 31-35 kişilik sınıfta, % 41'inin 36-40 kişilik sınıfta, %3,3'ünün 41-45 kişilik sınıfta, % 17'sinin 46 ve üzeri sınıflarda yaptığı görülmüştür. Buradan da görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir kısmı tanıtım ve yönlendirme dersini kalabalık sınıflarda almışlardır. Öğrenci sayısının fazla olması öğretmenin her öğrenci ile yeterince ilgilenmesini engelleyecektir. Bu durum alan ve meslek seçimi aşamasında olan öğrenciyi etkileyecektir. Tanıtım ve yönlendirme dersinin amacına ulaşmasında sınıf mevcudu etkili olabilecektir. Öğrenci sayısının fazla olması öğretmenin her öğrenci ile tek tek ilgilenip, onların ilgi alanlarını ve yeteneklerini anlamasını, onları uygun bir alan ve mesleğe yöneltmesini engelleyecektir. Bu durum öğrencinin derse verdiği önemi de etkileyecektir. Öğrenci sayısının fazla olması, alan ve mesleğe yöneltmede kullanılan ilgi testlerinin yapılması aşamasında da etkili olabilir.

### **V.2.2 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları İle İlgili Tartışmalar**

Bu bölümde öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre bağımlı değişkenlere verdikleri cevaplar tartışılacaktır. (Tablo 5-11) Öğrenciler 29 sorudan sadece 7'sine anlamlı cevaplar vermişlerdir. Bu bölümde yalnızca anlamlı cevaplar tartışılacaktır.

1. Öğrencilerden erkek öğrenciler; tanıtım ve yönlendirme dersinin kendilerini tanımlarına yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bu durum erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersi ile daha ilgili oldukları ile ilişkilendirilebilir. Tanıtım ve yönlendirme dersine katılan öğrencilerin çoğunluğunun erkek

öğrenci olması çıkan sonucun doğruluğunu göstermektedir. Öğrencilerin kendi yeteneklerini tanıması alan ve meslek seçiminde doğru yönlendirilmesine yol açacaktır. Böylelikle tanıtım ve yönlendirme dersi öğrenciyi, alan ve mesleğe doğru yöneltme amacına ulaşmış olabileceği düşünülebilir.

2. Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladıklarını belirtmektedirler. Bu durum erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla boş zamanlarını değerlendirme becerisi kazandıklarını göstermektedir. Bireysel proje hazırlamanın öğrencinin hangi alan ya da mesleğe ilgisi ve yeteneği olduğunu bilmek açısından çok etkili olduğu düşünülürse, erkek öğrencilerin alan ve meslek seçiminde daha etkili kararlar verebildiğini düşünebiliriz. Ayrıca bireysel proje hazırlayarak ileride bireyin mesleğinde verilen görevleri yerine getirebilme etkinliğini de göstermek açısından önemli bir ölçüt olabilir.
3. Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme kapsamında grupta birlikte bireysel proje hazırladıklarını belirtmektedirler. Bu durum erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran başkaları ile işbirliği yapmayı daha fazla öğrendikleri ve istedikleri anlamına gelebilir. Grupta birlikte proje hazırlanması öğrencinin seçeceği alan ya da meslekte iş ortamının nasıl olmasını istediği sonucu da çıkarılabilir. Bu da erkek öğrencilerin çalışma ortamında daha fazla yardımlaşacakları işleri seçtikleri anlamına gelebilir. Bu veriye bakılarak kız öğrencilerin ileride seçecekleri alan ve meslekte bireysel bir takım özelliklerini ortaya çıkaracak işlerde çalışmak istedikleri anlamı çıkarılabilir.
4. Bulgular sonucunda erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarına çeşitli mesleklerden kişilerin gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmalarının meslekleri ayrıntılı şekilde tanımlarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu da tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında tanıtılan mesleklerin erkeklerini daha çok dikkatini çektiği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca meslek kollarında çalışan insanların gelip, mesleklerinin artı ve eksi yönlerinden bahsetmeleri öğrencinin alan ve meslek seçiminde göz önünde bulundurması gereken koşulları birinci ağızdan öğrenmesi açısından çok önemli olabileceği söylenebilir.

5. Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum bulgusuna erkek öğrenciler daha olumlu cevap vermişlerdir. Alan ve meslek seçerken öğrencinin öğrenim göreceği ortamı bizzat görmesi ve kendisinin bu işe ne kadar uygun olup olmadığını görmesi bir fikir vermesi açısından önemlidir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre öğrenim göreceği ya da çalışacağı yere daha çok önem verdikleri sonucu çıkarılabilir.
6. Erkek öğrencilerin, tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılmasının çok yararlı olduğunu belirtmişleridir. Meslek yapılırken bireyin çalışacağı yer, işin iyi yapılabilmesi ve bireyin seçtiği iş de mutlu olabilmesi açısından çok önem arz etmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran çalışacakları yere daha fazla önem verdikleri sonucu bu bulgudan çıkarılabilir.
7. Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinden çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu bulgusuna en anlamlı cevabı erkek öğrenciler vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan memnun olan erkek öğrenciler alan ve meslek seçimini ailesinin ve çevresindeki insanların fikirlerine göre yapmışlardır. Bu tanıtım ve yönlendirme dersinin amaçları açısından etkililik gösterebilir. Yine bu bulgudan erkek öğrencilerin baba mesleklerini devam ettirmeyi kız öğrencilere göre daha çok istedikleri sonucuna da ulaşılabilir. Ayrıca bu bulgu lise birinci sınıfa gelen öğrencinin tanıtım ve yönlendirme dersini aldıktan sonra seçeceği alan ve meslek konusunda fikrini hiç değiştirmedeği ya da seçeceği alan ve meslek konusunda tanıtım ve yönlendirme dersinin çevresindeki insanlardan alınan fikirleri pekiştiği anlamı çıkarılabilir.

### **V.2.3 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Nerede yaptınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlarla İlgili Tartışmalar**

Bu bölümde, öğrencilerin dersi nerede yaptıkları sınıf değişkenine göre bağımlı değişkenlere verdikleri cevaplar tartışılacaktır. ( Tablo 11-22) Öğrenciler 29 sorudan 11 soruya anlamlı cevap vermişlerdir. Burada sadece anlamlı cevaplar tartışılacaktır.

1. Araştırmaya katılan erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriğinin ilgilerini çekmediğini belirtmişlerdir. Bunun sebebi tanıtım ve yönlendirme dersinin işlendiği ortama göre farklılık göstermekte olabilir. Dersi sınıfta işleyenler öğrencilerle öğretmenler birebir ilgilendikleri için dersin içeriği daha çok ilgilerini çekmiş olabilir. Bunun yanı sıra dersi atölye ya da sinema salonunda işleyenler kalabalık bir ortam olması nedeniyle ders içeriğine ilgi göstermemiş olabilirler. Erkek öğrenciler, lise birinci sınıfta görülmekte olan tanıtım ve yönlendirme dersini almadan önce karar verdikleri alan ve meslekte kararlılık gösterdikleri için dersin içeriği ilgisini çekmemiş olabilir.
2. Araştırmaya katılan erkek öğrenciler kız öğrencilere göre tanıtım ve yönlendirme dersinin kendilerini tanımalarına yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Meslek seçiminde öğrencinin ilgi ve yeteneklerini bilmesi doğru alan ve meslek seçiminde erkek öğrencilerin daha başarılı olabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.
3. Kız öğrenciler modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli bulduklarını belirtmişleridir. Bu tanıtım ve yönlendirme kapsamında verilen meslekler hakkında bilginin yeterli olduğu, bunun sonucunda istedikleri alan ve meslekler konusunda iyi bir yönlendirmeye sahip oldukları sonucu çıkarılabilir.
4. Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersi modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularına rahatlıkla cevap bulduklarını belirtmişlerdir. Bu da erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersi içerisinde daha katılımcı ve araştırmaya daha istekli oldukları sonucu çıkarılabilir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az olumlu cevap vermelerinin sebebi olarak daha kalabalık sınıflarda ders yapmaları gösterilebilir.
5. Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde daha etkili olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuca bakarak erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersinden daha fazla faydalandıkları sonucunu çıkarabiliriz. Kız öğrencilerin daha az anlamlı cevap vermelerinin sebebi olarak zaten belirledikleri alan ve mesleğe geçmiş oldukları şeklinde yorumlayabiliriz. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersi olarak

onuncu sınıfa geçtikleri düşünülecek olursa dersin yönlendirme konusunda etkili olduğunu söylenebilir.

6. Araştırmaya katılan erkek öğrenciler 9. Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin bir üst sınıfa geçtikten sonra olumlu cevap vermiş olmalarını seçtikleri alan ve meslekten memnun oldukları biçiminde yorumlayabiliriz. Buradan tanıtım ve yönlendirme dersinin, alan ve meslek seçiminin dönüm noktası olan dokuzuncu sınıfta verilmesinin yararlı olduğu sonucu çıkarılabilir.
7. Erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Buradan da erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersine olan ilgisinin meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaya gelen uzmanlarda da devam ettiğini ve bu faydalanmanın onları doğru alan ve meslek seçiminde olumlu etkilediği sonucu çıkarılabilir.
8. Araştırmaya katılan erkek öğrenciler, tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacaklarını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Derste daha etkin rol oynayan erkek öğrencilerin hangi meslekte de daha başarı olacaklarını öğrendiklerini ve bunun sonucunda bir alan ve meslek seçtikleri sonucuna ulaşılabilir.
9. Erkek öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu alan ve meslek seçme aşamasında olan öğrencilerin çalışacağı meslek elemanlarını ve çevresini tanımalarının ileride meslek hayatında mutlu olabilmesi için önemli olacağı anlamına gelebilir. Ve erkek öğrenciler kız öğrencilere göre buna daha anlamlı cevap vermişlerdir.
10. Erkek öğrenciler, bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinden çok çevresindeki insanların fikirleri etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu da göstermektedir ki tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan memnun olan erkek öğrenciler alan ve meslek seçimini ailesinin ve çevresindeki insanların fikirlerine göre yapmışlardır. Bu tanıtım ve yönlendirme dersinin amaçları açısından etkililik gösterebilir. Yine bu bulgudan erkek öğrencilerin baba

mesleklerini devam ettirmeyi kız öğrencilere göre daha çok istedikleri sonucuna da ulaşılabilir. Ayrıca bu bulgu lise birinci sınıfa gelen öğrencinin tanıtım ve yönlendirme dersini aldıktan sonra seçeceği alan ve meslek konusunda fikrini hiç değiştirmedeği ya da seçeceği alan ve meslek konusunda tanıtım ve yönlendirme dersinin çevresindeki insanlardan alınan fikirleri pekiştirdiği anlamı çıkarılabilir.

11. Araştırmaya katılan erkek öğrenciler kız öğrencilere nazaran tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceklerinin yeterince anlatıldığını belirtmişlerdir. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersinde daha aktif bir rol oynadıkları ve girecekleri alan ve meslek hakkında yeterli bilgileri her türlü aktivitede bulunarak elde ettikleri sonucu çıkarılabilir.

#### **V.2.4 Öğrencilerin Tanıtım ve Yönlendirme Dersini Kaç Kişilik Sınıfta Aldınız? Değişkenine İlişkin Sonuçlarla İlgili Tartışmalar**

Bu bölümde, öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersini kaç kişilik sınıfta aldınız? değişkenine göre bağımlı değişkenlere verdiği cevaplar tartışılacaktır. (Tablo 23-30) Öğrenciler 29 sorudan sekizine anlamlı cevap vermişlerdir. Burada sadece anlamlı cevaplar tartışılacaktır.

1. 20-25 kişilik sınıflarda tanıtım ve yönlendirme dersi alanlar, tanıtım ve yönlendirme kapsamında bireysel proje hazırladıklarını belirtmişlerdir. Sınıf sayısının az olması öğretmenin öğrencilerle tek tek ilgilenmesine yol açacağından öğrenciler bireysel proje hazırlayarak hangi alan ve mesleğe yatkınlığı olduğunu görmüş olabilecektir.
2. 20-25 kişilik sınıflarda tanıtım ve yönlendirme dersi alanlar, tanıtım ve yönlendirme kapsamında grupla birlikte proje hazırladıklarını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap veren öğrencilerin 20-25 kişilik sınıflarda dersi almış olması grupla proje hazırlamalarında etkili olmuş olabilir. Sınıf mevcudunun az olması öğrencilerin birbiriyle olan ilişkilerini de etkilemiş olabilir.
3. Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli bulduğunu 20-25 kişilik sınıflarda bulunanlar daha anlamlı cevaplar vermişlerdir. Buradan da sınıf sayısının az olması öğrencinin derse olan

motivasyonunun yüksek olmasına ve bunun neticesinde meslek tanıtımından ve yönlendirmeden en yüksek seviyede yararlandığı sonucu çıkarılabilir.

4. 41-45 kişilik sınıflarda tanıtım ve yönlendirme dersi alan öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermekte de olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf sayısının fazla olması öğrencilerin tanıtım ve yönlendirme dersini atölyede ya da sinema salonunda almış olacağı anlamına gelebilir. Bu şekilde meslek tanıtımında görsel medyadan en üst düzeyde yararlanmış olabilirler.
5. 20-25 kişilik sınıflarda tanıtım ve yönlendirme dersi alanlar tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarına çeşitli mesleklerden çalışan kişilerin gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmalarını meslekleri ayrıntılı olarak tanımalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin alan ve meslek seçiminde daha kararlı bir duruma gelmeleri açısından önemli rol oynamış olabilir. Tanıtım ve yönlendirme dersinin amaçları açısından bu etkili olabilir.
6. 20-25 kişilik sınıflarda tanıtım ve yönlendirme dersi alanlar, tanıtım ve yönlendirme dersinde okullarına ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenmesi ile meslekleri tanıma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir. Sınıf mevcudunun az olması öğrencilerin düzenlenen gezilerde daha motive olması anlamına gelebilir.
7. 20-25 kişilik sınıflarda bulunan öğrenciler tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılmasının çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf mevcudun az olması iş ortamlarına gezi planlamasını ve yapılmasını kolaylaştırmış olabilir. Tanıtım ve yönlendirme dersinin amacını gerçekleştirmesi açısından bu gezi etkili olmuş olabilir. Gezi sonucunda çalışma ortamını canlı bir şekilde görmüş olan öğrenci hem meslek seçme konusunda hem de çalışacağı ortam hakkında bilgi sahibi olmuş olabilir.
8. 20-25 kişilik sınıflarda okumakta olan öğrencilere tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacaklarını öğrendiklerini belirtmişleridir. Bu da tanıtım ve yönlendirme dersinin amaçlarını gerçekleştirmesi açısından çok önemli olabilir.



## BÖLÜM VI

### VI.1 ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlardan yararlanılarak “Meslek liselerinde tanıtım ve yönlendirme dersinin değerlendirilmesi” ile ilgili aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Tanıtım ve yönlendirme dersinin daha fazla geliştirilmesi ve tüm eğitim sistemi içinde gerçek yerini alması gerekmektedir.
2. Tanıtım ve yönlendirme dersini okutacak olan öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilerek daha nitelikli olarak derslerde yerini almaları sağlanmalıdır.
3. Tanıtım ve yönlendirme dersini verecek olan öğretmenlerin eğitim yılı başında rehber öğretmenlerle bir araya gelerek yıl içerisinde nasıl bir takvim uygulayacaklarını kararlaştırmaları gerekmektedir.
4. Tanıtım ve yönlendirme dersini verecek olan öğretmenlerin eğitim yılı başında zümre toplantısı yaparak ve sık sık bir araya gelerek birbirleriyle paylaşımda bulunmaları dersin işlenişi açısından önemli olacaktır.
5. Tanıtım ve yönlendirme dersinde nitelikli öğretmen kadar uygun biçimde donatılmış sınıflara ihtiyaç vardır. Tanıtım ve yönlendirme dersinde kullanılmak üzere araç ve gereçlerin temin edilmesi önemlidir.
6. Dersin gerektirdiği amaç doğrultusunda yönlendirilmenin yapılabilmesi için öğrenci sayıları, öğretmenlerin her öğrenciyle ilgilenebileceği seviyeye getirilmelidir.
7. Okullarda uygulanan tanıtım ve yönlendirme dersleri kendi aralarında farklılık göstermemeli, dersin ve öğretmenin öğrenciler üzerinde ağırlıklı bir yeri olmalıdır.
8. Tanıtım ve yönlendirme dersi için iş yerleri ve hizmet kuruluşları ile iş birliği içerisine girilmeli, öğrencilere iş yerleri ve hizmet kuruluşlarındaki meslekler tanıtılmalı, buralardaki iş ortamları gösterilmeli, meslek sahiplerine meslekleri tanıtıcı konuşmalar yaptırılmalı ya da okullara verilmek üzere kendi meslekleri ile ilgili tanıtıcı programlar hazırlanmalıdır.

9. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında meslek tanıtımları görsel medyadan yararlanılarak yapılmalıdır.
10. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında gösterilen alan ve meslek bilgileri güncellenmelidir.
11. Tanıtım ve yönlendirme dersinde bireysel ve grupla projeye daha fazla önem verilmeli ve alan seçiminde öğrenciyi yönlendirmede bu projeler birer ölçüt olmalıdır.
12. Tanıtım ve yönlendirme dersinde mesleklerin tanıtılmasında çeşitli yayın organlarından (gazete, dergi, broşür vb.) daha çok yararlanılmalıdır.
13. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli iş yerlerinden ve meslek gruplarından çalışanlar çağrılarak öğrencilere bilgi vermesi sağlanmalıdır.
14. Özellikle alan ve meslek seçimine karar verme aşamasına geline mayıs ayında Tanıtım ve yönlendirme günleri düzenlenmeli ve bu haftalar özellikle birinci sınıflar için bir etkinlik havasında geçirilerek bir ivme yakalanmalıdır.
15. Tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmenleri, öğrencileri alan ve mesleklere yönlendirirken, hangi meslekte başarılı olacaklarını ortaya çıkarmaya yardımcı olmak için testlerden daha çok faydalanmalıdır.
16. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında öğrenci velileri de okula çağırılarak öğrenciyi alan ve mesleğe yöneltmede doğru rol ve etkili rol oynaması sağlanmalıdır.
17. Tanıtım ve yönlendirme dersinde gerçekleştirilecek projelerde öğrencilerin birbiriyle iş birliği yapmaları sağlanmalı ve iş birliği kavramıyla tek başına bir şeyler ortaya koymanın farkı aşılmalıdır.
18. Tanıtım ve yönlendirme dersinde öğretmenin öğrenciyi daha iyi gözlemleyebilmesi ve eğitim yılı içerisindeki değişimleri görebilmesi açısından testlerin belirli periyotlarla yinelenmesi gereklidir.
19. Tanıtım ve yönlendirme dersi not ile değerlendirilmediği için öğrenci tarafından gereken önem verilmemektedir. Öğrencilere dersin öneminin öğretmenler tarafından iyi bir şekilde anlatılması gerekmektedir.
20. Bölümlere gezi sadece çalışma mekânı göstermekle kalmamalı, alan ve meslek elemanları tanıtılmalı, iş ortamı gösterilmelidir.

21. Öğrencinin seçeceği alanda öğrenim süresi boyunca hangi dersleri alacağı ve nasıl bir performans göstermesi gerektiği anlatılmalıdır.
22. Öğrencilerin gruplara ayrılarak seçmek istedikleri alan ve meslekteki ortamları bizzat görmeleri ve kısa bir zaman da olsa o ortamı yaşamaları sağlanmalıdır.
23. Tanıtım ve yönlendirme dersinin esnek bir yapıya sahip olması gerekir. Böylelikle bölgesel özelliklere ve öğrenci yönelimlerine göre bir yönlendirme yapılması sağlanabilir.
24. Öğrenciyi tanımak için yapılan testlerin geniş bir zamana yayılması gerekmektedir. Bu durumda tanıtım ve yönlendirme dersine giren öğretmen her bir öğrencinin yönelimlerini saptamak için daha fazla zaman ayıracaktır.
25. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında öğrenciyi gözlem formları oluşturulmalı ve bu sistemli bir şekilde yapılmalıdır.
26. Tanıtım ve yönlendirme dersinde hızlı ve etkili bir sonuç alınabilmesi için testler sonucunda çıkarılacak verilerin bilgisayar ortamında oluşturulması önemli olacaktır.
27. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında, devlet kanallarının birinde meslek tanıtımına yer verilmesi ve mesleğinde iyi olan kişilerin model alınacağı programların yapılması gereklidir.
28. Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında, İş ve işçi bulma kurumundaki mesleki danışma büroları öğrencilerle birlikte ziyaret edilmelidir.
29. Öğrencilerin evde tek başına kaldığında da mesleklerle ilgili bilgi edinebileceği resmi sitelerin M.E. B bünyesinde yapılması ve güncel ve etkili bir şekilde çalışması sağlanmalıdır.
30. Öğrencinin alan ve mesleğe yöneltmesinin tesadüflere bırakılmaması gerekmektedir.
31. Öğrencilerin okumak istedikleri alan doğrultusunda bir hafta o bölümde derslere girmesini sağlamak.
32. Öğretmenler arasındaki uygulama farklılıklarını gidermek.
33. Öğrenciler hakkında detaylı veriler toplanabilmesi için mesleki rehberlik dosyaları hazırlanmalıdır.
34. Okul kütüphanelerinde ya da sınıfta alan ve meslekleri tanıtan kitaplıklar oluşturulması gerekmektedir.

35. Öğrencilerin istedikleri alan ve meslekle ilgili raporlar hazırlanması ve neden istediğini anlatan listeler çıkarılması sağlanmalıdır.
36. Öğrenciler yaşamda karşılaşılabilecekleri durumlar karşısında nasıl davranacakları ile ilgili kazanımlar anlatılmalı ve uygulanmalıdır. Örneğin; iş başvurusunda bulunma gibi gerçek yaşantı durumları seçilmelidir.
37. Tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmenlerinin öğrencilere küçük uygulamalar yaptırarak tutum ve davranışları incelenmelidir.

## KAYNAKLAR

1. AKBALIK, Gül. Ortaokul 3.Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri. A.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1991.
2. AKAY, Bengisu. “Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1983.
3. AYTAÇ, Serpil. İsbetli Tercih Yapma ve Meslek Seçme Stratejileri, Genç Beyin Dergisi, Sayı: 15, 2003
4. AYDOĞDU, M.K. Eğitimde Çocuğunu Tanımının Önemi ve Teknikleri, Beşerler Matbaacılık, Manisa, 1968.
5. AYTAÇ, Kemal. Federal Almanya'da Okul Sistemi, Turhan Kitabevi, Ankara, 1979.
6. BACANLI, Feride. Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki olgunluk düzeylerine etkisi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.
7. BAKIRCIOĞLU, Ülkü. İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.
8. BİLGİN, Asude. Grup Rehberliğinin ve Grupla Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Anne Babalarından Bağımsız Mesleki Karar Verme Davranışına Etkisi, A.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1991.
9. BİNBAŞIOĞLU, Cavit. Aile ve Okulda Eğitim Sorunları, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul, 2000.
10. BOZKURT, Erdoğan. Genel Liseler İle Meslek Liseleri Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkileyen Faktörler, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 1993.
11. CAN, Gürhan. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2002.
12. ÇOŞTUR, Recai. Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğrenim Programları Tercihleri, Bilişsel Tarzları ve Mesleki İlgileri Arasındaki İlişkiler, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1989.
13. DEMİREL, Özcan. Karşılaştırmalı Eğitim. Pegem Yayıncılık, Ankara, 2000.
14. ELMACIOĞLU, Tuncer. Aile İçi İletişimin Temel İlkeleri, Gençbeyin dergisi, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.

15. ERGÜN, Mustafa. Karşılaştırmalı Eğitim, İnönü Üniversitesi, Malatya, 1985.
16. ERKAN, Serdar. Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2000.
17. GÜLTEKİN, Mehmet. Türkiye ve Avrupa Birliğine Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim A.Ü Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1998.
18. KAYA, Alim. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007.
19. KEPÇEOĞLU, Muharem. Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Anlayışı, Yayınlanmamış Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1974.
20. KEPÇEOĞLU, Muharrem. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1990.
21. KOÇ, Yönlendirmeye Dayalı Bir Seçme Sistemine Doğru, Çağdaş Eğitim, Sayı: 322, Ankara, 2005.
22. KÖKNEL, Özcan. Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1982.
23. KULAKSIZOĞLU, Adnan. Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, 1999.
24. KUZGUN, Yıldız. Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
25. KUZGUN, Yıldız. Meslek Gelişim ve Danışmanlığı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006
26. KUZGUN, Yıldız. Meslek Danışmanlığı Kuramlar, Uygulamalar, Nobel Yayınları, Ankara, 2000.
27. MEB. 15. Millî Eğitim Şûrası Genel Sekreterliği. 2000 Yıllarda Türk Millî Eğitimi, Ankara, 1996
28. MEB. 16. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı, Ankara 1998, s. 133
29. MEB. 16. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı, s. 135
30. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Okul Rehberlik Hizmetleri ve Yönlendirme Raporu, Ankara, 1997.
31. M.E.B, Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Kitabı, Ankara, 2006.
32. OĞUZKAN, Ferhan. Eğitim Terimleri Sözlüğü, Emel Matbaacılık, Ankara, 1993.
33. ÖNER, Necla. Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.
34. ÖNER, Uğur. Benlik Kavramıyla Mesleki Benlik Kavramı Arasındaki Farkın Akademik Başarıyla İlişkisi, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1982.
35. ÖZCAN, Ali Osman. Ülkemiz İçin İsbetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi, İ.Ü Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1985.

36. ÖZCAN, Ali Osman. Ülkemi İçin İsbetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi, İ.Ü. Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1985.
37. ÖZDOĞAN, Dilek. "Doğru Meslek Seçimi ve Verimlilik" Anahtar Dergisi, sayı: 92, 1996.
38. ÖZSOY, Osman. Geleceğin Meslekleri, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.
39. SHARF, Richard. Applying Creer Development Theory to Counseling, Wadsworth, Inc., Belmont, California, 1992.
40. ŞENEL, Ahmet Erden. Mesleki ve Teknik Eğitime Yönlendirmede Teknoloji Eğitiminin Yeri ve Önemi, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Şurası, Ankara, 1998.
41. ŞENEL, Ahmet Erden. Mesleki Teknik Eğitim Yönlendirmede Teknoloji Eğitiminin Yeri ve Önemi, METES-98, Zonguldak, 1998.
42. TAN, Hasan. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Öğretmen Kitapları dizisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995.
43. TELMAN, Cavidan. Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2002.
44. TEMEL, A. Alan ve Meslek Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2003.
45. UĞURLU, Özden. Zor Bir Karar Meslek Seçimi, [www.egitimdunyasi-tr.com](http://www.egitimdunyasi-tr.com)
46. USLUER, Erdal. Meslek İnceleme Yaşantısının Mesleki Olgunluğa Etkisi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996.
47. ÜNAL, Semra; ADA, Sefer. Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1999.
48. UZER, S.Ayşe. Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programlarını Tercihleri ile Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1987.
49. YAVAŞÇAOĞLU, Arzu Atçakan. İlköğretim Öğrencilerinin İkinci Kademesinde Görülmekte Olan İş-Eğitimi Dersinin Meslek Seçimine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekstil Eğitimi Programı, İstanbul, 1998.
50. YEŞİLYAPRAK, Binnur. Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002.
51. [www.meb.gov.tr](http://www.meb.gov.tr)
52. [www.meslekirehberlik.com.tr](http://www.meslekirehberlik.com.tr)
53. [www.mesbiltrabzon.meb.gov.tr/](http://www.mesbiltrabzon.meb.gov.tr/)

54. [www.megep.meb.gov.tr/indextr.html](http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html)
55. [www.psikolojist.net/](http://www.psikolojist.net/)
56. [www.pdrportal.com/Default.asp](http://www.pdrportal.com/Default.asp)
57. [www.ram.gov.tr](http://www.ram.gov.tr)
58. [www.rehberlikportali.com/](http://www.rehberlikportali.com/)
59. [www.rehberlik.info/](http://www.rehberlik.info/)
60. [www.rehberliknet.net/](http://www.rehberliknet.net/)



## EKLER

### EK 1: ANKET

#### Değerli öğrenciler;

Bu anket, **Meslek Liselerinde Tanıtım Yönlendirme Dersinin Değerlendirmesi** amacıyla ilgili verilere ulaşmak için hazırlanmıştır. Belirteceğiniz görüşler, Meslek Liselerinde Tanıtım Yönlendirme dersinin daha etkili olabilmesi hangi etkenlere göre değiştiğini belirlemek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu ankette sizden istenen, ankette yer alan ifadeleri dikkatlice okuyarak size en uygun seçeneği işaretlemenizdir. Burada önemli olan işaretlediğiniz seçeneğin sizin kendi gerçek durumunuzu yansıtmasıdır. Araştırmada elde edilecek bulguların geçerliliği, anketi yanıtlamadaki içtenliğinize bağlıdır. Vereceğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel amaçlı ve toplu olarak değerlendirilecektir. **Ankette adınızı yazmanıza gerek yoktur.** Lütfen, ankette yer alan ifadelerin tümünü yanıtlayınız.

Araştırmaya sağlayacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederim. Saygılarımla.

Yüksek Lisans Tez Danışmanı  
Tez Öğrencisi  
Prof. Dr Semra ÜNAL  
DURMAZ

Yüksek Lisans  
Mutlu

Yeditepe Üniv. Sosyal

Bilimler Enstitüsü

### I. BÖLÜM

Aşağıdaki sorularda seçeneklerden durumunuza en uygun olanı “ X ” işareti ile belirtiniz.

1) Cinsiyetiniz nedir?

( ) Kız ( ) Erkek

2) Babanızın mesleği nedir?

( ) İşçi ( ) Memur ( ) Çiftçi  
( ) Serbest Meslek ( ) Diğer

3) Tanıtım Yönlendirme Dersini nerede yaptınız?

( ) Sınıfta ( ) Laboratuvar ya da Salonda

4) Tanıtım Yönlendirme dersini kaç kişilik bir sınıfta aldınız?

( ) 20-25 arası ( ) 26-30 arası ( ) 31-35 arası  
( ) 36-40 arası ( ) 41-45 arası ( ) 46 ve üzeri

## II. BÖLÜM

	En çok	Çok	Orta	Az	Hiç
1) Tanıtım ve yönlendirme dersinin içeriği ilgimi çekmedi.					
2) Tanıtım ve yönlendirme dersi kendimi tanımama yardımcı oldu.					
3) Tanıtım ve yönlendirme dersinin süresini meslekleri tanımam için yeterli buldum.					
4) Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında bireysel proje hazırladım.					
5) Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında grupla birlikte proje hazırladım.					
6) Yapılan meslek tanıtımları meslek seçmemde düşüncelerimi etkiledi.					
7) Tanıtım ve yönlendirme derslerindeki modüller ile hangi mesleğe ilgi ve yeteneğim olduğunu anladım.					
8) Modüllerin içeriğini meslek tanıtımı ve yönlendirme konusunda yeterli buldum.					
9) Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin içeriğinde mesleklerle ilgili sorularıma rahatlıkla cevap bulabildim.					
10) İlgi duyduğum mesleklerle ilgili yüksek öğretim kurumları hakkında bilgi sahibi oldum.					
11) İlgi duyduğum mesleklerle ilgili çalışma hayatı ve iş olanakları hakkında bilgi sahibi oldum.					
12) Tanıtım ve yönlendirme dersinde öğrendiklerim, bana mesleki ve teknik eğitime devam etme kararı aldırdı.					
13) Tanıtım ve yönlendirme dersinin meslek seçiminde etkili olduğuna inanıyorum.					
14) Tanıtım ve yönlendirme modüllerinin sonunda ilgi ve yeteneğime uygun mesleği seçtiğimi düşünüyorum.					
15) 9.Sınıfta tanıtım ve yönlendirme dersi almaktan çok memnunum.					
16) Tanıtım ve yönlendirme dersi günümüzün teknolojik, sosyal ve diğer güncel bilgileri içermektedir.					
17) Tanıtım ve yönlendirme dersi bende meslekleri araştırmak için merak uyandırdı.					
18) Tanıtım ve yönlendirme dersi mesleklerin ismini öğrenmemi sağladı.					
19) Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulunuza çeşitli mesleklerde çalışan kişiler gelip, meslekleri tanıtıcı konuşmalar yapmaları meslekleri ayrıntılı olarak tanımama yardımcı oldu.					
20) Tanıtım ve yönlendirme dersinde okulumuzda ve başka okullarda bulunan bölümlere gezi düzenlenerek meslekleri tanıma fırsatı buldum.					
21) Tanıtım ve yönlendirme dersi kapsamında çeşitli mesleklere ilişkin iş ortamlarına tanıtıcı geziler yapılması çok yararlı oldu.					
22) Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde hangi meslekte başarılı olacağımı öğrendim.					
23) Tanıtım ve yönlendirme dersi sayesinde istediğim bölüme girdim.					
24) Şuan okuduğum bölüme girmemde tanıtım yönlendirme dersinin katkısı çoktur.					
25) Şuan okuduğum bölümde yeteneklerimi sergileyebiliyorum.					

26) Tanıtım ve yönlendirme dersi meslek elemanlarını ve özelliklerini tanımama yardımcı olmuştur.					
27) Tanıtım ve yönlendirme dersinde tüm meslekler öğretmenimiz tarafından eşit düzeyde tanıtılmıştır.					
28) Bölüm seçiminde tanıtım ve yönlendirme dersinde çok çevremdeki insanların fikirleri etkili oldu.					
29) Tanıtım ve yönlendirme dersinde hangi bölüme hangi şartlarda gireceğim yeterince anlatıldı.					

**Başka bir görüşünüz varsa belirtiniz:**

## EK 2: ALANA YÖNELTME FORMU

EK-1

### Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında Öğrencileri Alana Yöneltilme Tavsiye Formu

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Kimlik ve Okul Bilgileri 9. Sınıf	
T.C. Kimlik No	İlköğretim Okulu Yöneltilme Öneri Formu Sonucu (Uygun alana X konulacaktır)
Adı Soyadı	
Sınıfı	Akademik ( )
Kayıtlı Olduğu Okul	Mesleki Eğitim ( )
9. Sınıf Yıl Sonu Başarı Ortalaması	Diğer (varsa yazılacak)
Mezun Olduğu İlköğretim Okulu	

TERCİH DEĞERLENDİRME VE TAVSİYE PUANLAMA ÇİZGESİ							
Öğrencinin 10. sınıfta gitmek istediği okul ve eğitim öğretim görmek istediği alanlar, öğrenci ve velisi tarafından tercih sırasına göre doldurularak, eğitim öğretim yılının ikinci dönemi bitmeden en az üç hafta önce tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmenine teslim edilecektir.				Öğrenci ve velisinin 1. sütunda yaptığı tercihler, her okul için ayrı ayrı puanlanarak adı geçen öğretmenlerce değerlendirilecektir. Değerlendirmede öğrencinin isteği, ilgisi, yetenekleri, gelişim düzeyi, genel sağlık durumu, ilköğretim yönlendirme formu sonucu, tercihlerini başarmasını etkileyebilecek derslerdeki başarı düzeyi, tanıtım ve yönlendirme dersinde aktif katıldığı konular göz önünde bulundurulacaktır. Sınıf öğretmeni ve okul rehber öğretmeni ise 9. sınıf süresince mesleki rehberlik ile ilgili uygulamış oldukları anket sonuçlarını öğrenci tercihlerini puanlamak üzere kullanacaklardır. Öğretmenler, tercihlerin öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygunluğunu, (1) HİÇ UYGUN DEĞİL, (2) UYGUN DEĞİL (3) BİRAZ UYGUN (4) UYGUN (5) ÇOK UYGUN şeklinde sayısal olarak puanlayacaklardır.			
Okul Tercih Sırası		Alan tercih Sırası		Sınıf rehber öğretmenin değerlendirilmesi (A)	Okul rehber öğretmenin değerlendirilmesi (1) (B)	Tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmenin değerlendirilmesi (C)	Tercihlerine göre yerleştirmeye esas not (D)
Sıra	Tercih Edilen Okul adı	Alan Sırası	Alanın Adı	Puanlama her alan için ayrı yapılacaktır	Puanlama her alan için ayrı yapılacaktır	Puanlama her alan için ayrı yapılacaktır	$D=(A+B+C) / 3$
1.		1.					
		2.					
		3.					
		4.					
		5.					
2.		1.					
		2.					
		3.					
		4.					
		5.					
3		1.					
		2.					
		3.					
		4.					
		5.					

(1) Okul rehber öğretmenin bulunmadığı durumlarda, A ve C sütunlarının ortalaması alınacaktır.

Sınıf Rehber Öğretmeni  
(Adı-Soyadı-İmzası)

Okul Rehber öğretmeni  
(Adı-Soyadı-İmzası)

Tanıtım ve Yönlendirme  
Dersi Öğretmeni  
(Adı-Soyadı-İmzası)

Bu Form, ikinci döneminin bitimine bir hafta kala, tanıtım ve yönlendirme dersi öğretmeni tarafından doldurularak ön kayıt formlarına aktarılarak öğrenci dosyasına konulmak üzere ilgili müdür yardımcısına teslim edilir.

Kontrol Edildi  
Sorumlu Müdür Yardımcısı  
(Adı-Soyadı-İmzası)

### **EK 3: ÖZGEÇMİŞ**

01.01.1978 Tokat'ın Artova ilçesinde doğdum. İlköğretim ve lise öğrenimimi Tokat'ta tamamladım. 1996 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Fizik Öğretmenliği Bölümünde lisans öğrenimime başladım. 2001 yılında lisans öğrenimimi tamamladım.

2002 yılında M.E.B bünyesinde İstanbul'un Beykoz ilçesinde Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesine Fizik Öğretmeni olarak atandım. 2004 yılında Siirt'in Pervari ilçesinde bir yıl süreyle asteğmen öğretmenlik yaptıktan sonra görev yerim olan İstanbul'da görevime başladım.

Halen İstanbul Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesinde fizik öğretmeni olarak görev yapmaktayım.